

ÚJ MAGYARORSZÁG
VIDÉKFEJLESZTÉSI PROGRAM
2007-2013

Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap:
a vidéki területekbe beruházó Európa

A Közép-Bihar (HUHN20013) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület fenntartási terve

Debrecen
2014

Ügyfél

Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság

Együttműködő partner

E-BioAqua Pro Környezetvédelmi Szolgáltató és Tanácsadó Kft.

Nimfea Természetvédelmi Egyesület

Trollius Europaeus Természetvédelmi Szolgáltató Betéti Társaság

Vezető szakmai koordinátor

Dr. Magura Tibor

Szakmai koordinátor

Dr. Juhász Péter

Lesku Balázs

Olajos Péter

Vezető természettudományi szakértő

Dr. Müller Zoltán

Vezető agrárgazdálkodási szakértő

Tóth Sándor

Közreműködő szakértők

Dr. Forgács Zoltán

Juhász Krisztina

Molnár Géza

Mizsei Edvárd

Dr. Gulyás Gergely

Hódör István

Dr. Sum Szabolcs

Dr. Váczi Olivér

Sallai R. Benedek

Dr. Nagy Sándor Alex

Dr. Antal László

Kovács Tibor

Kecskés Ferenc

Dr. Deák József Áron

Dr. Estók Péter

© Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság 2014

Ez a dokumentáció a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény értelmében szerzői jogvédelem alatt áll. A dokumentáció nyilvános, a megfelelő hivatkozások mellett szabadon felhasználható és terjeszthető!

Tartalomjegyzék

I. Natura 2000 fenntartási terv	5
1. A terület azonosító adatai.....	6
1.1. Név	6
1.2. Azonosító kód	6
1.3. Kiterjedés	6
1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek	6
1.5. Érintett települések.....	6
1.6. Egyéb védeltségi kategóriák.....	7
1.7. Tervezési és egyéb előírások.....	7
2. Veszélyeztető tényezők.....	10
3. Kezelési feladatok meghatározása	13
3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése	13
3.2. Kezelési javaslatok	13
3.2.1. Élőhelyek kezelése	14
3.2.2. Élőhely-rekonstrukció és élőhelyfejlesztés	34
3.2.3. Fajvédelmi intézkedések.....	34
3.2.4. Kutatás, monitorozás	35
3.2.5. Mellékletek	36
3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében.....	37
3.3.1. Agrártámogatások.....	37
3.3.2. Pályázatok.....	41
3.3.3. Egyéb.....	41
3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja.....	41
3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök.....	41
3.4.2. A kommunikáció címzettjei.....	42
3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel	43
II. A Natura 2000 fenntartási terv készítését megalapozó dokumentáció.....	44
1. A tervezési terület alapállapot jellemzése	45
1.1. Környezeti adottságok.....	45
1.1.1. Éghajlati adottságok	45
1.1.2. Vízrajzi adottságok	45
1.1.3. Talajtani adottságok	46
1.2. Természeti adottságok.....	47
1.2.1. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű élőhelyek	51
1.2.2. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű növényfajok	54
1.2.3. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű állatfajok	55
1.2.4. A tervezési területen előforduló egyéb jelentős fajok	66
1.3. Területhasználat	66
1.3.1. Művelési ág szerinti megoszlás	66
1.3.2. Tulajdoni viszonyok	68
1.3.3. Területhasználat és kezelés.....	68
2. Felhasznált irodalom	73
3. Térképek.....	78

ÚJ MAGYARORSZÁG
VIDÉKFEJLESZTÉSI PROGRAM
2007-2013

Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap:
a vidéki területekbe beruházó Európa

I. Natura 2000 fenntartási terv

1. A terület azonosító adatai

1.1. Név

Tervezési terület neve:	Közép-Bihar kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület (kjTT)
-------------------------	---

1.2. Azonosító kód

Tervezési terület azonosítója:	HUHN20013
--------------------------------	-----------

1.3. Kiterjedés

Tervezési terület kiterjedése:	12045 ha
--------------------------------	----------

1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek

1.4.1. Jelölő élőhelyek

1530* - Pannon szikes sztyeppék és mocsarak

6250* - Síksági pannon löszgyepek

91I0* - Euro-szibériai erdőssztyepp-tölgyesek tölgyfajokkal (*Quercus spp.*)

* - kiemelt jelentőségű jelölő élőhely

1.4.2. Jelölő fajok

Vágó csík (*Cobitis taenia*)

Réti csík (*Misgurnus fossilis*)

Szivárványos ökle (*Rhodeus sericeus amarus*)

Lápi póc (*Umbra krameri*)

Vöröshasú unka (*Bombina bombina*)

Mocsári teknős (*Emys orbicularis*)

Közönséges ürge (*Spermophilus citellus*)

Hegyesorrú denevér (*Myotis blythii*)

Nagy szikibagoly (*Gortyna borelii lunata*)

Skarlátbogár (*Cucujus cinnaberinus*)

Nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*)

Kisfészkes aszat (*Cirsium brachycephalum*)

1.5. Érintett települések

Hajdú-Bihar megye: Berettyóújfalu, Csökmő, Darvas, Furta, Komádi, Mezősas, Újiráz, Vekerd, Zsáka

Békés megye: Füzesgyarmat

A tervezési terület által érintett helyrajzi számok listáját az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földrészeletről szóló 14/2010. (V. 11.) KvVM rendelet (a továbbiakban: KvVM rendelet) tartalmazza. A Natura 2000 területek által érintett

helyrajzi számokat és így a Natura 2000 jogi státuszt is a KvVM rendelet rögzíti, térképi megjelenítéssel is. A jogi jelleg a megosztással keletkező utód helyrajzi számokra is kiterjed.

1.6. Egyéb védettségi kategóriák

Egyéb érintett Natura 2000 terület: A tervezési terület 12.037,63 ha-on átfed a Bihar Különleges madárvédelmi területtel (HUHN10003)

A tervezési terület az Országos ökológiai hálózat magterület övezetének (87%) és pufferterület övezetének (13%) része.

A tervezési terület 6148,42 ha-on a Bihari-sík Tájvédelmi Körzetet érinti (4/1998. (II.20.) KTM rendelet a Bihari-sík TK létesítéséről)

Típus	Kód	Név	Kiterjedés	Védetté nyilvánító jogszabály száma
„Ex lege” szikes tó	HNS108	Csató-oldal-laposa	7,39 ha	1996. LIII. tv. a természet védelméről
„Ex lege” szikes tó	HNS050	Tölyvös-dűlő-laposa	20,4 ha	1996. LIII. tv. a természet védelméről
„Ex lege” szikes tó	HNS051	Zsellér-föld-laposa	58,56 ha	1996. LIII. tv. a természet védelméről
„Ex lege” szikes tó	HNS052	Hajcsár-út-mente	9,23 ha	1996. LIII. tv. a természet védelméről
„Ex lege” szikes tó	HNS053	Veszi-dűlő-laposa	20,4 ha	1996. LIII. tv. a természet védelméről

1.7. Tervezési és egyéb előírások

1.7.1. Természetvédelmi kezelési terv

Bihari-sík Tájvédelmi Körzet természetvédelmi kezelési tervének szakmai anyaga 2003-ban került kidolgozásra (jogszabályban még nem került kihirdetésre).

1.7.2. Településrendezési eszközök

- Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzat közgyűlésének 13/2010. (IX.17.) önkormányzati rendelete Hajdú-Bihar megye területrendezési tervéről

- Berettyóújfalú Város Önkormányzata Képviselő-testületének 34/2012. (VI.29.) rendelete Berettyóújfalú város helyi építési szabályzatáról és szabályozási tervéről szóló rendelet módosításáról

- Komádi Város képviselőtestületének 1/2007 (I.26.) ÖKR. számú rendelete Komádi város Szabályozási tervéről és Helyi Építési Szabályzata

- Darvas Község Önkormányzata Képviselő- Testületének 8/2010. (IV.15.) rendelete Darvas község

Helyi Építési Szabályzatáról

- Furta Község Önkormányzatának 7/2008. (IV.17.) OR. rendelete Furta Község Helyi Építési Szabályzatáról
- Vekerd Község Önkormányzatának 13/1998. (X.05.) rendelete Vekerd község Szabályozási tervéről és Helyi Építési Szabályzatáról
- Zsáka Nagyközség Önkormányzat Képviselő-testület 21/2007 (XII.27.) rendelete a Helyi Építési Szabályzat módosításáról
- Békés Megye Önkormányzatának 15/2005. (X.7.) KT számú rendelete Békés megye területrendezési tervéről
- Füzesgyarmat Város Képviselőtestületének 22/2004. (XI.25.) rendelete Füzesgyarmat város Szabályozási tervéről és Helyi Építési Szabályzatáról

1.7.3. Körzeti erdőtervek és üzemtervek

- **Körzeti erdőterv:** Hajdúhát-Bihari erdőtervezési körzet körzeti erdőterve (érvényes: 2012.01.01 - 2021.12.31) (ügyiratszám: 7007/14/2010.) Kelt: 2012.december 20.

Következő tervezés éve a Hajdúhát-Bihari körzetben: 2020

1.7.4. Körzeti vadgazdálkodási tervek és üzemtervek

I/3. Hajdú-bihari apróvadas körzet vadgazdálkodási terve. **Érvényes:** 2014-ig. (Országos Vadgazdálkodási Adattár)

Ölyvösmenti Vadásztársaság, Darvas (vadgazdálkodási egység kódszáma: 09-905311-1-4-1) vadgazdálkodási üzemterve. **Érvényes:** 2017-ig. Kelt: 2006. december 15. Jóváhagyta: Hajdú-Bihar Megyei MGSZH, Földművelésügyi Igazgatóság, Vadászati és Halászati Osztály.

Bihar Népe Vadásztársaság, Komádi (vadgazdálkodási egység kódszáma: 09-905410-1-4-1) vadgazdálkodási üzemterve. **Érvényes:** 2017-ig. Kelt: 2006. december 15. Jóváhagyta: Hajdú-Bihar Megyei MGSZH, Földművelésügyi Igazgatóság, Vadászati és Halászati Osztály.

Kittenberger Kálmán Vadásztársaság, Furta (vadgazdálkodási egység kódszáma: 09-905321-1-4-1) vadgazdálkodási üzemterve. **Érvényes:** 2017-ig. Kelt: 2006. december 15. Jóváhagyta: Hajdú-Bihar Megyei MGSZH, Földművelésügyi Igazgatóság, Vadászati és Halászati Osztály.

Biharkeresztesi Petőfi Vadásztársaság (vadgazdálkodási egység kódszáma: 09-904720-1-4-1) vadgazdálkodási üzemterve. **Érvényes:** 2017-ig. Kelt: 2006. december 15. Jóváhagyta: Hajdú-Bihar Megyei MGSZH, Földművelésügyi Igazgatóság, Vadászati és Halászati Osztály.

Szentmártoni Földtulajdonosi Vadásztársaság, Berettyóújfalu (vadgazdálkodási egység kódszáma: 09-904810-1-4-1) vadgazdálkodási üzemterve. **Érvényes:** 2017-ig. Kelt: 2006. december 15. Jóváhagyta: Hajdú-Bihar Megyei MGSZH, Földművelésügyi Igazgatóság, Vadászati és Halászati Osztály.

1.7.5. Halgazdálkodási tervek

Berettyó (Vízterkód: 000118). Érvényes: 2011. január 1-től 2015. december 31-ig. (jogosult: Körösi Halász Szövetkezet)

Kutas-főcsatorna (Vízter kód: 000121) Érvényes: 2011. január 1-től 2015. december 31-ig. (jogosult: Körösi Halász Szövetkezet)

Darvasi-halastavak (AIG939): halászati víznek minősül, a területre vonatkozó halgazdálkodási terv nem áll rendelkezésre.

A halgazdálkodási tervek a Hajdú-Bihar megyei Kormányhivatal Földművelésügyi Igazgatóság Halászati Osztályán és a megfelelő halászati hasznosítóknál, illetve a horgászegyesületeknél található

1.7.6. Vízyűjtő-gazdálkodási terv

Berettyó alegység vízgyűjtő-gazdálkodási terve – Közreadta a TIKÖVIZIG és a Vízügyi és Környezetvédelmi Központi Igazgatóság, 2010 áprilisában. Esedékes felülvizsgálat éve: 2015.

1.7.7. Egyéb tervek

Nagy szikibagoly (*Gortyna borelii lunata*) fajmegőrzési terve. Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium, Természetvédelmi Hivatal, 2004.

2. Veszélyeztető tényezők

Kód	Veszélyeztető tényező neve (H = magas, M = közepes, L = alacsony)	Jelentősége	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
A02.03	Gyepterület átalakítása szántóvá	M	5	Pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*): Potenciális élőhely kiterjedésének csökkenése
				Síksági pannon löszgyepek (6250*): Potenciális élőhely kiterjedésének csökkenése
				Ürge (<i>Spermophilus citellus</i>): Alkalmatlan ürgeélőhely megszűnése
A03.02	Intenzív, vagy intenzívebb kaszálás	L	0,6	Nagy tűzlepke (<i>Lycaena dispar</i>): A nagy tűzlepke fejlődésmenete szempontjából kedvezőtlen intervallumokban, illetve túlzott gyakorisággal történő, valamint a faj élőhelyét képező gyep területein azonos időben, teljes hatókörrel végrehajtott kaszálás káros a fajra.
				Nagy szikibagoly (<i>Gortyna borelii</i>): Az intenzív kaszálás káros hatásai: Az élőhely egészének lekaszálása, és a széna összegyűjtése az állatok tömeges pusztulását is előidézheti. A kaszálás (gyakoriságától függően) közvetett módon negatív hatással lehet a tápnövény fejlettségére, továbbá a lárvák, és a bábok számára optimális nedvességviszonyokat biztosító mikroklímára is.
A04.01.01	Intenzív szarvasmarha legelés	L	0,3	Nagy tűzlepke (<i>Lycaena dispar</i>): Az élőhely túlzott mértékű legeltetése miatt kialakuló taposás nagymértékben ronthatja a vegetáció természeti minőségét, károsíthatja a gyep struktúráját. Az élőhely legeltetése jelentős mértékben csökkentheti a lepkefaj tápnövényeinek mennyiségét. A legeltetés szűkítheti vagy akár meg is szüntetheti azt a magas fűvű élőhelyi struktúrát, amely az imágók mozgása, pihenése, illetve területőrző viselkedése szempontjából lényeges feltétel. A rajzási időszakokban történő legeltetés a nektárforrásul szolgáló virágos növények számának nagyarányú csökkenését idézheti elő, ami az érintett biotópokban jelentősen megnehezítheti a lepkék táplálkozását.
				Nagy szikibagoly (<i>Gortyna borelii</i>): a) A lepkefaj élőhelyén történő legeltetés a késő őszi, illetve tavaszi stádiumban (hozzávetőlegesen az október és május közötti intervallumban) a füvek szárhüvelyében lévő peték, míg kora nyáron (hozzávetőlegesen májustól július elejéig) akár a lárvák pusztulását is okozhatja (noha a tapasztalatok szerint a legelő állatok nem szívesen fogyasztják a sziki kocsordot). b) Az állatcsordák által a sziki kocsordos gyepken kifejtett taposás nem csak a növényzet degradációját, hanem azon hernyójáratok eltömődését is előidézheti, melyeken keresztül a kikelő lepkék a gyökérzetből a felszínre jutnak.
A07	biocid termékek, hormonok, kemikáliák használata	M	4	Pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*): Indirekt módon a területet övező szántókon használt vegyszerek közvetlenül vagy a talajvízáramlásokkal az ösmederbe, illetve a csatornába juthatnak, amelyek a talajban, vizekben akumulálódhatnak is szelekciós hatást fejtve ki a fajkészletre gyomosodást, jellegtelenedést okozva.
				Síksági pannon löszgyepek (6250*): Indirekt módon a területet övező szántókon használt vegyszerek közvetlenül vagy a talajvízáramlásokkal az ösmederbe illetve a csatornába juthatnak, amelyek a

Kód	Veszélyeztető tényező neve (H = magas, M = közepes, L = alacsony)	Jelentősége	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
				talajban, vízterekben akumulálódhatnak is szelekciós hatást fejtve ki a fajkészletre gyomosodást, jellegtelenedést okozva. Hegyesorrú denevér (<i>Myotis blythii</i>): A faj táplálékbázisát képező ízeltlábúak irtása negatívan hathat e fajra, a táplálkozási lehetőségek beszűkítésével és indirekt toxicitással.
A08	trágyázás	M	3	Pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*) A tápanyagtöbblet a tápanyagdúsabb környezetet kedvelő gyomokra szelektálhat. A túlzott tápanyagutánpótlás által növekedhet a talajok szerves anyagtartalma. A túlzott tápanyagterhelés a sziktelenedési folyamatokat is elősegíti, ami a 1530 élőhelycsoportra hat negatívan.
B01.01	beerdősítés / fásítás őshonos fajokkal	M	4	Pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*): Az élőhely kiterjedésének csökkenését okozza. Síksági pannon löszgyepek (6250*) : Az élőhely kiterjedésének csökkenését okozza.
B02.01.02	erdő felújítás idegenhonos fajokkal	L	1	Hegyesorrú denevér (<i>Myotis blythii</i>): Az idegenhonos fajokból álló erdők mind búvóhely, mind vadászterület szempontjából szuboptimálisak a faj számára. Euro-szibériai erdőssztyepp-tölgyesek tölgyfajokkal (<i>Quercus spp.</i>) (9110*): az idegenhonos fajokkal történő felújítás csökkenti az élőhely kiterjedését.
B02.04	lábonálló és/vagy elfekvő holt faanyag eltávolítása	L	0,5	Hegyesorrú denevér (<i>Myotis blythii</i>): Az erdőben (is) táplálkozó faj <i>Myotis blythii</i> szempontjából fontosak a holtfában fejlődő rovarok mint táplálékállatok. skarlábogár (<i>Cucujus cinnaberinus</i>): A fejlődéséhez szükséges megfelelő méretű (átmérő>10-15 cm) és nedvességtartalmú holt faanyag mennyiségének csökkenése.
I01	idegenhonos inváziós fajok jelenléte	L	0,1	Euro-szibériai erdőssztyepp-tölgyesek tölgyfajokkal (<i>Quercus spp.</i>) (9110*): az idegenhonos fajok jellemzőek az erdők állományában, főleg azok szélein, hosszú távon át képesek alakítani az állományt. Az akác (<i>Robinia pseudo-acacia</i>) illetve az ezüstfa (<i>Elaeagnus angustifolia</i>) számít veszélyforrásoknak
J02.03	csatornázás és vízelvezetés	M	6	Pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*): A csatornázottság miatt a talajvíz mélyebbre vándorlásával hosszú távon a kilúgozódás révén a szikes jelleg és karakter megváltozhat, csökkenhet, mely közvetve az élőhely degradációját segíti elő (pl: más, nem szikes élőhelyekre jellemző – sokszor zavarástűrő és/vagy gyomfajok meglepedése)
J03.02	élőhelyi-összeköttetések (konnektivitás) csökkenése emberi hatásra	L	1,5	Ürge (<i>Spermophilus citellus</i>): Ürgeállomány természetes terjedését a nem megfelelő területkezelés megakadályozza
K02.01	Fajösszetétel változás (szukcesszió)	M	1	Nagy tűzlepke (<i>Lycaena dispar</i>): a) A nedves rétek intenzívebb kaszálása és/vagy legeltetése, egyes esetekben a természetvédelmi célú kezelések elmaradása, valamint a lepkefaj élőhelyeinek környezetében lévő parcellákon végzett mezőgazdasági tevékenységek közvetlen hatásai helyenként azt eredményezik, hogy e biotópok növényzete egyre több ponton degradálódik, a rétek fajkészlete idővel sok helyütt leromlik. Ennek következményeként a <i>L. dispar</i> élőhelyei lassanként feldarabolódhatnak, becserjésedhetnek, illetve szélsőséges esetben végül megszűnhetnek.

Kód	Veszélyeztető tényező neve (H = magas, M = közepes, L = alacsony)	Jelentősége	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
				Nagy szikibagoly (<i>Gortyna borelii</i>): a) A helytelenül végrehajtott kaszálások hatása egyebek mellett abban is megmutatkozhat, hogy az érintett gyepen számottevően csökkenhet a lepkefaj számára megfelelő petézési lehetőséget nyújtó fűfélék mennyisége, valamint abban is, hogy a sziki kocsord (<i>Peucedanum officinale</i>) tőszáma, borítási aránya helyenként már egy olyannyira magas szintet ér el, amely már kedvezőtlen. Ürge (<i>Spermophilus citellus</i>): A becserjésedés veszélyezteti az ürgeállomány számára optimális állandó rövid fűű állapot fennmaradását.
K03.04	ragadozás (predáció)	L	0,5	Ürge (<i>Spermophilus citellus</i>): Állomány további csökkenése a pásztor és kóbor kutyák okozta elhullás miatt.
K05.01	állatok csökkenő termékenysége / genetikai leromlása (beltenyésztés)	L	1,5	Ürge (<i>Spermophilus citellus</i>): A kis egyedszám révén fellépő beltenyésztettség miatti betegségek a site teljes állományát veszélyezteti.
M01.02	aszály és csapadékmennyiség csökkenés	M	5	Pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*): A szárazság a talajvíz mélyebbre vándorlását és a szikes élőhely kilúgozódását segíti elő, mely a szikes jelleg és karakter csökkenését, így az élőhely degradációját segíti elő. Nagy tűzlepke (<i>Lycaena dispar</i>): Az aszály, illetve a csapadékmennyiség-csökkenés sok helyütt az élőhelyek kiszáradását eredményezi, ami rendkívül káros hatású a lepkefaj állományinak fennmaradása szempontjából, mert e folyamat: a) A faj tápnövényeit képező sóskafélék (<i>Rumex spp.</i>) mennyiségének csökkenéséhez, továbbá e növények fejlettségéhez vezethet, ami szűkíti a nőstény egyedek petézési lehetőségeit, illetőleg kedvezőtlenül befolyásolja azok petézési hajlandóságát. b) A lepkék nektárforrásául szolgáló virágos növények arányának csökkenését eredményezheti. c) Megszüntetheti a lepkék számára életteni szempontból fontos, üde mikroklímát.
Kód	Potenciális veszélyeztető tényező neve	Jelentősége	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
J02.05.03	állóvizek vízháztartásának megváltozása	L	0,38	vágó csík (<i>Cobitis taenia</i>), réti csík (<i>Misgurnus fossilis</i>), szivárványos ökle (<i>Rhodeus sericeus amarus</i>) és lápi póc (<i>Umbra krameri</i>): Csapadékszegény időszakban jelentős a mocsarak és csatornák vízszintjének a csökkenése, ami szűkíti az élőhelyet és a rendelkezésre álló táplálékforrást, valamint kedvezőtlen élőhelyi feltételek alakulnak ki. Élőhelyek megszűnése.
K01.03	kiszáradás	L	0,38	vágó csík (<i>Cobitis taenia</i>), réti csík (<i>Misgurnus fossilis</i>), szivárványos ökle (<i>Rhodeus sericeus amarus</i>) és lápi póc (<i>Umbra krameri</i>): Csapadékszegény időszakban jelentős a mocsarak és csatornák vízszintjének a csökkenése, ami szűkíti az élőhelyet és a rendelkezésre álló táplálékforrást, valamint kedvezőtlen élőhelyi feltételek alakulnak ki. Élőhelyek megszűnése.
K02	természetes élőhely átalakulások, szukcessziós folyamatok	L	0,38	vágó csík (<i>Cobitis taenia</i>), réti csík (<i>Misgurnus fossilis</i>), szivárványos ökle (<i>Rhodeus sericeus amarus</i>) és lápi póc (<i>Umbra krameri</i>): Csökken a potenciális ívő- és élőhelyek mérete.

3. Kezelési feladatok meghatározása

3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése

A Közép-Bihar kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területté nyilvánításakor az élőhelyvédelmi irányelv 4. cikkének (4) bekezdése alapján a terület természetvédelmi célkitűzései meghatározásra kerültek, valamint kiemelésre kerültek egyes jelölő értékek, amelyeket a kezelés során prioritásként kell kezelni. A Natura 2000 területek célkitűzései és prioritásai a területek hivatalos Natura 2000 adatlapjain (SDF) találhatóak.

A terület természetvédelmi célkitűzése a jelölő élőhelyek területcsökkenésének megállítása és állapotuk javítása a gyepgazdálkodáshoz, erdőgazdálkodáshoz és vízgazdálkodáshoz köthető intézkedések révén.

A gyepgazdálkodás tekintetében ezt a legeltetés intenzitásának és a kaszálás módjának optimalizálása és ellenőrzése, illetve az elszántások megakadályozása tudják biztosítani. Az erdőgazdálkodás tekintetében a természetközeli állapotú erdők fenntartása és a tájidegen erdők lecserélése, míg a vízgazdálkodás tekintetében a célok elérését a csapoló hatás csökkentése szolgálja. Továbbá lényeges a madárfajok védelme: a Natura 2000 terület teljes egészében része a (HUHN10003) Bihar különleges madárvédelmi területnek, ahol fokozott védelemben részesülő madárfajok fészkelnek. Ilyenek a rétisas (*Haliaeetus albicilla*), parlagi sas (*Aquila heliaca*), kékvércse (*Falco vespertinus*), kerecsensólyom (*Falco cherrug*), szalakóta (*Coracias garrulus*), túzok (*Otis tarda*). A felsorolt madárfajok Natura 2000 területen fészkelő állománya legalább 2%-át képezi az országos állománynak, így megőrzésük, védelmük a különleges madárvédelmi terület alapvető célját és feladatát képezi.

A Natura 2000 területen fészkelő jelölő fokozottan védett madárfajok fészkelőhelyeinek közelében a Magyar Ragadozómadár-védelmi Tanács által javasolt, erdészeti tevékenységre is vonatkozó időbeli és térbeli korlátozásokat szükséges betartani. Ezek az intézkedések a közösségi jelentőségű értékek megőrzését, hosszabb távon pedig állományaik megerősítését segítik.

3.2. Kezelési javaslatok

A Natura 2000 területre vonatkozó természetvédelmi célkitűzések eléréséhez a terület egyes részei eltérő kezelést igényelnek, figyelembe véve az ott előforduló élőhelyeket, fajokat, és az ott jellemző gazdálkodási formákat. A kezelési az élőhely-rekonstrukciós és fejlesztési javaslatokat ezért a Natura 2000 terület egyes lehatárolt részegységeire, a hasonló jellegű élőhelyfoltokból álló úgynevezett kezelési egységek (KE) vonatkozóan rendszerezi a fenntartási terv (a kezelési egységek térbeli elhelyezkedését a 3.2.5. melléklet térképei mutatják be). A kezelési egységek lefedik a teljes tervezési területet, tartalmazzak jelölő és nem jelölő élőhelytípusokat egyaránt. Lehatárolásuk nem követi az ingatlan nyilvántartási határokat, mivel a valós és a tényleges területhasználat ettől jelentősen eltérhet. Az egységek bemutatásánál meghatározzuk azon intézkedéseket, melyeket a jelölő élőhely és/vagy a faj megőrzése érdekében javaslunk. A fajvédelmi, valamint a kutatási és monitorozási javaslatokat a 3.2.3. - 3.2.4. fejezetben tárgyalja a fenntartási terv.

3.2.1. Élőhelyek kezelése

A kezelési javaslatok esetében el kell választani a kötelező jellegű, jogszabályban előírt korlátozásokat, illetve az önkéntes vállalásokat. A 275/2004 (X. 8.) Kormányrendelet 4.§ 5. pontja alapján „(5) A fenntartási terv a Natura 2000 terület kezelésére vonatkozó javaslatokat, valamint ezek megvalósításának lehetséges eszközeit tartalmazza, és jogszabály eltérő rendelkezése hiányában kötelező földhasználati szabályokat nem állapít meg.”

Az itt megfogalmazott előírás-javaslatok célja, hogy a kezelési egységekben előforduló közösségi jelentőségű értékek, a jelenlegi gazdálkodási gyakorlat és adottságok alapján javaslatot tegyenek a gazdálkodás kívánatos módjára. Ennek érdekében itt megfogalmazásra kerülnek olyan előírás-javaslatok, amelyek alapul szolgálnak a jövőbeli támogatási programok kidolgozásához. A gazdálkodók számára ezek az előírás-javaslatok a jelen terv alapján kötelezettséget nem jelentenek, betartásuk csak támogatási programon keresztül, önkéntes vállalás formájában válhat csak kötelezővé. A már más jogszabály vagy hatósági eszköz alapján létező előírások esetében azok kötelező jellegét értelemszerűen az azt megalapozó jogszabály, vagy hatósági eszköz támasztja alá, jelen fenntartási terv ezekre az előírásokra csak utalást tesz.

3.2.1.1. A terület egészére vonatkozó általános kezelési javaslatok

Jelen terület elsősorban két közösségi jelentőségű élőhely, a közösségi szinten csupán nálunk és Románia keleti országrészében jelentős szikes élőhelyek (pannon szikes gyepek), valamint a szintén kontinentális elterjedésű, ezért csak az Európai Unió keleti országaiban jelen lévő löszgyepek védelme céljából lett kijelölve. Szintén fontos a szerepe a pannon bennszülött kifestékű aszat (*Cirsium brachycephalum*) természetközeli állapotban maradása (azaz genetikai sokféleségének és összefüggő áréájának fennmaradása) szempontjából. Ennek megfelelően az alább célkitűzések fogalmazhatók meg:

- A pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*), valamint a síksági pannon löszgyepek (6250*) és a jelölő közönséges ürge (*Spermophilus citellus*) állományának fennmaradása érdekében a hagyományos kezelés (kaszálás-legelés) fenntartása, úgy, hogy biztosítsák a rövidfűvű állapotot.
- A szikes tavi és szikes mocsár (pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*)) élőhelyek fennmaradása érdekében medrük és partjuk legeltetése. A szikes tavi élőhelyek és a vízben élő jelölő állatfajok((réti csík (*Misgurnus fossilis*) lápi póc (*Umbra krameri*), vöröshasú unka (*Bombina bombina*), mocsári teknős (*Emys orbicularis*)) állományainak fennmaradása érdekében a belvízvezetési céllal létesült csatornák szükségességének felülvizsgálata, lehetőség szerint lecsapoló hatásának mérséklése. Vizsgálandó a vízvisszatartó műtárgyak beépítésének lehetősége.
- A jelölő nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*) és nagy szikibagoly (*Gortyna borelii lunata*) lepkefajok állományainak fennmaradása érdekében olyan kaszálási rendszer kidolgozása, amely előfordulási helyeiken javítja tápnövényeik életfeltételeit
- A természetes és természetközeli pusztai és vizes élőhelyek, erdőfoltok mozaikjainak megőrzése;
- A további erdőtelepítések visszaszorítása;
- Magányos idős fák oltalma;
- Bolygatott területek gyomirtó kaszálása, égetése;

- Inváziós, illetve és tájidegen fa- és cserjefajok (akác, gyalogakác, amerikai kőris, zöld juhar, ezüstfa stb.) folyamatos visszaszorítása, mely ;
- A Berettyó-meder morfológiájának megtartása, ill. természetesebbé alakítása a parti vegetáció jelenleginél kíméletesebb kezelésével-fenntartásával (kotrások, vízi növényzet irtásának, parti fák és cserjék eltávolításának stb. visszaszorítása), mely a jelölő halfajok (vágócsík (*Cobitis taenia*), réticsík (*Misgurnus fossilis*), szivárványos ökle (*Rhodeus sericeus amarus*), lápi póc (*Umbra krameri*)) élőhelyének védelmét is szolgálja;
- A még meglévő őshonos fák és facsoportok teljes kímélete, fáslegelő-szerű fenntartása-felújítása;
- A még meglévő sziki tölgyes állományokban olyan erdőkezelési módszer bevezetése, mely a folyamatos erdőborítást, valamint az idős, odvas faegyedek és holt faanyag kellő arányú meglétét is biztosítja.
- Belvízlevető csatornák-árkok vizes élőhely típusú szikes élőhelyeket lecsapoló hatásának megszüntetése, mérséklése, lehetőség szerint.

3.2.1.2. Kezelési egységek

A Közép-Bihar Natura 2000 területen az előforduló élőhelyek, fontosabb fajok és gazdálkodási módok alapján 8 kezelési egység lehatárolása indokolt, amelyek térképi megjelenítését a 3.2.5 mellékletek fejezet mutatja be. A kezelési egységek lehatárolása a 2013-ban tapasztalt természeti adottságok alapján történt, 1:10.000 alapléptékben. A térképi lehatárolás léptékét figyelembe véve a kezelési egységek határai (különösen nem mesterséges vonalat, pl. szántó, csatorna határ követő egységek esetén) nem szigorúan véve rögzítettek, hanem 10-20 méteres átmeneti sávban értelmezhetők. A kezelések, beavatkozások gyakorlati tervezésénél emellett figyelembe szükséges venni, hogy a természeti adottságok, élőhelyek spontán változásai miatt a kezelési egységek egymáshoz viszonyított határai megváltozhatnak. A fentiek alapján tehát a kezelési egységek térbeli lehatárolása a fenntartási terv gyakorlati átültetése esetén áttekintő, iránymutató jellegű információnak tekintendő, aminek pontosítását magán a területen, az adott időszak aktuális állapotának megfelelően kell elvégezni.

KE-1 kezelési egység

(1) Meghatározása: Mezőgazdasági jellegű tevékenységet szolgáló tanyák, állattartó telepek és egyéb telephelyek (gázkutak), közutak és földutak, Berettyóújfalu település széli épületek, bányagödör, kistelepülés, folyóvíz és állóvíz. Részben művelés alól kivett területek tartoznak a kezelési egységbe, ill. az ezekhez közvetlenül csatlakozó, elsősorban rét/legelő művelési ágban lévő területek. Szórványosan fordulnak elő a területen, összes kiterjedésük 215 ha.

(2) Érintettség vizsgálata

- Á-NÉR élőhelyek: falvak, falu jellegű külvárosok (U3), telephelyek, roncsterületek és hulladéklerakók (U4), homok-, agyag-, tőzeg- és kavicsbányák, digó- és kubikgödrök, mesterséges löszfalak (U7), , tanyák, családi gazdaságok (U10), út- és vasúthálózat (U11), jellegtelen száraz-félszáraz gyepek (OC), taposott gyomnövényzet és ruderalis iszapsnövényzet (OG)
- Natura 2000 élőhelyek: –

(3) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok

A kezelési egység esetében általánosan javasolható a gyommentesítés, az útrézsűk kezelése. A kezelési egységbe tartozó olyan tanyák, telephelyek, amelyeknek nagyobb gyepfelszínei is vannak, kaszálással-legeltetéssel kezelendők. A kezelési egység illegális hulladéklerakatait javasoljuk felszámolni.

A műutak esetében javasoljuk megvizsgálni békaalagutak létesítésének feltételeit, lehetőségét, különösen a Natura 2000 terület 47 – Debrecen-Szeged másodrendű főúttal érintkező részeken, különösen a Berettyóújfalu 0657/10b hrsz, 0708/1 b és 0708/2b hrsz-ek, valamint a Furta 011/14 és 016/11 hrsz-ek-nél.

(4) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

a) Kötelezően betartandó előírások

Gyeppek esetén a kötelezően betartandó előírásoknál a NATURA 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X.18.) Korm. rend. előírásait szükséges alapul venni. Ugyancsak szükséges alapul venni a 2012. évi CLXXXV. törvény a hulladékról előírásait.

A kezelési egységnek a Bihari-sík Tájvédelmi Körzet (továbbiakban: TK) területén található részein az 1996. évi LIII. törvény előírásai s irányadóak.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

- A gyepterületen előforduló őshonos hagyásfák, hagyásfa csoportok (delelő fák), valamint cserjés foltok eltávolítása nem megengedett (GY33).
- Az inváziós gyomok virágzásban történő kaszálása kötelező (GY107).
- Erősen fertőzött foltokat sokkoló kaszálással évente legalább háromszor kezelni kell. (GY108).
- Tisztító kaszálás, szárazzás szeptember 1. után kezdhető meg, amely alól kivételt képez július 15-i dátummal az inváziós növényfajok konkrét állományait érintő kaszálás és szárazzás (GY112).

(5) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhely-rekonstrukciós vagy élőhelyfejlesztési javaslat nem merül fel.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolható.

(7) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslat

A Románia felé vezető tervezett autópálya végleges nyomvonalának meghatározásánál a természetvédelmi szempontokat messzemenően figyelembe kell venni.

(8) Kezelési javaslatok indoklása

A kezelési egységbe tartozó területeken jelentős arányban vannak gyeppek. A gyomosodás megakadályozása érdekében javasolt a terület hasznosítása kaszálással és legeltetéssel. Az

úgynevezett őszi tisztító kaszálás már nem akadályozza meg számos gyomfaj termésképzését és terjedését. A növényi maradványok, ugyanakkor trágya, valamint építési törmelék deponálása az érintett, kivétel nélkül legelő művelési ágú területeken a fentiekben citált hatályos jogszabályban, foglaltak értelmében nem engedélyezett. Ezek az intézkedések a kezelési egységgel esetlegesen érintkező közösségi jelentőségű élőhelyek (pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*), síksági pannon löszgyepek (6250*)) gyomokkal történő fertőződését hivatottak megakadályozni. A műutak esetében békaalagutakra azért volna szükség, mivel a gépjárműforgalom vélhetően jelentős mortalitást okoz a kétéltű- és hullóállományban, ezek között közösségi jelentőségű fajok is találhatóak: vöröshasú unka (*Bombina bombina*), mocsári teknős (*Emys orbicularis*), dunai tarajosgöte (*Triturus dobrogicus*).

KE-2 kezelési egység

(1) Meghatározása: Azok a területek tartoznak ide, amelyeket kaszálással-legeltetéssel kell fenntartani és jelenleg nagyrészt így is vannak kezelve. Szikes rétek és ürmös, valamint cickóros szikes puszták, löszgyepek, zavart száraz és üde gyepek, száraz és üde, valamint tájidegen cserjések, mocsárrétek, magaskórósok és taposott gyomtársulások, mézpzásitos szikfokok és vakszikes foltok, ártéri és mocsári magaskórósok, valamint lágyszárú özönfajok állományai, ugyanakkor ide tartoznak a gyepeken vagy azok szegélyében található nem őshonos és őshonos fajú fák, facsoportok. Ezek az élőhelytípusok dominánsak a területen, igen jelentős a kiterjedésük: 7417,2 ha

(2) Érintettség vizsgálata

- Á-NÉR élőhelyek: mocsárrétek (D34), ártéri és mocsári magaskórósok, árnyas-nyirkos szegélynövényzet (D6), ürmöspuszták (F1a), cickóros puszták (F1b), szikes rétek (F2), üde mézpzásitos szikfokok (F4), padkás szikesek, szikes tavak iszap- és vakszik növényzete (F5), löszgyepek, kötött talajú sztyeprétek (H5a), jellegtelen üde gyepek (OB), jellegtelen száraz-félszáraz gyepek (OC), lágyszárú özönfajok állományai (OD), magaskórós ruderalis gyomnövényzet (OF), taposott gyomnövényzet és ruderalis iszapnövényzet (OG), üde és nedves cserjések (P2a), galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések (P2b), idegenhonos cserje vagy japánkeserűfű-fajok uralta állományok (P2c), őshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok (RA), nem őshonos fajú ültetett facsoportok, erdősávok és fasorok (S7)

Natura 2000 élőhelyek: pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*), síksági pannon löszgyepek (6250*), folyóvölgyek *Cnidion dubii*hoz tartozó mocsárrétjei (6440)

(3) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok

Javasoljuk, hogy a legeltetésnek legyen prioritása a kaszálással szemben. A kezelési egység maximálisan 1/3-át javasoljuk kaszálóként hasznosítani, a sarjülegeltetést pedig ennek mindössze felén. A kezelési egységnek a Bihari-sík Tájvédelmi Körzet területén található gyepterületein a TK kezelési terv tervezetében meghatározottaknak megfelelően a kaszálás a legeltetéses hasznosítás arányának megfelelően, csak a területen legeltetett jószág téli takarmányozásának céljából, vagy valamilyen meghatározott természetvédelmi cél érdekében történhet. Egyes területeken (pl. a közösségi jelentőségű madárfajok fészkelőterületein) a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság

(továbbiakban: Igazgatóság) természetvédelmi érdekből a kaszálásra vonatkozó további hasznosítási korlátozásokat is elrendelhet.

Minél korábbi a kaszálás, annál nagyobb hagyásfolt meghagyását tartjuk kedvezőnek. A legeltetést a magasabb fűhozamú részeken szarvasmarhafélékkel, elsősorban a mostoha körülményekhez jobban alkalmazkodó őshonos fajtákkal (pl.: magyar szürkemarha, magyar tarka szarvasmarha) és lófélékkel, a kopárabb padkás szikes gyepterületeken juhokkal javasoljuk végezni.

(4) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások

A kezelési egységbe tartozó gyepek és a hozzájuk kapcsolódó élőhelyfragmentumok esetén a kötelezően betartandó előírásokat a NATURA 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X.18.) Korm. rendelet tartalmazza.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

- Legeltetéssel és/vagy kaszálással történő hasznosítás (GY22).
- Fogasolás nem megengedett (GY09).
- Tárcsázás nem megengedett (GY10).
- Hengerezés nem megengedett (GY11).
- Gyepszellőztetés nem megengedett (GY12).
- A természetes gyepekben őshonos méretes fák (30 cm törzsátmérő felett) és a vadgyümölcsök (törzsátmérő megjelölése nélkül) megőrzése kötelező (GY30).
- A legeltetési sűrűséget a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni szükséges (GY44).
- Legeltethető állatfaj: szarvasmarhafélék (GY67).
- Legeltethető állatfaj: juh (GY68).
- Legeltethető állatfajok: lófélék (ló, szamár) (GY70).
- A gyepen legelésbizárt terület kialakítása szükséges, ami nem haladja meg a parcella 20%-át (GY61).
- Évente az időjárási viszonyoknak és a gyepp állapotának megfelelő, természetvédelmi-ökológiai és a gazdálkodási szempontokat egyaránt figyelembe vevő kaszálási terv készítése és egyeztetése a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal, valamint az így egyeztetett kaszálási terv végrehajtása (GY79).
- A gyepet évente csak egyszer lehet kaszálni (GY80).
- A gyepterület kaszálása, szárzúzása esetén min. 10 cm-es fűtarló biztosítása (GY92).
- Fokozottan védett földön fészkelő madárfaj fészkeinek, fiókáinak megtalálása esetén a betakarítást, illetve a kaszálást azonnal be kell fejezni és haladéktalanul értesíteni kell a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságot és javaslata alapján a talált fészkek körül 0,5-1 hektáros védőterületet kell kialakítani. (GY103)
- A területen trágyadepónia, széna és szalmakazlak elhelyezése tilos (GY116).

- Éjszakázó helyek, ideiglenes karámok és jószágállások helyét a működési terület szerinti nemzetipark-igazgatósággal egyeztetni szükséges (GY117)
- A legeléskizárt területet a nemzeti park igazgatósággal egyeztetetten kell kialakítani (GY122)

(5) Élőhely-rekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

A kezelési egység területén is szükség volna a talajvíz megtartására és a csapoló hatás csökkentésére. A víz megtartására (milyen formában, mennyi ideig) irányuló konkrét elképzelések megfogalmazásához vizes tervezési folyamat lebonyolítása szükséges (elengedhetetlen pl. a geodéziai felmérés terepmodell létrehozásához). Továbbá a tulajdonviszonyok részletes feltárása is szükséges annak megállapításához, hogy a környező szántókon vagy a Natura területen belül lévő rét-legelőkön okozható-e káros belvízi elöntés, amit el kell kerülni. Ezek hiányában konkrét elképzelések nem adhatók meg, hiszen ezeknek a kérdéseknek a megválaszolása túlmutat a fenntartási terv keretein. Stratégiai jellegű véleményt fogalmazunk meg, miszerint szükséges volna egy olyan tanulmány kidolgozása, ami megvizsgálja részleteiben a lehetséges élőhely-rekonstrukciós megoldásokat, figyelembe véve a tulajdonviszonyokat, a gazdálkodást érintő kérdéseket, és egyes helyeken akár a csatornák kiváltásának, más helyeken vízvisszatartó vagy vízpótló műtárgyak megvalósításának lehetőségét is figyelembe veszi.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat nem szükséges. A kezelési egység területének rovására történő erdőtelepítés nem kívánatos.

(7) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslat

Gazdálkodáshoz nem köthető jellegű kezelési javaslatok a kezelési egységre vonatkozóan nem merülnek fel.

(8) Kezelési javaslatok indoklása

A kezelési egység területén található gyeptípusok a legeltetést, egy részük a megfelelő időjárási körülmények között végzett kaszálást is jól tűrik. Mivel az intenzív legeltetés azonban a gyepek felszakadozását, a legelőgyomok terjedését segítheti elő, különösen a jószágállások által érintett területeken, ezek helyét a nemzeti park igazgatósággal egyeztetni szükséges. A kezelési egységre javasolt előírások betartása a pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*), síksági pannon löszgyepek (6250*), folyóvölgyek *Cnidion dubii*hoz tartozó mocsárrétjei (6440) közösségi jelentőségű élőhelyeknek kedveznek.

A jelölő nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*) állományainak fennmaradása érdekében különösen indokolt a kaszálásra vonatkozó előírások betartása, és a legeltetés intenzitásának ellenőrzése a Berettyóújfalu 0782/2a és a 07822/3b, valamint a Darvas, 0215/12, 0215/13, 0357/1; Komádi 0430/4 Mezősas 086/9, 097/a, 0131/1 b, ugyanakkor a Furta 0131/1 a, g, l; Zsáka 021/a, 052/2a, 0736/8 helyrajzi számú területeken.

Azért javasoljuk a vízvisszatartást, hogy a kezelési egység területén nyár elejétől-közepétől jellemző, forró és aszályos időszakokban is legyenek üde területek, ez a nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*) számára kedvező táplálkozó területek (nektárforrást biztosító virágos rétek) hosszabb

jelenlétét is eredményezné. A fenti cél elérése prioritásként fogalmazódik meg a Bihari-sík Tájvédelmi Körzet kezelési tervének tervezetében is.

A beavatkozás véleményünk szerint a kezelési egység esetében gazdálkodási szempontból is kedvező lenne, hiszen differenciáltabbá lehetne tenni a kezelési egység területén a gazdálkodást és csökkenteni lehetne a „kisült” legelők kisebb fűhozamából adódó kockázatot, hiszen a tartósabb vízborításnak kitett gyepek fűhozama jelentősebb, ugyanakkor a nyári szárazság idején is nagyobb tápértékű legelőt biztosítanak és nem elhanyagolható a talajvízre, illetőleg a mikroklímára gyakorolt pozitív hatás sem. Ez mindenképpen pozitív hatásnak tekinthető a pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*), síksági pannon löszgyepek (6250*), folyóvölgyek *Cnidion dubii*hoz tartozó mocsárrétjei (6440) közösségi jelentőségű élőhelyek esetében.

KE-3 kezelési egység

(1) Meghatározása: Erdők, erdőfoltok, facsoportok, fasorok. Nem őshonos és őshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok, akácültetvények, nemes nyarasok, őshonos fafajú keményfás és puhafás jellegtelen, valamint idegenhonos lombos és vegyes erdők, nem őshonos fafajok spontán állományok, fiatal erdősítések, nyílt lösztölgyesek, nyílt sziki tölgyesek, őshonos fafajú fiatalosok, egyéb ültetett tájidegen fenyvesek. Szinte teljes egészében az Országos Erdészeti Adattárban nyilvántartott területek. A terület üzemtervezett erdőállománya 266 alrészletben 975,1 hektáron helyezkedik el. Egy részük országos jelentőségű védett természeti területen található (Bihari-sík Tájvédelmi Körzet).

(2) Érintettség vizsgálata

- Á-NÉR élőhelyek: alföldi zárt kocsányos tölgyesek (L5), nyílt lösztölgyesek (M2), nyílt sziki tölgyesek (M3), őshonos fafajú fiatalosok (P1), újonnan létrehozott, őshonos vagy idegenhonos fafajú fiatal erdősítés (P3), őshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok (RA), őshonos fafajú puhafás jellegtelen vagy pionír erdők (RB), őshonos fafajú keményfás jellegtelen erdők (RC), őshonos lombos fafajokkal elegyes idegenhonos lombos és vegyes erdők (RDb), akácültetvények (S1), nemesnyarasok (S2), egyéb ültetett tájidegen fenyvesek (S5), nem őshonos fafajok spontán állományai (S6), nem őshonos fajú ültetett facsoportok, erdősávok és fasorok (S7)
- Natura 2000 élőhelyek: Euro-szibériai erdőssztyepptölgyesek tölgyfajokkal (*Quercus spp.*) (91I0*)
- Érintett erdőrészek: Berettyóújfalu 306A, Csökmő 61A, 61B, 63A, 63B, 63C, 71A, 71B, 71TN, 76A, 81A, Darvas 1A, 1B, 1C, 1VF, 1VI, 2A, 2B, 2C, 3A, 4A, 4B, 5A, 5B, 5C, 6A, 6B, 6C, 6D, 6TI, 34A, 36A, 37A, 37C, 37D, 37E, 38A, 50A, 50B, 50C, 50D, 51A, 51B, 51C, 52A, 61A, 61B, 61C, 61D, 61E, 63A, 63B, 63C, 63D, 63E, 63F, 63G, 63H, 63I, 63J, 63L, 63M, 63N, 63O, 63P, 63NY1, 63NY2, 65A, 66A, 67A, 68A, 68B, 69A, 69B, 69C, 69D, 70A, 70B, 70D, 70F, 70G, 70H, 73A, 73B, 73C, 73D, 75A, 75B, 75C, 75D, 62A, 70E, 65B, 69TN, Furta 7A, 7B, 7C, 7D, 7E, 7F, 8A, 38A, 38TI, 41C, 41D, 43A, 43B, 43C, 48A, 50A, 50B, 50C, 59A, 59B, 59C, 59D, 59TI1, 59TI2, 61A, 61B, 61C, 61D, 61E, 61F, 61G, 61H, 61I, 61J, 61K, 61L, 61M, 61N, 66A, 66B, 66C, 70B, 70A, Komádi 5C, 9A, 9B, 12A, 12B, 13A, 13B, 13C, 13D, 13E, 13F, 14B, 16B, 61A, 61B, 61C, 62A, 62B, 68A, 68B, 68C, 68D, 68E, 68F, 68G, 68H, 68I, 68J, 69C, 69H, 69I, 69J, 70A, 70B, 70C, 70D, 71A, 71B,

72A, 117A, 120B, 120C, 123B, 123C, 16A, 120A, 120E, 123A, 123TI, 117B, 14D, 14C1, 14C2, 14C3, 14C4, 14C5, 14C6, 14C7, 14C8, 14C9, Mezősas 3A, 13A, 13B, 13C, Vekerd 5A, 5B, 5TN, Zsáka 18A, 29TN, 45B, 46A, 46B, 46C, 46D, 46E, 47A, 47B, 47TN, 65A, 66A, 66B, 66C, 66D, 66E, 66F, 66G, 66H, 66I, 66J, 66K, 69A, 69B, 73A, 73B, 79A, 79B, 79C, 79D, 79TI, 80A, 80B, 80C, 80D, 80E, 80TN, 81A, 81B, 81C, 81E, 81F, 81TI, 81CE, 85A, 85B, 85C, 85D, 85E, 90B, 45TI, 45A, 29A, 29B, 49A, 81TN, 81D, 90TN, 90A, 48A1, 48A2

- Védett, a Bihari-sík Tájvédelmi Körzet részét képező erdőrészek: Csökmő 63A, 63B, 63C, 71A, 71B, 71TN, 81A, Darvas 34A, 36A, 51A, 51B, 51C, 52A, 62A, 65B, 66A, 68A, 68B, 70A, 70B, 70D, 70F, 70G, 70H, 70E, 73A, 73B, 73C, 73D, 75A, 75B, 75C, 75D, Furta 8A, 43A, 43B, 43C, 48A, 50B, 50C, 59A, 59B, 59C, 59D, 59TI1, 59TI2, 61L, 61N, Komádi 16A, 69I, 69J, 71A, 71B, 72A, Mezősas 3A, 13C, Vekerd 5A, 5B, 5TN, Zsáka 73A, 73B, 79A, 79B, 79C, 79D, 79TI, 80A, 80B, 80C, 80D, 80E, 80TN, 81A, 81B, 81C, 81E, 81F, 81TI, 81CE, 81TN, 81D, 85A, 85B, 85C, 85D, 85E, 90B, 90TN, 90A

(3) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok

Az alrészletek jelenlegi fatípusai változatosak, de az mondható, hogy nagyjából egyenlő arányban vannak a kocsányos tölgy és elegyes kocsányos tölgyes állományok az akácokkal, elegyes akácokkal, illetve nagyjából ezzel megegyező számú nemes nyáras és elegyes nemes nyáras erdő van. A távlati célállományok között már túlsúlyban vannak a kocsányos tölgyes és elegyes kocsányos tölgyes állományok, illetve az egyéb kemény lombos erdők. Ezekben a területeken a körzeti erdőtervnek megfelelő gazdálkodás folytatható, a felújítások során azonban a természetvédelmi célkitűzéseknek az intenzíven terjedő fafajok arányának csökkentése felel meg, illetve törekedni kell arra, hogy az egyéb keménylombos fafajok közül a hazai, termőhelyhonos fajokat alkalmazzák az elegyítésekben. A célállományok között előfordulnak akácok és nemes nyárasok is, itt is az előző célállományok lennének a megfelelőek. Alkalmazandó fafajok a kocsányos tölgy (*Quercus robur*), mezei szil (*Ulmus minor*), tatárjuhar (*Acer tataricum*), mezei juhar (*Acer campestre*), szürke nyár (*Populus canescens*), fehér fűz (*Salix alba*), egybibés galagonya (*Crataegus monogyna*), vadvadkörte (*Pyrus pyraster*) és vadalma (*Malus sylvestris*).

A kezelési egységben vannak fasorok is, amelyekben az idős őshonos fák kímélendők, a fasorokat meg kell őrizni.

(4) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások

- az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatás részletes szabályairól szóló 41/2012. (IV. 27.) VM rendelet
- vonatkozó erdőterv rendelet, körzeti erdőterv: Hajdúhát-Bihari erdőtervezési körzet körzeti erdőterve (érvényes: 2012.01.01 - 2021.12.31) (ügyiratszám: 7007/14/2010.) Kelt: 2012. december 20.
- Védett természeti területen fekvő erdők (ilyen üzemtervezett erdő a kezelési egység területén a fenti bekezdésben felsoroltak) esetében a kötelezően betartandó előírásoknál a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény előírásait is szükséges alapul venni.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

- Erdészeti szempontból tájidegen fafajok erdőtelepítésben való alkalmazásának mellőzése (E05).
- A fával nem, vagy részben fedett területek egyéb részletként (tisztás, cserjés, nyiladék, erdei vízfolyás és tó, kopár) történő lehatárolása, szükség esetén az erdőrészlet megosztásával (E12).
- A tisztások fátlan állapotban tartása, tisztásként való további nyilvántartása (E13).
- Felújítás táj- és termőhelyhonos fafajokkal, illetve faállomány típusal (E51).
- Fokozottan védett jelölő madárfaj fészkeknek (madárfajtól függően meghatározott) körzetében fészkelési időszakban az erdőgazdálkodási tevékenység korlátozása. (E20)
- Természetes, természetszerű és származék erdőkben a tarvágás mellőzése (E33).
- Tájidegen fafaj erdőtelepítésben és erdőfelújításban a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal előzetesen egyeztetve alkalmazható. (E79)
- Szóró, szóó vagy etetőhely a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki (VA01).

(5) Élőhely-rekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhely-rekonstrukciós vagy élőhelyfejlesztési javaslat annyiban merül fel, hogy az idegenhonos fafajok lecserélése szerkezetátalakításnak minősül.

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslat

Gazdálkodáshoz nem köthető jellegű kezelési javaslatok a kezelési egységre vonatkozóan nem merülnek fel.

(7) Kezelési javaslatok indoklása

A jelenleg faállománnyal borított terület részben tájidegen fajokból áll. A tájidegen fajok lecserélése hazai fafajokra több szempontból indokolt. Nem várható a hazai fafajokból álló faállományok gyors spontán terjeszkedése (tehát a pusztai környezet megváltozása), ugyanakkor egyrészt növelhető lenne a jelölő euro-szibériai erdőössztyeptölgyesek tölgyfajokkal (*Quercus spp.*) (91I0*) élőhely kiterjedése, másrészt a skarlátbogár (*Cucujus cinnaberinus*) és a nagy szarvasbogár (*Lucanus cervus*) életterének nagysága.

Az euro-szibériai erdőössztyeptölgyesek tölgyfajokkal (*Quercus spp.*) (91I0*) élőhely fennmaradása érdekében szükséges a kiligetesedő erdőrészek fenntartása, hiszen ennek az élőhelynek éppen ez a lényege.

A hazai fafajok madárvédelmi szempontból teljes mértékben betöltenék azt a szerepet, amit jelenleg a tájidegen fafajok töltenek be (fészkelőhely). Egyes erdőrészletekben vagy erdőnek nem minősülő, de a kezelési egységhez tartozó fasorokban fokozottan védett madárfajok fészkelhetnek (pl: rétisas (*Haliaeetus albicilla*), parlagi sas (*Aquila heliaca*), kék vércse (*Falco vespertinus*), kerecsensólyom (*Falco cherrug*), szalakóta (*Coracias garrulus*), melyek fészke körül a Magyar Ragadozómadár-védelmi Tanács ajánlásának megfelelően a fészkelési időszakban és azon kívül is

térbeli, illetőleg időbeli korlátozások foganatosíthatók. A korlátozó intézkedésekre azért van szükség, mert a Natura 2000 terület teljes egésze része a (HUHN10003) Bihar különleges madárvédelmi területnek, ahol az említett fokozott védelemben részesülő madárfajok fészkelnek. A felsorolt madárfajok Natura 2000 területen fészkelő állománya meghatározó részét képezi az országos állománynak, így megőrzésük, védelmük a különleges madárvédelmi terület alapvető célját és feladatát képezi.

KE-4 kezelési egység

(1) Meghatározása: olyan szántóföldi kultúrák (egy- és kétéves nagytáblás szántóföldi kultúrák, extenzív szántók, vetett gyepek, extenzív szőlők és gyümölcsösök), amelyek művelési ága szántó, illetőleg olyan elszántások és beszántások, kisebb szántódarabok, amelyek művelési ága rét-legelő vagy egyéb (pl. földút, tanya, belterületi zárt kert, stb.). A teljes területen nagyobb foltokban előfordulnak, összes kiterjedésük jelentős, 2576,3 ha

(2) Érintettség vizsgálata

- Á-NÉR élőhelyek: egyéves, intenzív szántóföldi kultúrák (T1), évelő, intenzív szántóföldi kultúrák (T2), vetett gyepek, füves sportpályák (T5), extenzív szántók (T6), extenzív szőlők és gyümölcsösök (T8)
- Natura 2000 élőhelyek: -

(3) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások

A Bihari-sík Tájvédelmi Körzet érintett részein a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény előírásait szükséges alapul venni.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

- Szántóföldön trágyaszarvas kialakítása tilos (SZ13).
- Kizárólag környezetkímélő besorolású növényvédő szerek alkalmazása engedélyezett (SZ19).
- Totális gyomirtó szerek használata nem engedélyezhető a területen (SZ24).
- Tápanyag-utánpótlást csak szerves trágyával lehet végezni (SZ37).
- Szántó füves élőhelyé alakítása gyeptelepítéssel. (SZ52) (Magyarázat: lásd az „élőhely-rekonstrukció és élőhelyfejlesztés” bekezdésben)

(4) Élőhely-rekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

Javasoljuk egyrészt az elszántott rét vagy legelő művelési ágú területeken az eredeti művelési ág helyreállítását. Így a valós területhasználat újra rét-legelő lehet (pl: Furta 0155/3 d).

Amíg a visszagyepesítés nem történik meg, szükséges az érintkező területek állapotának romlása érdekében a szántókon az önkéntesen vállalható előírások betartása. Az elszántott területrészeken az eredeti területhasználat visszaállítását tartjuk szükségesnek, különösen a KE-2 és KE-5, valamint a KE-7 kezelési egységgel érintkező élőhelyeken (természetközeli szikes gyepek és rétek, mocsárrétek, sziki magaskórósok, löszgyepek, szikes mocsarak, illetőleg ezek különféle természetességi állapotú fragmentumaik és hozzájuk kapcsolódó egyéb élőhelyfoltok).

A kezelési egységbe tartozó elszántott területek korábban a jelölő élőhelyek (pannon szikes sztyeppék és mocsarak – 1530*, valamint síksági pannon löszgyepek – 6250*) állományai voltak. Beszántásukkal veszítettek kiterjedésükből, így az eredeti állapot helyreállítása szükséges.

Javasoljuk továbbá a tervezési területen lévő szántók gyepesítését művelési ág váltással (pl: Komádi 0324/1 b; 0347/2 a, Zsáka 088, 0265/2 d). A Bihari-sík Tájvédelmi Körzet kezelési terv tervezete szerint a TK területén található szántók, ha természetvédelmi kezelés szempontjából indokolt, visszagyepesíthetők. A TK területén a gyepek rovására terjeszkedő szántók korábbi gyeprészei visszagyepesítendők és azok újbóli feltörése nem támogatandó művelési áruk megváltoztatása szükséges.

(5) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolható.

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslat

Gazdálkodáshoz nem köthető jellegű kezelési javaslatok a kezelési egységre vonatkozóan nem merülnek fel.

(7) Kezelési javaslatok indoklása

A szántók esetében a művelési ág váltását azért tartjuk indokoltnak, mert azok a gyepterületekhez kapcsolódva, vagy azok közé ékelve vannak jelen. Potenciális vegetációjuk a pannon szikes sztyeppék és mocsarak – 1530*, valamint síksági pannon löszgyepek – 6250*, tehát például spontán gyepesedéssel a jelölő élőhely kiterjedése növekedne. A szántóföldi műveléshez kötődő zavaró hatások (gépek mozgása, vegyszeres növényvédelem, sorközművelés stb.) megszűnése számos, a Natura 2000 területen fészkelő madárfaj természetvédelmi helyzetének javulását eredményezné. A szántókból átalakult gyepterületek kiterjedésének növekedése pedig szintén kedvezően hat számos, pusztai élőhelyeket preferáló madárfaj (pl. szalakóta (*Coracias garrulus*), búbosbanka (*Upupa epops*), kis örgébics (*Lanius minor*), valamint hosszabb távon az ürge (*Spermophilus citellus*), nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*), vagy a tápnövény esetleges megtelepedése után a nagy szikibagoly (*Gortyna borelii*) számára is.

KE-5 kezelési egység

(1) Meghatározása: Sziki magaskórósok, esetenként löszgyepekkel, szikes rétekkel, valamint cickóros szikes gyepekkel mozaikolva, valamint a hozzájuk kapcsolódó egyéb élőhelyfragmentumok (szikfokok, vakszikesek, harmatkásások, nádasok, mocsárrétek, zavart száraz gyepek és száraz cserjések, nem őshonos és őshonos fafajú facsoportok). Ezek a nagy szikibagoly (*Gortyna borelii lunata*) élőhelyei. A kezelési egység leválasztását indokolja, hogy a jelölő lepkefaj

állományának hosszú távú megőrzéséhez szükséges a gazdálkodási tevékenységet a faj igényeivel összehangolni. A kezelési egység kisebb foltokban jelenik meg Berettyóújfalu, Mezősas, Furta, Zsáka, Komádi és Csökmő külterületein. A kezelési egység kiterjedése 38,3 ha.

(2) Érintettség vizsgálata

· Á-NÉR élőhelyek: ürmöspuszták (F1a), cickóros puszták (F1b), szikes rétek (F2), kocsordos-öszirózsás sziki magaskórósok, rétsztyepek (F3), üde mézpzásitos szikfokok (F4), padkás szikesek, szikes tavak iszap- és vakszik növényzete (F5), löszgyepek, kötött talajú sztyeprétek (H5a), nem tűzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások (B1a), harmatkásás, békabuzogányos, pántlikafüves mocsári-vízparti növényzet (B2), nem zombékoló magassásrétek (B5), mocsárrétek (D34), jellegtelen száraz-félszáraz gyepek (OC), galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések (P2b), őshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok (RA), nem őshonos fajú ültetett facsoportok, erdősávok és fasorok (S7)

· Natura 2000 élőhelyek: pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*), síksági pannon löszgyepek (6250*) (részben), folyóvölgyek *Cnidion dubii*hoz tartozó mocsárrétjei (6440)

(3) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok

A lepkefaj populációinak fenntartása szempontjából azt tartjuk a legoptimálisabb megoldásnak, ha a sziki kocsordos gyepek egyáltalán nincsenek legeltetve. Ha tehát van rá mód, úgy biztosítani kell, hogy a faj élőhelyein ne folyjon legeltetés, valamint az élőhely-kezelési módszerek körében a kaszálás, illetőleg a fásszerű vegetáció eltávolítására alkalmazott egyelő tisztítási módszerek ne legyenek legeltetéssel helyettesítve. A nagy szikibagoly (*Gortyna borelii lunata*) élőhelyén lévő sziki kocsordos gyepeket nem kell mindenáron kezelés alá vonni. Ha mindenképpen szükséges, úgy a sávos kaszálás engedélyezhető, de ez egy-egy évben legfeljebb a terület 1/3-át érintse, 3 éves forgó alkalmazásával (vagy esetleg 1/4-ét, 4 éves ciklusokban), mert így minden területrészt "pihen" néhány évet, mindamelltt ez elegendő lehet a cserjék terjedésének megakadályozására is. Tekintettel arra, hogy a nőstény lepkék füvek hüvelyébe petéznek, ezért a gyep egészének tavaszi/kora nyári kaszálása, és a széna összegyűjtése a fiatal hernyók pusztulását, míg az élőhely késő őszi kaszálása a peték megsemmisítését eredményezheti. Mivel továbbá a nőstény példányok leginkább 25-45 cm magasságú – azaz kellően vastag, és erős szárú – füveket választanak a peterakáshoz, ezért a nyár derekán/végén végrehajtott kaszálás sem támogatható akkor, ha a növényzet legalább a rajzási időszak kezdetéig (időjárási körülményektől függően szeptember végéig/október elejéig) nem nő meg ilyen magasságúra. A kezelési egység területén a kaszálást kizárólag a következő időszakban javasoljuk engedélyezni: július 1. – augusztus 20. A magas fűtarlóval történő kaszálás után gyorsabb a növényzet regenerálódása és hamarabb helyreáll az imágók számára optimális, magasabb fűű élőhelyi struktúra.

(4) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások

Az érintett természetközeli gyepek esetén a kötelezően betartandó előírásoknál a NATURA 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X.18.) Korm. rend. előírásait, valamint a Bihari-sík Tájvédelmi Körzethez tartozó területrészekben a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény előírásait is szükséges alapul venni.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

- Kizárólag kaszálással történő hasznosítás (GY20).
- Évente az időjárási viszonyoknak és a gyepek állapotának megfelelő, természetvédelmi-ökológiai és a gazdálkodási szempontokat egyaránt figyelembe vevő kaszálási terv készítése és egyeztetése a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal, valamint az így egyeztetett kaszálási terv végrehajtása (GY79).
- A gyepek cserjésedését meg kell akadályozni, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzésére törekedni kell (GY28).
- A gyepterület kaszálása, szárzúzása esetén min. 10 cm-es fűtarló biztosítása (GY92).
- Kaszálás június 30. után lehetséges (GY73).

(5) Élőhely-rekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhely-rekonstrukciós vagy élőhelyfejlesztési javaslat nem merül fel.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolható.

(7) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslat

Gazdálkodáshoz nem köthető jellegű kezelési javaslatok a kezelési egységre vonatkozóan nem merülnek fel.

(8) Kezelési javaslatok indoklása

A nagy szikibagoly (*Gortyna borelii lunata*) állományaira nézve fokozott veszélyt jelenthet a legeltetés. Emiatt javasoljuk a kaszálással történő hasznosítást, bár a kezeletlenség is megfelelő lehet. Az ellenőrzött, az általános javaslatokban megfogalmazott elveknek megfelelő kaszálás javítja a faj életfeltételeit.

KE-6 kezelési egység

(1) Meghatározása: A felmérés időszakában meghatározott ürgeélőhelyek, és azok az érintkező területek, amelyek az ürge számára megfelelőek, és amelyekre a faj potenciálisan ráterjedhet. 2 nagyobb gyepfolt Zsáka és Komádi külterületén, amelyeken jelenleg legeltetés folyik. A Natura 2000 terület két magasabban fekvő, víz időszakos hatásától mentes térszíne, ahol a tervezési terület két legjelentősebb ürge élőhelye található. A kezelési egység kiterjedése 184,7 ha.

(2) Érintettség vizsgálata

- Á-NÉR élőhelyek: ürmöspuszták (F1a), cickóros puszták (F1b), szikes rétek (F2), üde mézpázsitos szikfokok (F4), padkás szikések, szikes tavak iszap- és vakszik növényzete (F5), löszgyepek, kötött talajú sztyeprétek (H5a)
- Natura 2000 élőhelyek: pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*)

(3) Gazdálkodáshoz kötető általános kezelési javaslatok

A meglévő állomány védelme és terjedésének biztosítása érdekében a faj számára kedvező rövid fűvű állapot eléréséhez elsősorban a juhokkal történő legeltetés intenzitásának növelését javasoljuk.

(4) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások

Az érintett természetközeli gyepek esetén a kötelezően betartandó előírásoknál a NATURA 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X.18.) Korm. rend. előírásait, míg a Bihari-sík Tájvédelmi Körzet érintett területein a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény előírásait is szükséges alapul venni.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

- Kizárólag legeltetéssel történő hasznosítás (GY18).
- Legeltetési sűrűség 0,4-0,6 ÁE/ha (GY42).
- Legeltethető állatfaj: szarvasmarhafélék (GY67).
- Legeltethető állatfaj: juh (GY68).
- Legeltethető állatfajok: lófélék (ló, szamár) (GY70).

(5) Élőhely-rekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhely-rekonstrukciós vagy élőhelyfejlesztési javaslat nem merül fel.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolható.

(7) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslat

A terület Zsáka és Vekerd felőli szélén javasoljuk az ürge (*Spermophilus citellus*) megőrzésével kapcsolatos információs tábla elhelyezését, ez csökkentheti a közvetlen emberi károkozást.

(8) Kezelési javaslatok indoklása

A kezelési egységbe tartozó területeken az ürge (*Spermophilus citellus*) Natura 2000 területen belüli fennmaradása biztosítható a legeltetés intenzitásának növelésével, valamint a Zsáka,

Álomzugi tanya pásztorkutyáinak tudatos nevelésével (predációs veszély csökkentése érdekében az ebek spontán ürgevadászatának megakadályozása).

KE-7 kezelési egység

(1) Meghatározása: A Natura 2000 terület természetes vizes élőhelyei, medrek, magassásos, nádas, nem tűzegképző nádas-gyékényesek és tavi kákás élőhelyek, csatornák, harmatkásások, pántlikafüves mocsári-vízparti növényzet, zsiókás szikes mocsarak, állóvizek, üde cserjések, jellegtelen fátlan vizes élőhelyek, folyóvizek, valamint egyéb élőhelyfragmentumok. Szórványosan a teljes területen megtalálhatók, összes kiterjedésük 696,2 ha. A vizes élőhelyek egy része ex lege szikes tónak számít és/vagy a Bihari-sík Tájvédelmi Körzet területén fekszik.

(2) Érintettség vizsgálata

· Á-NÉR élőhelyek: nem tűzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások (B1a), harmatkásás, békabuzogányos, pántlikafüves mocsári-vízparti növényzet (B2), nem zsombékoló magassásrétek (B5), zsiókás, kötő kákás és nádas szikes vizű mocsarak (B6), fragmentális mocsári- és/vagy hínárnövényzet mozaikok álló és folyóvizek partjánál (BA), jellegtelen fátlan vizes élőhelyek (OA), üde és nedves cserjések (P2a), folyóvizek (U8), állóvizek (U9), álló- és lassan áramló vizek hínárnövényzete (Ac), vízparti virágkákás, csetkákás, vízi hídörös, mételykórós mocsarak (B3), mocsárrétek (D34), szikes rétek (F2), fűzlápok (J1a), jellegtelen száraz-félszáraz gyepek (OC), lágyszárú özönfajok állományai (OD), idegenhonos cserje vagy japánkeserűfű-fajok uralta állományok (P2c), őshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok (RA), nem őshonos fajú ültetett facsoportok, erdősávok és fasorok (S7)

· Natura 2000 élőhelyek: részben pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*)

(3) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok

A Natura 2000 területen található összes ex lege szikes tavon a nádvágas csak a nemzeti park igazgatóság engedélyével lehetséges. Egyéb, a kezelési egységbe tartozó nádasokban az életközösségek védelme érdekében a nádgazdálkodás rendjének az illetékes természetvédelmi kezelővel való egyeztetését szintén javasoljuk. A tájvédelmi körzet területén található nádasokból származó nádat a TK kezelési terv tervezetében foglaltak szerint csak az előre kijelölt náddepókon lehet tárolni, természetközeli állapotú gyepeken nem támogatandó és április 15-ig az elszállításról szükséges gondoskodni. Mindezek mellett a globális szárazodási folyamatok tükrében szükséges a vizes élőhelyek további lecsapolásának megakadályozása.

Belvízelvezető csatornák kotrásával és az üledékkitermelés kivitelezésével kapcsolatos javaslat:

A belvízelvezető csatornák medrének jelenlegi állapotára többségében jellemző az üledékfelhalmozódás. A fenntartási munkáknak része a kotrás, és az üledékfelhalmozódás előrehaladtával várható a vízügyi kezelő részéről a meder vízszállító kapacitásának megőrzése érdekében az üledékkitermelésre vonatkozó igény.

A csaknem teljes keresztmetszetében emerz mocsári növényzettel benőtt hosszabb mederszakaszok részleges kotrás természetvédelmi szempontból is kedvező. Az alábbi feltételek betartásával végzett fenntartási jellegű kotrási munkálatokkal növelhető az érintett mederszakasz élőhelyi szintű

diverzitása.

Javasolt időbeli korlátozás: A kotrási, üledékeltávolítási munkálatok kivitelezése szempontjából élővilágvédelmi szempontból javasolható időpont a július 01.-november 01. közötti időszak.

Javasolt térbeli korlátozás: A kotrási, üledékeltávolítási munkálatok kivitelezése során javasoljuk, hogy kerüljön meghatározásra egy kivitelezési oldal, mely a későbbiekben is fenntartási oldalként funkcionálhat, ill. a másik oldal legyen ún. ökológiai oldal, melynek fő szerepe, hogy élőhelyet biztosítson a vízfolyás és a vízfolyást kísérő növényzet, valamint a hozzá kapcsolódó életközösség számára, ezáltal biztosítsa, hogy a középvízi meder ökológiai folyosó és magterület funkcióját ellássa a fenntartási jellegű munkák ellenére is. A kivitelezési oldalon a kisvízi medret kísérő magasabb rendű növényzet különös tekintettel a kivitelezést akadályozó fásszárú vegetációra eltávolításra kerül, ill. eltávolításra kerül a középvízi meder keresztaszelvényének kivitelezési oldal felé eső 50%-ából az üledék, ill. az emerz mocsári- és hínárnövényzet. Ezzel szemben javasoljuk, hogy a kivitelezési oldallal szemközti ökológiai oldalon a kisvízi medret kísérő szegélynövényzet, valamint a középvízi meder keresztaszelvényének kivitelezési oldal felé eső 50%-ában az üledék, ill. az emerz mocsári- és hínárnövényzet változatlan formában kerüljön megőrzésre.

(4) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások

A Bihari-sík Tájvédelmi Körzet érintett területein a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény előírásait szükséges alapul venni.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

- A működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság által kijelölt területen tilos a nádaratás (V06).
- A gazdálkodási tevékenység során a gyepfelszín maradandó károsodása tilos (V07).
- A nádaratás megkezdése előtt 48 órával a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságot értesíteni kell (V42).
- December 1. és február 15. között lehet nádaratást folytatni, a mindenkori időjárási és talajviszonyok figyelembe vételével (V46).
- A nádaratás csak fagyott talajon végezhető (V56).
- Nádat deponálni, válogatni a területen tilos (V58).

(5) Élőhely-rekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

A kezelési egység területén az szikes mocsár jellegű élőhelyek további lecsapolódásának megakadályozása lenne célravezető. Javasoljuk a jelenleg csatornázott, csapolt szikes mocsár jellegű élőhelyek vízelvezetésének (pl. Furta 0171/8 a, 0189/2, Zsáka 0459/18) megszüntetését. A víz megtartására (milyen formában, mennyi ideig) irányuló konkrét elképzelések megfogalmazásához vizes tervezési folyamat lebonyolítása szükséges (elengedhetetlen pl. a geodéziai felmérés terepmodell létrehozásához). Továbbá a tulajdonviszonyok részletes feltárása is szükséges annak megállapításához, hogy a környező szántókon vagy a Natura területen belül lévő rét-legelőkön okozható-e káros belvízi elöntés, amit el kell kerülni. Ezek hiányában konkrét

elképzelések nem adhatók meg, hiszen ezeknek a kérdéseknek a megválaszolása túlmutat a fenntartási terv keretein. Stratégiai jellegű véleményt fogalmazunk meg, miszerint szükséges volna egy olyan tanulmány kidolgozása, ami megvizsgálja részleteiben a lehetséges élőhely-rekonstrukciós megoldásokat, figyelembe véve a tulajdonviszonyokat, a gazdálkodást érintő kérdéseket, és egyes helyeken akár a csatornák kiváltásának, más helyeken vízviszatartó vagy vízpótló műtárgyak megvalósításának lehetőségét is figyelembe veszi.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolható.

(7) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslat

Gazdálkodáshoz nem köthető jellegű kezelési javaslatok a kezelési egységre vonatkozóan nem merülnek fel.

(8) Kezelési javaslatok indoklása

Azért javasoljuk a vízviszatartást, hogy a kezelési egységhez tartozó mocsarakban a természetes vízdinamikai viszonyok (kora tavaszi vízállás és nyári kiszáradás) a jelenleginél kifejezettebben érvényesülhessenek, illetőleg az érintett élőhelyek minél többször és minél tovább adjanak lehetőséget speciális vízi életközösségeik kialakulására és fennmaradására. Tehát élőhely- és fajvédelmi szempontból is számos előnnyel járna, ha egy-egy vizes élőhely néhány héttel később száradna ki. A szikes tavak védelmével, állapotának javításával a pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*) jelölő élőhelynek kedvezünk. Ezen felül az intézkedéseknek (főképp a vízmegtartásnak) szerepük van a vöröshasú unka (*Bombina bombina*), mocsári teknős (*Emys orbicularis*), vágó csík (*Cobitis taenia*), réti csík (*Misgurnus fossilis*), szivárványos ökle (*Rhodeus sericeus amarus*), lápi póc (*Umbra krameri*), kisészkü aszat (*Cirsium brachycephalum*) vízi vagy vízhez kötődő közösségi jelentőségű fajok állományainak fennmaradásában.

Az üledékeltávolítási munkák korlátozását azért javasoljuk, mivel indokolt a nem jelölő de előforduló közösségi jelentőségű természetes eutróf tavak *Magnopotamion* vagy *Hydrocharition* növényzettel (3150) élőhelytípus és a jelölő fajok védelme érdekében a hínárnövényzet és emerz mocsári növényzet állandó fenntartása, legalább az egyik part mentén.

A fenntartási munkák közé sorolható kotrás során a mederben található üledék kitermelésével együtt a mederből eltávolításra kerül az üledékben gyökerező mocsári növényzet és hínárnövényzet túlnyomó része, ill. a nem gyökerező hínárnövényzet jelentős része is. Az üledékkal és a növényzettel párhuzamosan fizikailag sérül, ill. eltávolításra kerül a mederből a bentikus (üledék felszínhez kötődő) életforma-típusú, ill. a metafitikus (vízi növényzet között élő) életformátípusú fajok állományainak nagy része. Egy teljes keresztmetszélyt érintő mederkotrás követően a meder még legalább 2-3 évig nem lesz alkalmas élőhely a különböző növényállományokhoz kötődő fajok állományai számára. A növényzet és a teljes üledékmennyiség eltávolításával jelentősen sérülnek a természetes eutróf tavak *Magnopotamion* vagy *Hydrocharition* növényzettel (3150) jelölő élőhelytípusba sorolt élőhelyfoltok, ill. a növényzethez, ill. az üledék felső rétegéhez kötődő jelölő fajok, mint például a vöröshasú unka (*Bombina bombina*), a mocsári teknős (*Emys orbicularis*), a vágó csík (*Cobitis taenia*), a réti csík (*Misgurnus fossilis*), a szivárványos ökle (*Rhodeus sericeus amarus*) és a lápi póc (*Umbra krameri*) állományai, valamint az ökle szaporodásának feltételét jelentő nagy testű kagylók állományai.

A javasolt időbeli korlátozás betartása esetén csökkenthető a mederben a fiatal halivadékok

érintettsége, hiszen idősebb korban jobban képesek elkerülni a veszélyforrásokat

A középvízi meder keresztmetszetének 1/2-én a kivitelezési oldallal szemközti ökológiai oldal mentén érintetlenül maradó üledék, ill. hínárnövényzet és emerz mocsári makrovegetáció menedéket nyújt az érintett életközösséget alkotó fajpopulációk legalább 50%-ának, melyek így túlélnek a kivitelezési munkálatokat és azt követően várhatóan 3-4 vegetációs perióduson belül teljesen rekolonizálják a kisvízi medret. A meder felében maradó laza üledék biztosítja, hogy a jelölő mocsári teknős (*Emys orbicularis*) számára legyen megfelelő telelőhely.

Ugyanakkor a teljes keresztmetszetében emerz mocsári növényzettel, főleg homogén nádas állományokkal benőtt mederszakaszok esetében természetvédelmi szempontból is kedvező a javasolt térbeli és időbeli korlátozások betartásával elvégzett részleges kotrás, hiszen az így felnyitott mederben újra megjelennek a nyíltvízes és hínaras élőhelyfoltok és sávok. A különböző élőhelytípusok zonációjával jellemezhető mederszakasz kedvezőbb életfeltételeket teremt a jelölő és egyéb előforduló közösségi jelentőségű vízi és vízhez kötődő fajok számára, mint a természetes eutróf tavak Magnopotamion vagy Hydrocharition növényzettel (3150), a réti csík (*Misgurnus fossilis*) szívárványos ökle (*Rhodeus sericeus amarus*), vöröshasú unka (*Bombina bombina*) és a mocsári teknős (*Emys orbicularis*).

KE-8 kezelési egység

(1) Meghatározása: Berettyó folyó víztere és a parti vegetáció (pántlikafüves sáv inváziós cserjéssel, őshonos és tájidegen fafajú facsoportokkal) a töltéslábakig.

(2) Érintettség vizsgálata

- Élőhelyek: folyóvizek (U8), harmatkásás, békabuzogányos, pántlikafüves mocsári-vízparti növényzet (B2), idegenhonos cserje vagy japánkeserűfű-fajok uralta állományok (P2c), őshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok (RA), nem őshonos fajú ültetett facsoportok, erdősávok és fasorok (S7).
- Natura 2000 élőhelyek: -

(3) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok

Partkezelés: A középvízi meder szegélyében a meder hossz-szelvényének egy részében nem összefüggő, jórészt őshonos bokorfűzék és fűzfák alkotta fásszárú szegélyvegetáció foltjai találhatóak. Javasoljuk a partvonalat kísérő őshonos fajokból álló szegélyvegetáció lehetőség szerinti megőrzését az árvízvédelmi kockázatok vonatkozásában egyeztetve a vízügyi kezelővel. Javasoljuk továbbá, hogy a partkezelés keretében azokon a partszakaszokon ahol a jelenlegi fás-cserjés szegélyvegetációban nincs idős fa, ott egy-egy fűzfa kiválasztásával és meghagyásával, ill. közvetlen környezetében (2-3 m) a fás-bokros vegetáció ritkításával 50-60 méterenként egy-egy idős őshonos fa felnövését tegyék lehetővé a meder szegélyében, melyek gyökérzete bele lóg a középvízi mederbe.

Vízkivételek: Abban az esetben, ha az engedéllyel rendelkező vízkivételek mindegyike kihasználja a teljes engedélyezett vízkivételi volumenét, ill. ezek a vízkivételek nagyrészt nyári kisvízes időszakokra esnek, az ökológiai vízigény biztosítása érdekében szükséges lehet a vízkivételek korlátozása. Ennek érdekében szükséges az ökológiai vízigény meghatározása.

Haltelepítés: A Berettyó víztest horgászati hasznosítás alatt álló víztest. Javasoljuk az idegenhonos halfajok telepítésének teljes mellőzését, ill. az idegenhonos halfajok állományainak lehetőség szerinti visszaszorítását.

Természetközeli esésviszonyok, ill. áramlási viszonyok fenntartása: A Berettyón mindenképpen szükséges elkerülni a duzzasztott szakaszok kialakulását.

Természetközeli mederanyagminőségi, ill. hidromorfológiai viszonyok fenntartása: A kezelési egységbe tartozó Berettyó-szakaszon mindenképpen el kell kerülni a mesterséges aljzattípusok (mint pl.: mesterséges kőszórással borított mederfalak) arányának növekedését, ill. a folyó természetes felszínformáló tevékenységének eredményeként kialakuló felszínformák, úgymint zátonyok, szigetek, természetes szakadó partfalak emberi okokra visszavezethető megszűnését.

(4) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások

A Natura 2000 területekre vonatkozó gazdálkodási jellegű kötelező előírások és korlátozások a fenntartási terv elfogadásának időpontjában a kezelési egység élőhelytípusaira nincsenek.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

- A ritka fajhoz tartozó, vagy odvas, vagy böhöncös, vagy idős vagy más okból értékes faegyedek kijelölése és megőrzése az elő- és véghasználatok során (E18).
- A vegyes összetételű faállományokban a nevelővágások során az idegenhonos fafajok eltávolítása (E29).
- Az idegenhonos vagy tájidegen fafajokkal jellemezhető faállományokban a nevelővágások során az őshonos fafajok minden egyedének megőrzése az alsó- és a cserjeszintben is (E30).
- Idegenhonos halfajok visszaszorítása kötelező, idegenhonos halfaj telepítése tilos (V19).

(5) Élőhely-rekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

A kezelési egységgel kapcsolatosan felmerül a változatosabb medermorfológiai viszonyok kialakításának lehetősége: Javasoljuk megvizsgálni annak lehetőségét, hogy a természetes mederfejlődési folyamatoknak teret adó mederszakaszok a folyó mely szakaszán alakíthatók ki, akár rövid szakaszokon is.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolható.

(7) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslat

Gazdálkodáshoz nem köthető jellegű kezelési javaslatok a kezelési egységre vonatkozóan nem merülnek fel.

(8) Kezelési javaslatok indoklása

Partkezelés: A középvízi meder szegélyében növekvő idős fák gyökérzete belelóg a kisvízi mederbe és számos halfaj, köztük a jelölő vágócsík (*Cobitis taenia*) számára is értékes búvóhelyet jelent. A

vízbe lógó gyökerek jó lehetőséget biztosítanak a fitofil szaporodási guildbe (növényi részekre, vízi növények szárára levelére, parti növények vízbe lógó gyökerére ívó) tartozó halfajok számára az ikrázásra. A fitofil szaporodási guildbe tartozó fajok közé tartozik a jelölő vágócsík (*Cobitis taenia*) is.

Víz kivétel: Mivel az öntözővíz-igény általában egybe esik a folyók kisvízes időszakával, ezért az engedélyekben szereplő vízkivételi volumenek maximális kihasználása esetén előfordulhat, hogy az érintett Berettyó-szakasz aktuális vízhozama nem éri el az ökológiai vízigény mennyiségét. Ez maga után vonhatja például a vízhőmérséklet túlzott megemelkedését és az oldott oxigéntartalom csökkenését, ill. a szennyvízbevezetések aktuális fajlagos terhelésének növekedését. A kedvezőtlen változások mértéke túllépheti a Berettyóban élő jelölő halfajok (vágó csík (*Cobitis taenia*) szivárványos ökle (*Rhodeus sericeus amarus*)) környezeti optimumtartományát, ami az egyedsűrűség csökkenéséhez vezethet.

Haltelepítés: Az idegenhonos halfajok előretörésével a víztest halállományának természetessége csökken, a víztest ökológiai minőségi állapota az adott víztest referencia állapotához viszonyítva kedvezőtlen irányba változik. Az idegenhonos halfajok (ezüstkárász (*Carassius gibelio*), naphal (*Lepomis gibbosus*), folyami géb (*Neogobius fluviatilis*)) a legtöbb esetben igen erős versengő képességgel bíró, széles tűrőképességű fajok, melyek megjelenése és állományainak megerősödése a legtöbb esetben őshonos halfajok visszaszorulását, állományaik egyedsűrűségének csökkenését vonja maga után.

Természetközeli esésviszonyok, ill. áramlási viszonyok fenntartása: A duzzasztás megváltoztatja a folyó természetes esésviszonyait. A duzzasztó műtárgy fölött kialakuló bögében az áramlási sebesség az eredeti érték töredékére csökken, minek következtében lecsökken a folyó munkavégző képessége. Ez maga után vonja a bögében a finom szemcseméretű üledék, döntően az igen finom szemű homok és az iszapfrakció kiülepedését. Ebből következően a böge feliszapolódik, megváltoznak az eredeti, természetes aljzatviszonyok. A fenti ökológiai környezeti tényezőkben bekövetkező változások következtében megváltozik a bögézett szakasz életközösségének fajösszetétele, ill. az egyes fajok mennyiségi viszonyai. A kifejezetten áramláskedvelő un. reofil fajok [pl.: a halványfoltú küllő (*Gobio albipinnatus*)] egyedsűrűsége lecsökken, a szűkebb toleranciaspektrumú reofil fajok akár teljes mértékben eltűnhetnek a bögézett szakasról. Ugyanez történik a durvább szemcseösszetételű mederanyagot preferáló bentikus fajokkal is. A reofil fajok megritkulásával és eltűnésével párhuzamosan az állóvízi viszonyokat preferáló stagnofil fajok részaránya, mind a fajsám mind az egyedsűrűség vonatkozásában megnövekszik. A stagnofil fajok közül a bögében általában legnagyobb arányban a széles toleranciaspektrumú, országosan gyakori, un. ubikvista fajok térhódítása figyelhető meg.

Természetközeli mederanyagminőségi, ill. hidromorfológiai viszonyok fenntartása: A mesterséges aljzatok, mint például a kőszórás megjelenésével és arányának növekedésével a folyóvízi élőhely aljzatkínálatában egy új, természetesen nem előforduló habitattípus jelenik meg. A folyó természetes életközösségnek nincs olyan tagja, mely kifejezetten ehhez a habitattípushoz kötődne, kifejezetten ehhez adaptálódott volna. Ennek ellenére a folyóvízi életközösség megpróbálja birtokba venni az új típusú élőhelyfoltokat. Ebben a kolonizációs folyamatban általában azok a fajok járnak élen, melyek számos környezeti tényezőre nézve tágtűrűsű, jó

kompetíciós képességű, generalista fajok. Általában ezen fajok közé tartoznak a folyó életközösségbe emberi tevékenység közreműködésével, gyakran teljesen más biogeográfiai régióból bekerülő adventív és inváziós fajok is. Következésképpen sok esetben a mesterséges aljzattípusok jelentős arányú megjelenése elősegíti az adventív és az inváziós fajok terjedését, térhódítását, minek következtében a folyó eredeti életközösségének mintázata átalakul.

3.2.2. Élőhely-rekonstrukció és élőhelyfejlesztés

Az élőhely-rekonstrukciós, fejlesztési lehetőségek a kezelési egységekben (KE), a 3.2.1. fejezetben belül jelennek meg.

A **KE-2**, a **KE-7** kezelési egység esetén szükségesnek tartjuk a csatornákon történő vízvisszatartás biztosítását, ezért javasoljuk megvizsgálni annak lehetőségét

A **KE-4** egység területén a szántók visszagyepesítésére teszünk javaslatot

A **KE-8** egység területén a változatosabb medermorfológiai viszonyok kialakítását célozzák a javaslatok.

3.2.3. Fajvédelmi intézkedések

Az egyes fajokkal kapcsolatosan a fajvédelmi intézkedések élőhelykezelési jellegűek, így beépültek a kezelési egységekre megfogalmazott javaslatok közé.

A **KE-1** kezelési egységre megadott kezelési javaslatok a vöröshasú unka (*Bombina bombina*), a mocsári teknős (*Emys orbicularis*) és a dunai tarajosgöte (*Triturus dobrogicus*) állományainak megőrzését segítik.

A **KE-2** kezelési egységre megadott kezelési javaslatok a jelölő nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*) állományainak fennmaradását segítik.

A **KE-3** kezelési egységre megadott kezelési javaslatok a skarlátbogár (*Cucujus cinnaberinus*) és a nagy szarvasbogár (*Lucanus cervus*), valamint fokozottan védett madárfajok, mint a rétisas (*Haliaeetus albicilla*), a parlagi sas (*Aquila heliaca*), a kék vércse (*Falco vespertinus*), a kerecsensólyom (*Falco cherrug*), a szalakóta (*Coracias garrulus*) állományainak megőrzését segítik.

A **KE-4** kezelési egységre megadott kezelési javaslatok a szalakóta (*Coracias garrulus*), a búbosbanka (*Upupa epops*), a kis örgébics (*Lanius minor*), valamint az ürge (*Spermophilus citellus*), a nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*), vagy a tápnövény esetleges megtelepedése után a nagy szikibagoly (*Gortyna borelii lunata*) állományainak megőrzését segítik.

A **KE-5** kezelési egységre megadott kezelési javaslatok a nagy szikibagoly (*Gortyna borelii lunata*) állományainak megőrzését segítik.

A **KE-6** kezelési egységre megadott kezelési javaslatok az ürge (*Spermophilus citellus*) Natura 2000 területen belüli fennmaradását segítik.

A **KE-7** kezelési egységre megadott kezelési javaslatoknak szerepük van a vöröshasú unka (*Bombina bombina*), a mocsári teknős (*Emys orbicularis*), a vágó csík (*Cobitis taenia*), a réti csík (*Misgurnus fossilis*), a szivárványos ökle (*Rhodeus sericeus amarus*) és a lápi póc (*Umbra krameri*) vízi vagy vízhez kötődő közösségi jelentőségű fajok állományainak fennmaradásában.

A **KE-8** kezelési egységre megadott kezelési javaslatok a jelölő vágócsík (*Cobitis taenia*), szivárványos ökle (*Rhodeus sericeus amarus*) állományainak megőrzését segítik.

A jelölő fajok védelme érdekében a Natura 2000 területen további speciális fajvédelmi intézkedés foganatosítása nem indokolt.

3.2.4. Kutatás, monitorozás

A tervezés alapját jelentő élőhelytérképezés 2012 és 2013 folyamán készült el. A jövőbeni kutatások célja a területen előforduló, illetve potenciálisan megjelenő közösségi jelentőségű élőhelyek és fajok állományváltozásának követése.

A közösségi jelentőségű élőhelyek kiterjedésének monitorozására javasoljuk a Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer (NBmR) protokoll szerinti élőhelytérképezés elvégzését 6 évente. Javasolt a jelölő élőhelyek (1530* - Pannon szikes sztyeppék és mocsarak , 6250* - Síksági pannon löszgyepek) állományainak állapotát is 1-1 mintavételi helyen monitorozni, erre alkalmas módszer a közösségi jelentőségű gyepekre kidolgozott vonatkozó módszertan.

A kiséfű aszat (*Cirsium brachycephalum*) esetében javasoljuk az állományváltozás folyamatos nyomonkövetését a Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer (NBmR) védett edényes növényfajok monitorozására vonatkozó módszertani protokoll alkalmazásával.

A nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*) és a nagy szikibagoly (*Gortyna borelii*) monitorozása NBmR protokoll szerint végezhető, legalább 10-10 mintavételi egységben, legalább 5 évenkénti gyakorisággal.

Skarlátbogár (*Cucujus cinnaberinus*) állományváltozásának nyomonkövetését a Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer VI. Bogarak füzetében ajánlott egyelűes módszer alkalmazásával (Merkl & Kovács 1997) javasoljuk kivitelezni legalább 5 elkülönülő mintavételi egységben legalább 5 évente.

A jelölő halfajok [vágó csík (*Cobitis taenia*), réti csík (*Misgurnus fossilis*), szivárványos ökle (*Rhodeus sericeus amarus*), lápi póc (*Umbra krameri*) monitorozását 5 évente el kell végezni elektromos halászattal. A felmérés során mennyiségi mintavételt kell végezni, de emellett a terület teljes halfaunisztikai felvételezését is végre kell hajtani. A faunisztikai felmérések során kiemelt figyelmet kell fordítani az esetlegesen megjelenő idegenhonos, potenciálisan inváziós fajok (pl. amurgéb és ponto-kaszpikus gébek) identifikációjára.

A területen előforduló közösségi jelentőségű kételtű és hüllő fajok (vöröshasú unka (*Bombina bombina*), mocsári teknős (*Emys orbicularis*) monitorozását az NbmR protokoll alapján javasolt végezni.

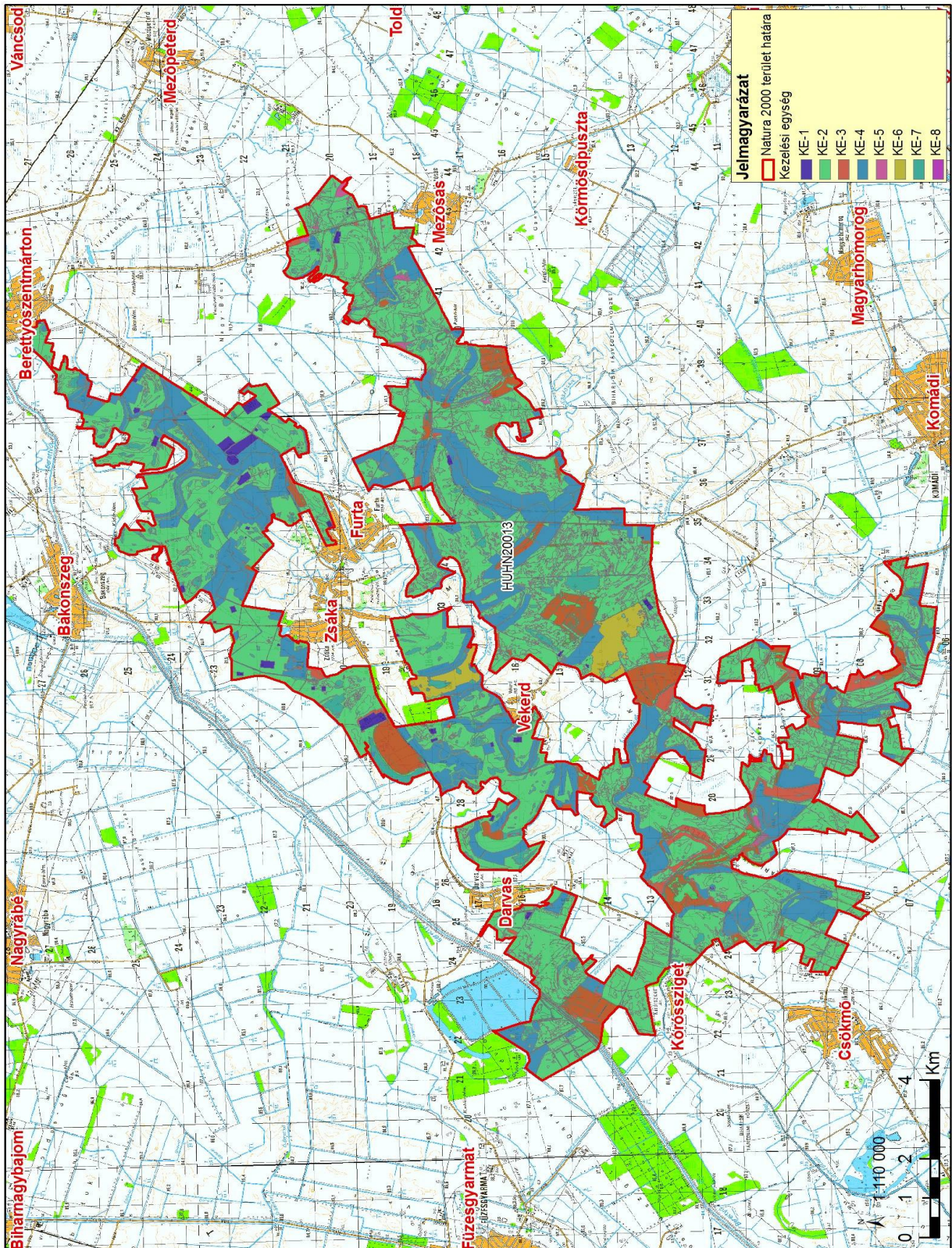
Az ürge (*Spermophilus citellus*) monitorozását standard NBmR módszer szerinti (lyukszámláláson alapuló) relatív sűrűségbecsléssel indokolt megvalósítani a jelenleg ismert élőhelyeken, legalább 5 éves gyakorisággal.

A jelölőm hegyesorru denevér (*Myotis blythii*) kutatása és monitorozása főként abúvóhelyeinek átvizsgálásával történhet. Javasoljuk a a Natura 2000 terület közelében található épületek denevérkolóniáinak felkeresését és vizsgálatát a kölyöknevelési időszakban.

A vidra (*Lutra lutra*) monitorozása egyszerű eszközökkel nem végezhető el a partmenti dús vegetáció miatt. A fajnak hazánkban kedvező a természetvédelmi helyzete, így jelentős ráfordítást igénylő kutatási és monitorozási módszerek alkalmazására jelenleg nincs szükség a területen. Az élőhely megfelelő minőségű fennmaradása és a terület zavarásmentessége biztosítja a faj számára szükséges feltételeket.

3.2.5. Mellékletek

A gazdálkodáshoz és egyéb területhasználathoz köthető kezelési egységek megjelenítése (2014).

3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében

A tervezési terület egésze a Közép-Bihar (HUHN20013) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területbe tartozik, továbbá 12.037,63 ha-on a Bihar Különleges madárvédelmi terület része, tehát a tervezési területre alapvetően a 275/2004 (X.8.) Kormányrendelet az irányadó.

A tervezési terület 6148,42 ha-on átfed az országos jelentőségű Bihari-sík Tájvédelmi Körzettel, mely területrésze a 4/1998. (II.20.) számú KTM rendeletben foglaltak határoznak meg további szabályokat.

A fent hivatkozott Natura 2000 területen belül országos jelentőségű védett természeti területek a szikes tóként oltalmat élvező „ex lege” védett területek, melyekre a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény vonatkozik.

Ezen túl a terület részben az országos ökológiai hálózat magterület (87%), részben pedig a puffterület (13%) övezetének része (ld. 1.6. fejezet).

A tervezési területen található szántók jelentős része a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság kezelésében, kisebb részben magán tulajdonban van. A Natura 2000 területen található gyepekről általánosságban elmondható, hogy azokon legeltetés, illetve kaszálás folyik. A gyepek java része állami tulajdonban van, akárcsak a kivett területek, csatornák, utak, néhány mocsár és vízfelület is nagyrészt.

A Natura 2000 területen található erdőterületek főként magántulajdonban, kisebb részben állami tulajdonban vannak.

A kezelési javaslatok megvalósítása esetén a fentebb összefoglalt körülményeket kell figyelembe venni.

3.3.1. Agrártámogatások

3.3.1.1. Jelenleg működő agrártámogatási rendszerek

A jelenleg hatályos Mezőgazdasági Parcella Azonosító Rendszer alapján a Közép Bihar kiemelt jelentőségű természet-megőrzési terület Berettyóújfalu, Csökmő, Darvas, Furta, Komádi, Mezősas, Újiráz, Vekerd, Zsáka és Füzesgyarmat közigazgatási területeit érintve több fizikai blokkban található. A fizikai blokkok területnagyságának megközelítőleg 90 %-a mezőgazdaságilag támogatható területre esik, melyre agrártámogatás igényelhető.

A fizikai blokkban gazdálkodó mezőgazdasági termelők számára az alábbi agrártámogatási források érhetőek el:

Egységes területalapú támogatás (SAPS)

A támogatás mértékéről évente a vidékfejlesztésért felelős miniszter dönt miniszteri rendeletben. A támogatási összeg megközelítőleg 65.000 Ft/ha/gazdálkodási év. A támogatás igénybevételének feltétele, hogy a gazdálkodó maradéktalanul tartsa be az 50/2008.(IV.24.) FVM rendeletben foglaltakat, amely a Helyes Mezőgazdasági és Környezeti állapot feltételrendszerét tartalmazza.

Agrár-környezetgazdálkodási támogatás (AKG)

Középhosszú távú (5 gazdálkodási év) támogatási rendszer, melynek feltételeit a vidékfejlesztésért felelős miniszter által kiadott miniszteri rendelet szabályoz. Az elérhető támogatás mértéke az extenzív gyepgazdálkodás célprogramban legeltetéses hasznosítás esetén 77 Euró/ha-nak megfelelő forintösszeg, kaszálásos hasznosítás esetén 40 Euró/ha-nak megfelelő forintösszeg. Ökológiai gyepgazdálkodás célprogramban legeltetéses hasznosítás esetén 85 Euró/ha-nak megfelelő forintösszeg, kaszálásos hasznosítás esetén 48 Euró/ha-nak megfelelő forintösszeg érhető el.

Kötelező földhasználati előírások ellenértékeként igényelhető kompenzációs jellegű kifizetések

Tekintettel arra, hogy a 269/2007. (X. 18.) Korm. rendelet alapján földhasználati előírások vannak hatályban a gyepterületekre vonatkozóan, a Natura 2000 gyepterületeken történő gazdálkodáshoz területalapú, kompenzációs támogatás vehető igénybe, melynek értéke 38 EUR/ha évente.

Ehhez hasonlóan, a Natura 2000 irányelveket érvényre juttató jogszabályok végrehajtásával érintett, az Országos Erdőállomány Adattárban nyilvántartott erdőrészlet területén felmerülő költségek és jövedelem kiesés ellentételezése céljából a magánkézben lévő, Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz kompenzációs támogatás igényelhető, mely az erdő természetességétől, a faállomány korától és összetételétől függően évente 40-230 EUR/ha lehet.

Önkéntesen vállalt előírások nyomán igényelhető mező- és erdőgazdálkodási támogatások

Az agrár-környezetgazdálkodási célprogramok közül az ország egész területén (a támogatható területeken) igénybe vehető *horizontális* szántóföldi, gyepgazdálkodási és ültetvény célprogramok érhetőek el.

Az erdőterületekre vonatkozóan az erdő-környezetvédelmi célprogramok kifizetései vehetők igénybe.

Nem termelő mezőgazdasági beruházások

Támogatás vehető igénybe olyan földhasználati intézkedésekre, amelyek gazdálkodáshoz közvetlenül nem kapcsolódnak, ugyanakkor a vidéki táj értékeinek, állat- és növényvilágának fennmaradását szolgálják, ez által növelik a Natura 2000 területek közjóléti értékét, illetve hozzájárulnak a környezetgazdálkodási célok teljesítéséhez.

Kedvezőtlen Adottságú Területek támogatása

Ez az intézkedés támogatási lehetőséget biztosít a kedvezőtlen természeti adottságokkal rendelkező területeken gazdálkodók részére az 1257/1999/EK tanácsi rendeletének 19-20. cikkelyei alapján.

A kedvezőtlen adottságú területek (KAT) támogatásának célja a fenti rendelet 19. cikkében, valamint 20. cikkében meghatározott, a gazdálkodás eredményességét kedvezőtlenül befolyásoló gazdasági, társadalmi és természeti tényezők hatásainak részbeni kompenzációja. A KAT támogatás a Natura 2000 támogatással együtt igényelhető.

Magas Természeti Értékű Területek (Bihari-sík MTÉT)

Az agrár-környezetgazdálkodási intézkedések zonális természetvédelmi célprogramjai minden

esetben egy adott helyen jellemző természet- és környezetvédelmi probléma kezelésére jöttek létre. A program keretében támogatják a területen gazdálkodókat a természetkímélő gazdálkodási módok kialakításában és fenntartásában olyan gazdálkodási előírásokkal, melyek önkéntes vállalásáért és teljesítéséért területalapú, vissza nem térítendő kifizetés illeti meg a gazdálkodót.

Az igényelhető célprogramok során támogatás igényelhető a szántóföldi növénytermesztés, gyepegzálkodás, illetve a természetvédelmi célú gyeptelepítés támogatására.

3.3.1.2. Javasolt agrártámogatási rendszer

Kifejezetten Natura 2000 területekre jelenleg a Natura 2000 gye- és erdőterületekre vonatkozóan létezik kompenzációs kifizetés. Látható azonban, hogy jelenleg nincsen hatályban szántó és halastó művelési ágú, valamint egyéb természetvédelmi szempontból fontos élőhelyre (láprét, vizes élőhelyek stb.) kidolgozott földhasználati előírás, illetve ez alapján kompenzációs kifizetés. Ebből adódóan ezekre a területekre csupán az egyéb földhasználati korlátozások (nitrát területekre, védett területekre vonatkozó) vannak érvényben, speciális faj és élőhelyvédelmi intézkedések nincsenek.

A Natura 2000 gyepterületekre vonatkozó jelenlegi földhasználati előírások általános értelemben olyan gyephasználatot támogatnak, amely országos léptéket tekintve általában szükségesek a gyepek természetességének megőrzéséhez. Ugyanakkor általánosságukból következően nem képesek kezelni olyan helyi és speciális problémákat, amelyek éppen a jelölő értékek miatt fontosak (egyes kivételes esetekben akár ellent is mondhatnak a Natura 2000 célkitűzéseknek). A fenntartási terv egyik szerepe éppen azoknak a lokális kezelési feladatoknak a meghatározása, amelyek támogatási rendszerbe való beépítése a Natura 2000 célkitűzések szempontjából szükséges.

A jelenlegi agrártámogatási rendszer további jelentős korrekcióra szoruló hiányossága, hogy nem ösztönzi a természetvédelmi szempontból fontos gazdálkodói beavatkozásokat a nem hasznosított mezőgazdasági területeken. Egyúttal nem is teszi érdekeltté a gazdálkodót abban, hogy azok a nem hasznosított mezőgazdasági területek, amelyek éppen a hasznosítás hiánya miatt őriznek értékes közösségi jelentőségű élőhelytípusokat, fajokat - megfelelő (vagy jobb illetve nagyobb) állapotban és kiterjedésben fennmaradjanak.

A Közép-Bihar fenntartási tervének tanulságai alapján az agrártámogatási rendszer módosításával, bővítésével, kiegészítésével kapcsolatban a javaslatok két szintre bontva képzelhetők el:

Kötelező szint: A terület jelenlegi állapotának megőrzése érdekében szükséges tevékenységek, amelyeket minden Natura 2000 földhasználóra kötelező érvényűen szükséges érvénybe léptetni. Ez a kötelező földhasználati szabályok kibővítésével, illetve a meglévő szabályok módosításával/összehangolásával, és a hozzájuk kapcsolódó kompenzációs kifizetések megváltoztatásával léptethető életbe. A Közép-Bihar Natura 2000 terület vonatkozásában ebbe a körbe illeszthető eszközök a következők:

- A Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007 (X.18.) Korm. rend. előírásai jelenleg kötelező érvénnyel, 5-10% között határozzák meg a kaszálással hasznosított gyepek esetében a kaszátlanul hagyandó terület nagyságát. Javasolható a jelenlegi szabályozás módosításával a kaszátlanul hagyott terület nagyságának tágabb határok közötti meghatározása.

- A Natura 2000 erdőterületeken egyes intenzíven terjedő tájidegen fajoknak az erdővel szomszédos gyepterületekre való terjedésének megakadályozását szolgáló eszközök.
- Fontos szerepe lenne a térség természetvédelme szempontjából egy, a természeti érték-központú agrár-kompenzációs rendszer kialakításának, hatályba lépésének.

Önkéntes szint: A terület természeti állapotának javítását szolgáló eszközök, amelyek az egyes területek, kezelési egységek sajátosságainak megfelelően önkéntes vállalás alapján ösztönzik a területhasználót az élőhelyek állapotának javítására, a közösségi jelentőségű fajok populációinak erősítésére. Ezek az eszközök ilyen értelemben átmenetet mutatnak az élőhelyfejlesztési- élőhely-rekonstrukciós támogatások irányába, de nem jelentenek olyan mértékű beavatkozást, ami kifejezetten nagy beruházási igényűek. A Közép-Bihar Natura 2000 terület vonatkozásában ebbe a körbe illeszthető eszközök a következők:

- A Natura 2000 területen található szántókon a környezetkímélő növényvédő szerek használatát ösztönző eszközök.
- A Natura 2000 területen található szántókon a műtrágyahasználat csökkentését ösztönző eszközök.
- A Natura 2000 területen található szántók gyeppé, vizes élőhellyé alakítását, erdősítését ösztönző eszközök.
- A Natura 2000 területen található szántók és a mellettük található természetközeli élőhelyek (gyepek, mocsarak, lápok) határán védőszegély kialakítását szolgáló eszközök.
- Az elnádásodott szikes tavak legeléssel történő megnyitását, legelőtő kialakítását szolgáló eszközök.
- Szikes tavak legelőtőként való használatát – differenciáltan – ösztönző eszközök.
- Ürge élőhelyeken vagy potenciális ürge élőhelyeken a kaszáló használatról legelő használatra való váltást szolgáló eszközök.
- Natura 2000 területeken becserjésedett gyepeken a füves élőhely visszaállítását ösztönző eszközök.
- A Natura 2000 gyepterületeken a legeléstől kímélt területrészek kialakítását ösztönző eszközök.
- Kis kiterjedésű, elszigetelt, nehezen megközelíthető jelölő élőhelynek minősülő gyepterületek kezelését ösztönző eszközök Natura 2000 területen.
- Gépbeszerezés támogatása speciális kezelést igénylő, időszakosan vizes élőhelyek kaszálásához, szárazzásához Natura 2000 területen.
- Magas vadkár kockázatú Natura 2000 területeken kerítés létesítésének támogatása.
- A Natura 2000 területen található erdők szerkezetátalakítását ösztönző eszközök.
- A Natura 2000 gyepterületeken a tájidegen fafajú fasorok, delelő fák, facsoportok őshonos fafajává alakítását szolgáló eszközök.
- A Natura 2000 gyepterületen és egyéb fátlan területeken az intenzíven terjedő fásszárúak nagyobb állományainak felszámolását szolgáló eszközök.

A jelenlegi támogatási rendszer nem teszi érdekeltté a gazdálkodókat a nem hasznosított mezőgazdasági területek megőrzésében, hanem jellemzően azok eltüntetésére ösztönöz. Mivel ezek a területek nem támogatható területrészek, a támogatható terület maximalizálása érdekében a gazdálkodók gyakran eltüntetik a szegélyvegetációt, cserjéseket, kaszálják az értéktelen szénát adó, vagy vízállásos területeket is, amelyeken korábban nem folytattak intenzív jellegű gyepterületgazdálkodást. Ez a helyzet úgy javítható, ha agrártámogatás lesz igényelhető a nem

művelt területekre, azaz nemcsak a kivett művelési ágú területekre, hanem a művelés alatt álló területek egyes részterületeire is.

A Natura 2000 területek közötti koherencia biztosítása érdekében fontos lenne a természeti területek és az ökológiai hálózatba tartozó területek kedvező állapotának megőrzése a Natura 2000 területeken kívül is.

A fenti problémára megoldás lehet, ha a természetvédelmi szempontból értékes, de gazdaságosan nem művelhető területek is legalább minimális mértékben támogathatóak lennének, ezáltal nem lennének teljesen haszontalanok a tulajdonosok, földhasználók számára.

A támogatási rendszer kialakítása során figyelembe kellene vennie a támogatásra benyújtott terület természetvédelmi értékességét, sajátos ökoszisztéma szolgáltatásait, az ott megtalálható, elkülönülő élőhelyfoltok természetességi értékét és a jó természetességű területeken vagy részterületeken azoknak a fennmaradását segítő gazdálkodást vagy akár a „nem beavatkozást” kellene ösztönözni.

3.3.2. Pályázatok

A tervezési területre a természetvédelmi célkitűzések megvalósításával kapcsolatos pályázat nincs folyamatban, sem tervezési fázisban.

3.3.3. Egyéb

A tervezési területre nincs egyéb javaslat.

3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja

3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök

A fenntartási terv elfogadtatása a tervezési területen illetékes érintettekkel elengedhetetlenül fontos, ezért a tervekészítés során folyamatos kapcsolattartás, egyeztetés történik a helyi érintettekkel.

1. Előzetesen **interjúk** készültek (személyesen – telefonon keresztül) a területileg illetékes önkormányzatokkal (Berettyóújfalú, Csökmő, Darvas, Furta, Komádi, Mezősas, Újiráz, Vekerd, Zsáka, Füzesgyarmat).

2. A kommunikációs időszakban a fenntartási terv egyeztetési változatai folyamatosan elérhetőek a projekt **honlapján** (<http://natura2000.nimfea.hu/20013.htm>).

3. A tervekészítés előzetes tájékoztatója előtt telefonos, postai és e-mailes **kapcsolatfelvétel** történt a fent említett címzettekkel kívül az érintett falugazdászokkal, gazdálkodókkal, a vadásztársaságokkal, a működési terület szerint érintett illetékes nemzeti park igazgatósággal (Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság), a területileg illetékes zöldhatósággal (Tiszántúli Környezetvédelmi és Természetvédelmi Felügyelőség), a vízügyi igazgatósággal (Tiszántúli Vízügyi Igazgatóság,) és az erdészeti hatósággal (Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatósága). A terv egyeztetési változata e-mailen keresztül és postai úton jutott el az érintettekhez.

A fenntartási terv egyeztetési folyamata:

1. **Fórum** (2014. augusztus 25. Darvas, résztvevők száma: 4 fő és 2014. augusztus 27. Berettyóújfalú, résztvevők száma: 3 fő): A terület nagysága és az érintett település és lakosság szám alapján két fórum megtartása volt indokolt.

Az egyeztető fórum jelentősége elsősorban abban rejlik, hogy ennek révén az érintettek egy nyílt tervezési folyamatba kapcsolódhatnak be, megoszthatják egymással és a tervezőkkel a véleményüket a fenntartási tervek kapcsán, és változtatásokat eszközölhetnek. Mindezzel nem csak javulhat a terv szakmai színvonala (hiszen több szempontot fog tükrözni), de növekedhet a terv helyi elfogadottsága is.

A fórumra meghívást kaptak az érintett települések vezetői, a jelentősebb helyi gazdálkodók, a vadásztársaságok (Ölyvösmenti Vadásztársaság), a hivatalos szervek és kezelők részéről pedig a falugazdász, a helyi gazdaszövetkezet és a Tiszántúli Környezetvédelmi és Természetvédelmi Felügyelőség képviselői. A projektben résztvevők oldaláról a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság munkatársai vettek részt. A fórumot a Trollius Europaeus Bt. és a Nimfea Természetvédelmi Egyesület vezette le, az elhangzottakról jegyzőkönyv készült, amelyet átadott a tervezőnek, hogy az észrevételeket építse be a tervbe. A beépített véleményeket a 3.4.3. fejezet táblázata tartalmazza.

2. **Terepbejárás** (2014. augusztus 25. Darvas, résztvevők száma: 2 fő és 2014. augusztus 27. Berettyóújfalu, résztvevők száma: 2 fő): a falufórum után a terepbejárás következett, amely során személyesen meg lehetett tekinteni a terv által és a fórum során felvetett konfliktusforrásokat. A terepbejárást a kJT természetvédelmi öre vezette, a Trollius Europaeus Bt. és a Nimfea Természetvédelmi Egyesület az elhangzottakról jegyzőkönyvet készített, amelyet átadott a tervezőnek, hogy az észrevételeket építse be a tervbe.
3. Az érintettek lehetőséget kaptak a terv írásban történő véleményezésére is. Az észrevételeket megkapta a tervező, hogy építse be a tervbe.
4. Az egyeztetés folyamán a véleményezhető terv dokumentáció megtekinthető volt a projekt **honlapján**, amely elérhető a <http://natura2000.nimfea.hu/200013.htm> hivatkozáson. Ugyanitt véleményezési lehetőség is volt, a beérkezett észrevételeket megkapta a tervező, hogy építse be a tervbe. A beépített véleményeket a 3.4.3. fejezet táblázata tartalmazza.

A fenntartási terv elfogadását követően javasolt kommunikációs intézkedések:

1. A fenntartási terv elérhetőségének biztosítása a nagyközönség számára.
2. Hasznos lenne további tájékoztató táblák kihelyezése a tervezési terület különböző pontjain, amelyből a gazdálkodók és a területen megfordulók megismerhetik a kJT kijelölésének céljait, a fontosabb jelölőfajokat és élőhelyeket, valamint a kötelező előírásokat és támogatási lehetőségeket.

3.4.2. A kommunikáció címzettjei

1. a Közép-Bihar Natura 2000 területtel érintett települések (Berettyóújfalu, Csökmő, Darvas, Furta, Komádi, Mezősas, Újiráz, Vekerd, Zsáka, Füzesgyarmat) önkormányzatának képviselői,
2. jelentősebb helyi gazdálkodók (összesen 19),
3. a kJT területén működő vadásztársaság (Ölyvösmenti Vadásztársaság) képviselői,
4. falugazdászok (összesen 4),
5. Tiszántúli Vízügyi Igazgatóság,
6. Tiszántúli Környezetvédelmi és Természetvédelmi Felügyelőség,
7. Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság,
8. Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatósága

9. Nemzeti Földalapkezelő Szervezet

10. Nemzeti Agrárgazdasági Kamara (NAK)

3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel

A hatósági és területi kezelő szervek levélben meghívást kaptak a falufórumokra és terepbejárásokra, valamint ugyanezen levélben értesítést kaptak a dokumentáció véleményezhetőségéről és a kifüggesztés időpontjáról.

A legfontosabb beérkezett észrevételek:

Kommunikációs címzett	Alkalmazott eszköz	Visszajelzett-e?	Hogyan?	Beépült-e a tervbe?	Hogyan? Ha nem, miért?
Tiszántúli Vízügyi Igazgatóság	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen, kérészt fogalmazott meg, miszerint szükséges a terveket kiegészíteni azokkal a jogszabályi hivatkozásokkal, amelyek alapján az Igazgatóság kezelői feladatait ellátja. Ezek t.i. felülírják a természetvédelmi érdekeket (pl. 1995 évi LVII. törvény)	fórumon részt vettek, e-mailben	részben	a jogszabályi hivatkozásokat a megalapozó dokumentáció vízgazdálkodási fejezetébe bemásoltuk
Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen	fórumon és terepbejáráson megjelentek (jegyzőkönyv)	igen	Ügyféli minőségében a HNPI a fenntartási terv egy részét maga készítette. A maga által elkészített fejezetrészekben túlmenően madárvédelemmel kapcsolatos kérdésekben további segítséget nyújtott.

ÚJ MAGYARORSZÁG
VIDÉKFEJLESZTÉSI PROGRAM
2007-2013

Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap:
a vidéki területekbe beruházó Európa

II. A Natura 2000 fenntartási terv készítését megalapozó dokumentáció

1. A tervezési terület alapállapot jellemzése

1.1. Környezeti adottságok

A Berettyó-Körösvidéken található, nagyrészt természetvédelmi oltalom alá tartozó terület 12.045 hektár, és Hajdú-Bihar megye közigazgatási területén található.

A legnagyobb kistáj a térségben a Bihari-sík, melyet alacsony ármentes síkságok, egykori árterek, folyó menti háta, medrek jellemzik. Északon a Berettyó, délen a Sebes-Körös gyűjti össze a felszíni vizeket. A két folyó közt, azokkal párhuzamos lefutású, mesterséges kialakítású, bár természetvédelmi szempontból értékes erek találhatóak: Kis-Körös, Ölyvös-Barát-ér és a Csente. Közülük az Ölyvös felső hazai szakasza víztisztasági tekintetben és élőhelyeinek sértetlensége miatt a Kárpát-medencében egyedülálló.

A jórészt védett természeti területek magukba foglalják az egykor oly csodálatos táj megmaradt folyószakaszait, galériaerdőit, a mocsarakat, szikes tavakat, ösgyepeket és egyéb vizenyős füves-ligeterdős térségeket, s legértékesebb növényfajaink egy része, valamint védett, legértékesebb állatfajaink állományának zöme is ezekre a területekre koncentrálódik.

1.1.1. Éghajlati adottságok

Éghajlatát tekintve mérsékelt meleg, száraz éghajlatú a kistáj. Az évi napfénytartam 2000 óra körül alakul; a nyári napsütéses órák száma kevéssel 800 óra fölötti, a téli napfénytartam 180-190 óra között várható. Az évi középhőmérséklet 10,3-10,4 °C fok, a vegetációs időszak átlaghőmérséklete pedig 16,8- 17,0 °C fok. A napi középhőmérséklet ápr. 10 után emelkedik 10 °C fok fölé, majd 193 nap múlva, okt. 20. után csökken ismét 10 °C fok alá. Az utolsó tavaszi fagy ápr. 11-14. között az első őszi fagy okt. 22-én várható, így a fagymentes időszak kb. 191-194 nap. Az évi abszolút hőmérsékleti maximumok átlaga 34,1- 34,4 °C fok, de ÉNy-on 35,0 °C fok, míg a téli abszolút minimumok átlaga -16,7 és -16, 8 °C fok körül van. A csapadék évi összege 540 és 570 mm között alakul; ebből 310-320 mm hullik a vegetációs időszakban. Az ariditási index 1,25-1,30, K-en 1,25 alatt, Ny-on 1,30 fölött alakul. Az uralkodó É-i mellett a DNy-i is elég gyakori szélirány: az átlagos szélesség 2,5-3 m/s.

1.1.2. Vízrajzi adottságok

A tervezési terület a Bihari-sík tájegységnek a része, melynek a vízrajzi képét a Nyugati- és Keleti-főcsatorna, valamint a Kiskörei-vízlépcső létesítése alapvetően megváltoztatta. A tájban sajátos vízi világ alakult ki, hazánk legnagyobb kiterjedésű mocsár és lápvidékével, mely a történelmi feljegyzések szerint még a honfoglalás után is jelentős mértékben növekedett.

A terület régi és mai vízrajzi tengelyét a Berettyó és a Sebes-Körös képezik. A két folyó árvízi öblözete teszi ki a terület jelentős részét. A Berettyó és mellékvizei által létrehozott Nagy-Sárrét területe a lecsapolásokat és folyószabályozásokat megelőző felmérések idején elérte a 800 km²-t is.

A Sebes-Körös és mellékvizeinek árvizeitől táplált Kis-Sárrét területe is 500 km²-re terjedt ki. A régi folyóágak szövevényes meder- és meanderhálózatát, mint a táj élénk mikromorfológiai változatosságának létrehozóját, ma is ott találjuk a táj külső peremén. A belső területeken ezeket eltüntette a lápi-mocsári növényzet biogén tölteléke és a végtelen lassúsággal levonuló árvizek finom hordaléka. A medencében a hordalékkúp-építés törvényszerűségeinek megfelelő rossz lefolyás miatt a folyóhátaktól elgátolt teknők keletkeztek, melyek közül a legnagyobbak a Nagy- és

a Kis-Sárrét volt. Közöttük a folyók óriási kerülőkkel keresgették és váltogatták – helyenként és időnként teljesen el is veszítették – az irányukat.

A szabályozások eredményeképpen egységes, többé-kevésbé jól beágyazott meder alakult ki, míg azzal egy időben készültek az árvízvédelmi töltések, amelyek több más folyóhoz hasonlóan követték a helyi birtokviszonyokat, és kevésbé voltak tekintettel a nagyvízi szabályozás fontosságára. Ahol a talajadottságok kedvezőek voltak, ott a meder rendszeresen beágyazódott.

A fenti két fő vízfolyáson (Berettyó és Sebes-Körös) kívül több hosszabb-rövidebb csatorna is található a területen, amelyekben a vizek útját szükség szerint szabályozzák. A számos ősrégi ér és folyás medrének felhasználásával épült csatornarendszer lehetőséget nyújt bizonyos víztározásra, vízvisszatartásra is, amivel a belvízvédelem mellett az öntözést is elősegítik. A legjelentősebb ezek közül a Kálló főcsatorna 30 km hosszú és 1278 km² nagyságú vízgyűjtő területe van. Egyéb jelentős vízvezető csatornák még a Hortobágy-Berettyóba ömlő Sárréti-főcsatorna (70 km, 386 km²), a Berettyóba ömlő Kutas-csatorna (65 km, 782 km²), valamint ennek két mellékcsatornája az Ölyvös-csatorna (49 km, 258 km²) és a Szöcsköd-Komádi-csatorna (25 km, 78 km²), illetve a Kállóba ömlő Konyár-Esztár-Pocsaj-csatorna (12 km, 36 km²). A tervezési terület és környéke mértékadó helyzetben szintén csak szivattyúsán belvízmentesíthető. Főbb csatornái a Kutas-, az Ölyvös, a Kódombszigeti- és a Kis-Körös csatornák. A tájegység a fokozottan belvízveszélyes területek közé tartozik.

1.1.3. Talajtani adottságok

A tervezési terület és környezete alapvetően süllyedő terület. Ebből következik a talajtakaró alakulása is. A kanyargó holtágak a táj legnagyobb részét behálózzák. Az ármentesítés megszüntette azt az állapotot, melyben a nádasok, zsombékos ingoványok közt az év nagy részében csónakkal közlekedtek. A mocsarakon kívül a rétek életében is változást idézett elő, az ármentesítés. Megszűnt az időszakos vízborítás, és a pangó vizek hatása alól mentesült talajok kiszáradása következett be. A talajvíz szintje is mélyebbre süllyedt és így hatása mind kisebb lett a talaj alakulására is. A táj réti talajai mind magukon viselik a talajvíz hatásának bélyegeit. Az altalaj rozsdás, glejes volta, sok esetben pedig a szikessége és sótartalma mind a felszínhez 1-3 m mély víztükör befolyására vezethető vissza. Alföldünk jellegzetes talajképződménye, az agyagos réti talaj kiterjedése itt a legnagyobb, mintegy fele tartozik ehhez a tájhoz.

A réti talajok mellett nagy kiterjedésében oszlopos, szolonyec típusú szikeseket; valamint ezeknek meszes szódás változatait, továbbá szoloncsákos szolonyecet is találunk.

A legnagyobb területet a mezőgazdálkodásra alkalmatlan réti szolonyecek foglalják el. Ezek löszös agyagon képződött vályogos agyag, vagy agyag mechanikai összetételű, nem felszíntől karbonátos talajok. A kisebb mértékben szikes sztyepesedő réti szolonyecek és a nem szikes szolonyeces réti talajok már talajjavítással használhatók mezőgazdasági művelésre. Ezek a réti szolonyecnél kevésbé kiterjedtek, de a tervezési területen jelentősebb részarányban fordulnak elő.

Északon a Hajdúság felé fokozatosan emelkedő térszíni mindinkább löszből áll, és így a talajok is mind jobban hajlanak a csernozjomok felé. Először a réti csernozjomok, mélyben sós réti csernozjomok, majd az alföldi mészlepedékes csernozjomok jelennek meg. Ugyanez a sorozat figyelhető meg a nyelv alakban benyúló löszös területeken a táj keleti részén is, melyek folytatása és nagyobb része már az országhatáron túlra terjed.

A Dél-nyírséggel határos északi területekre jellemzőek még a futóhomok talajok, valamint a löszsel keveredett, homokos vályog mechanikai összetételű homoktalajok és a kovarványos barna erdőtalajok.

A vidék legfőbb talajképző eleme az agyag, az alföldi lösz és a homok különféle változatai. Ezek rétegződése határozza meg az egyes területrészek vízháztartását. A vízzáró rétegeként ható nehéz agyag felett csak rossz vízháztartású, szikesedésre hajlamos talajok jöhetnek létre, ugyanakkor a szelvény mélyebb rétegeiben lévő homokos szintek a talajok vízháztartását kedvezően befolyásolják. A terület talajai hat főcsoportba sorolhatók

A csernozjom típusú talajok a löszhátságokra jellemzőek, ahol a talajvíz általában 8-15 méter mélységben található, így a talajképződés folyamatára hatást nem gyakorolhat. Ezek a csernozjossal borított területrészek a vízrendezések előtti időkben is ármentes szigetekként emelkedtek ki, ezért az ember megtelepedésére és mezőgazdasági művelésre ősidőktől kezdve alkalmasak voltak.

A szikes talajok igen nagy kiterjedésűek. Mivel a sófelhalmozódás legnagyobb részét nem a felső (A) szintben történik, hanem a tömör, prizmás szerkezetű (B) szintben, ezért általában szolonyec típusúak, de ezen belül is sokféle változat alakulhat ki.

1.2. Természeti adottságok

A HUHN20013 kódú Natura 2000 terület természetföldrajzi értelemben az Alföld nagytájon belül a Berettyó-Körösvidék középtáj Bihari-sík kistájjában található terület. Ugyanakkor a vegetációs tájbeosztás szerint a Berettyó-Körös-vidékhez tartozik.

Növényföldrajzi értelemben a terület a Tiszántúl (*Crisicum*) flórajárásba tartozik. A vizsgált területen zömében a Bihari-síkra jellemző, lösz-maradványfelszínekhez kötődő elsődleges típusos, ősi, tiszántúli, elsődleges szikesek fordulnak elő, de a terület délnyugati részén, Csökmő és Újiráz térségében a Kis-Sárrét egykori mocsárvilágának északi szélén kialakult másodlagos, cickórós típusú szikesek is előfordulnak. Az egykori Ős-Sebes-Körös medrek (Ölyvös-ér, Kutas-ér) szikeseit jó részt már nem találjuk meg, mert a szántóföldi gazdálkodás, erdőgazdálkodás nem a szikes talajú hátakon, lösz-maradványfelszíneken, hanem a becsatornázott medrek kevésbé szikes talajain folyik. Azonban pl. a Száraz-érenél az ősmedrek szikes rétegei is megőrződtek. A löszmaradvány-felszíneken gyakran a teljes szikes élőhelyzonáció megtalálható. Az erodálódó folyóhátak, övzátonyok löszgyepeinek rovására napjainkban is terjeszkedő szikeseket ürmöspuszták (F1a), cickóróspuszták (F1b) (kiterjedésük az ürmöspuszták kilúgozódásával nő, de a löszgyepék peremén is megjelennek, ahogy az erózióval a szikes altalaj a felszín közelébe kerül), és a még birkával legeltetett szikeres, réti szolonyec talajú területeken mézpázsitos szikfokok (F4) és vakszikek (F5) is előfordulnak (ez utóbbiakat a kilúgozódás fenyegeti). Az ősmedrekhez kötődő szikeseket a szikes rétek (F2) dominálják, de a legmélyebb fekvésű területeken, a lösz-maradványfelszínekbe ékelt széles, korábbi, feltehetően Ős-Tiszai eredetű széles kerekded medrekben a szikes mocsár (B6) mellett, gyakran azok helyett más kevésbé szikes „ártéribb jellegű” élőhelyek (csomós szittyós mocsárrétek, magassásrétek, nádasok, gyékényesek, tavikákások, harmatkásások) is megjelennek. Ez köszönhető a közeli Erdélyi-szigethegység lábához illeszkedő hordalékkúp talajvízáramlásainak és az alföldperem, a hegységek közelsége miatt orografikus okok miatt relatíve több csapadéknak, ami a mélyfekvésű részek kilúgozódását, folyamatos vízhatás alatt állását elősegíti. A Szik-Nád, Szekrényes, Kis-Szöcskőd, és a Berettyótól nyugatra lévő óparlagokon jelenlévő másodlagos szikeseket a szikes rétek (F2) és a cickóróspuszták (F1b) alkotják. Elszórtan jelen vannak ezen kívül a sziki magaskórósok, rétsztyeppék (F3) is (*Peucedano-Asteretum*), amelyek közül a Héderi-föld állománya emelkedik ki, ahol tömeges az orvosi kocsord (*Peucedanum officinale*), de a Nagy-Bozsodi-legelő déli részén a réti őszirózsa (*Aster punctatus*) is jelentős számban jelen van. Jellemző fajaik a sziki csenkesz (*Festuca pseudovina*), sziki üröm (*Artemisia santonicum*), sávós here (*Trifolium striatum*), pusztai here (*Trifolium retusum*), orvosi székfű (*Matricaria recutita*), sziki

buvákfű (*Bupleurum ramosissimum*), vékonyka útifű (*Plantago tenuiflora*), sziki mézpázsit (*Puccinellia limosa*), sziki pozdor (*Scorzonera cana*). Ezekkel többféle löszgyepek mozaikolnak, ősmeder-peremek nem felszántott oldalaiban, illetve a nem szántott folyóhátakon, övzátányokon, út menti mezsgyéekben, a Berettyó gáton, a Kutas- és Ölyvös-ér gátján és a csatlakozó csatornahálózat gátjain fordulnak elő. A löszszieprét (H5a) élőhelybe sorolt löszgyepek a környező táj intenzív használata (beszántás, mezőgazdasági vegyszerhasználat, mezőgazdasági és lakossági tápanyagterhelés) miatt erősen jellegtelenedtek, fragmentálódtak. Az élőhelyek közül továbbá kiemelhetők az ültetvény-eredetű, kiligettedett tölgyesek, amelyek az ÁNÉR élőhelyfelfogás szerint sziki tölgyeseknek tekinthetők.

A területen jelentős, több százezer töves állománya él a közösségi jelentőségű kiskécskű aszatnak (*Cirsium brachycephalum*).

A területen számos természetvédelmi szempontból értékes állatfaj fordul elő.

A közösségi jelentőségű lepkefajok közül a nagy szikibagoly (*Gortyna borelii lunata*) fordul elő a sziki kocscordos (*Peucedanum officinale*) gyepeken. Ugyancsak előfordul a nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*).

A skarlátbogár (*Cucujus cinnaberinus*) szórványosan ugyancsak előfordul a terület tölgyeseiben.

A terület kisvízfolyásaiban előforduló közösségi jelentőségű halfajok a vágó csík (*Cobitis taenia*), a réti csík (*Misgurnus fossilis*), a szivárványos ökle (*Rhodeus sericeus amarus*) és a lápi póc (*Umbra krameri*).

A Közép-Bihar kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület részét képezi a Berettyó Darvas és Füzesgyarmat térségében húzódó szakasza. E szakasz alföldi viszonylatban alapvetően egy élénk áramlású kisfolyónak tekinthető, melyben a permanens, élénk áramlás miatt számos áramlásokkedvelő (reofil) halfaj előfordul. A márna szinttáj karakterfajai közül a Berettyó érintett szakaszán a halfauna állandó tagja a márna (*Barbus barbus*). A dévér szinttáj karakterfajai közül jelentős egyedsűrűségű állományai élnek a Berettyó ezen szakaszán a halványfoltú küllőnek (*Gobio albipinnatus*), de sokfelé előfordul a dévérkeszeg (*Abramis brama*) és a karikakeszeg (*Abramis bjoerkna*) is. Mindenképpen említést érdemel, hogy a vágócsíknak (*Cobitis elongatoides*), e védett és közösségi jelentőségű csíkfajunk is állandó tagja a Középső-Berettyó halfaunájának. A közösségi jelentőségű halfajok közül mindenképpen érdemes megemlíteni a szivárványos ökle (*Rhodeus sericeus*) előfordulását, melynek ugyancsak erős önfenntartó állományai élnek a folyóban. A faj erős állományainak kialakulásában mindenképpen szerepe van annak, hogy a Berettyó hazai szakaszán folyami kagylófajainknak is jelentős egyedsűrűségű állományai élnek, hiszen a szivárványos ökle ikráit jellemzően a folyami kagylófajok köpenyüregében helyezi el.

Az őshonos reofil halfajok mellett természetesen a folyó áramlási holttereiben megtalálják életfeltételeiket a olyan országszerte elterjedt gyakori őshonos sztagnofil halfajok is, mint a csuka (*Esox lucius*), a bodorka (*Rutilus rutilus*) vagy a vörösszárnyú keszeg (*Scardinius erythrophthalmus*). Az őshonos fajok mellett a Berettyó érintett szakaszán előfordulnak inváziós halfajok is, mint például a ponto-kaszpikus gébfajok közül a tarka géb (*Proterorhinus marmoratus*).

Az ürgének (*Spermophilus citellus*) két kisebb állománya, illetve szórványos megfigyelési adatai vannak a területen.

A hegyesorrú denevér (*Myotis blythii*) épületlakó kolóniái Darvas, Furta, Zsáka és Bakonszeg településekről kerültek elő.

A területen megtalálható további közösségi jelentőségű fajok a vöröshasú unka (*Bombina bombina*) és a mocsári teknős (*Emys orbicularis*).

A területen 2013-ban és 2014-ben élőhelyterképezésre került sor, az Általános Élőhelyosztályozási Rendszer (Á-NÉR) (MOLNÁR, BAGI et VARGA in BÖLÖNI et al. 2011) kritériumrendszerét követve (Lásd 3.2. térképmelléklet). Az élőhelyterképezés során pontos adatokhoz jutottunk az adott élőhelyfoltok méretéről, kiterjedéséről, természetességéről, mely tervezési alapot is biztosított a kezelési egységek (KE) meghatározásához, az azokon javasolt természetvédelmi kezelési javaslatok megfogalmazásához. A hibrid élőhelykategóriák esetében az összes kiterjedést a folt domináns (első) ÁNÉR élőhelykategóriájához adtuk.

Élőhely neve	A-NÉR kód	Kiterjedés (ha)	Arány (%)	Natura 2000 élőhely
álló- és lassan áramló vizek hínárnövényzete	Ac	0,13	0,0010	
nem tőzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások	B1a	176,08	1,4545	
harmatkásás, békabuzogányos, pántlikafüves mocsári-vízparti növényzet	B2	161,64	1,3353	
nem zombékoló magassárrétek	B5	251,22	2,0753	
zsiókás, kötő kákás és nádas szikes vizű mocsarak	B6	4,94	0,0408	
fragmentális mocsári- és/vagy hínárnövényzet mozaikok álló és folyóvizek partjánál	BA	90,41	0,7468	
mocsárrétek	D34	25,07	0,2071	6440
ártéri és mocsári magaskórósok, árnyas-nyirkos szegélynövényzet	D6	19,71	0,1628	6430
ürmöspuszták	F1a	2099,71	17,3450	1530*
cickórós puszták	F1b	267,41	2,2090	1530*
szikes rétek	F2	4163,09	34,3901	1530*
kocsordos-öszirózsás sziki magaskórósok, rétsztyepek	F3	7,48	0,0618	1530*
üde mézpázsitos szikfokok	F4	0,50	0,0041	1530*
padkás szikesek, szikes tavak iszap- és vakszik növényzete	F5	26,12	0,2157	1530*
lőszgyepek, kötött talajú sztyeprétek	H5a	784,19	6,4780	6250*
nedves felszínek természetes pionír növényzete	I1	1,89	0,0156	
alföldi zárt kocsányos tölgyesek	L5	143,28	1,1836	9110*
nyílt lősztölgyesek	M2	4,45	0,0368	9110*
nyílt sziki tölgyesek	M3	0,50	0,0042	9110*
jellegtelen fátlan vizes élőhelyek	OA	0,09	0,0007	
jellegtelen üde gyepek	OB	38,09	0,3147	
jellegtelen száraz-félszáraz gyepek	OC	161,43	1,3335	

lágyszárú özönfajok állományai	OD	1,67	0,0138	
magaskórós ruderális gyomnövényzet	OF	20,08	0,1659	
taposott gyomnövényzet és ruderális iszapnövényzet	OG	13,29	0,1098	
őshonos fafajú fiatalosok	P1	6,78	0,0560	
üde és nedves cserjések	P2a	3,48	0,0288	
galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések	P2b	7,85	0,0649	
idegenhonos cserje vagy japánkeserűfű-fajok uralta állományok	P2c	2,58	0,0213	
újonnan létrehozott, őshonos vagy idegenhonos fafajú fiatal erdősítés	P3	32,22	0,2661	
őshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok	RA	19,02	0,1572	
őshonos fafajú puhafás jellegtelen vagy pionír erdők	RB	29,49	0,2436	
őshonos fafajú keményfás jellegtelen erdők	RC	273,35	2,2581	
őshonos lombos fafajokkal elegyes idegenhonos lombos és vegyes erdők	RDb	20,05	0,1657	
akácültetvények	S1	131,16	1,0834	
nemesnyárasok	S2	259,59	2,1444	
egyéb ültetett tájidegen fenyvesek	S5	0,09	0,0008	
nem őshonos fafajok spontán állományai	S6	20,61	0,1703	
nem őshonos fajú ültetett facsoportok, erdősávok és fasorok	S7	31,65	0,2615	
egyéves, intenzív szántóföldi kultúrák	T1	2280,52	18,8387	
évelő, intenzív szántóföldi kultúrák	T2	214,02	1,7679	
vetett gyepek, füves sportpályák	T5	55,52	0,4587	
extenzív szántók	T6	25,17	0,2080	
extenzív szőlők és gyümölcsösök	T8	1,11	0,0092	
tanyák, családi gazdaságok	U10	84,61	0,6990	
út- és vasúthálózat	U11	108,34	0,8950	
falvak, falu jellegű külvárosok	U3	2,56	0,0211	
telephelyek, roncsterületek és hulladéklerakók	U4	19,14	0,1581	
homok-, agyag-, tőzeg- és kavicsbányák, digó- és kubikgödrök, mesterséges löszfalak	U7	0,32	0,0026	
folyóvizek	U8	2,41	0,0199	
állóvizek	U9	11,38	0,0940	3150
	Összesen:	12045	100	

1.2.1. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű élőhelyek

*kiemelt jelentőségű élőhelytípus

Élőhelytípus kódja	Élőhelytípus megnevezése	Reprezentativitás (A-D)
1530*	Pannon szikes sztyeppék és mocsarak	A
9110*	Euro-szibériai erdőssztyepptölgyesek tölgyfajokkal (Quercus spp.)	B
6250*	Síksági pannon löszgyepek	C
3150 (újonnan előkerült)	Természetes eutróf tavak Magnopotamion vagy Hydrocharition növényzettel	Javasolt: D
6430 (újonnan előkerült)	Síkságok és a hegyvidéktől a magashegységig tartó szintek hidrofil magaskórós szegélytársulásai	Javasolt: D
6440 (újonnan előkerült)	<i>Cnidion dubii</i> folyóvölgyeinek mocsárrétjei	Javasolt: D

A Natura 2000 adatlap (SDF) szerinti jelölő élőhelytípusok részletes jellemzése:

Pannon szikes sztyeppék és mocsarak

Élőhely kódja:	1530*
Élőhely előfordulásai a területen:	Az élőhely elterjedését lásd a 3.3. térképmellékletben. Az élőhelyek túlnyomó többségét ez alkotja, domináns, gyakori.
Élőhely kiterjedése a területen:	7320 ha. Az aktuális felmérés során kapott kiterjedése 6436 ha. Az eltérés oka, hogy a mostani felmérés alapján pontosabb becslést tudunk adni.
Élőhely jellemzése:	A vizsgált területen zömében a Bihari-síkra jellemző, lösz-maradványfelszínhez kötődő elsődleges típusos, ősi, tiszántúli, elsődleges szikesek fordulnak elő, de a terület délnyugati részén, Csökmő és Újiráz térségében a Kis-Sárrét egykori mocsárvilágának északi szélén kialakult másodlagos, cickórós típusú szikesek is előfordulnak. Az egykori Ős-Sebes-Körös medrek (Ölyvös-ér, Kutas-ér) szikeseit jó részt már nem találjuk meg, mert a szántóföldi gazdálkodás, erdőgazdálkodás nem a szikes talajú hátakon, lösz-maradványfelszíneken, hanem a becsatornázott medrek kevésbé szikes talajain folyik. Azonban pl. a Száz-éernél az ősmedrek szikes rétjei is megőrződtek. A löszmaradvány-felszíneken gyakran a teljes szikes élőhelyzonáció megtalálható. Az erodálódó folyóhátak, övzátányok löszgyepeinek rovására napjainkban is terjeszkedő szikeseket ürmöspuszták (F1a), cickóróspuszták (F1b) (kiterjedésük az ürmöspuszták kilúgozódásával nő, de a löszgyepek peremén is megjelennek, ahogy az erózióval a szikes altalaj a felszín közelébe kerül), és a még birkával legeltetett szikeres, réti szolonyec talajú területeken mézpzásitos szikfokok (F4) és vakszikek (F5) is előfordulnak (ez utóbbiakat a kilúgozás fenyegeti). Az ősmedrekhez kötődő szikeseket a szikes rétek (F2) dominálják, de a legmélyebb fekvésű területeken, a lösz-maradványfelszínbe

<p>ékelt széles, korábbi, feltehetően Ős-Tiszai eredetű széles kerekded medrekben a szikes mocsár (B6) mellett, gyakran azok helyett más kevésbé szikes „ártéríbb jellegű” élőhelyek (csomós szittyós mocsárrétek, magassárrétek, nádasok, gyékényesek, tavikákások, harmatkásások) is megjelennek. Ez köszönhető a közeli Erdélyi-szigethegység lábához illeszkedő hordalékkúp talajvízáramlásainak és az alföldperem, a hegységek közelsége miatt orografikus okok miatt relatíve több csapadéknak, ami a mélyfekvésű részek kilúgozódását, folyamatos vízhatás alatt állását elősegíti. A Szik-Nád, Szekrényes, Kis-Szöcsköd, és a Berettyótól nyugatra lévő óparlagokon jelenlévő másodlagos szikeseket a szikes rétek (F2) és a cickóróspuszták (F1b) alkotják. Elszórtan jelen vannak ezen kívül a sziki magaskórósok, rétsztyepek (F3) is (<i>Peucedano-Asteretum</i>), amelyek közül a Héderi-föld állománya emelkedik ki, ahol tömeges az orvosi kocsord (<i>Peucedanum officinale</i>), de a Nagy-Bozsodi-legelő déli részén a réti őszirózsa (<i>Aster punctatus</i>) is jelentős számban jelen van. A mezősasi Legelő-dűlő is fontos előfordulási hely ez utóbbi élőhely szempontjából, de a furtai Szőlőson is jelentős <i>Aster punctatus</i>-os állományok vannak. Jellemző fajok: <i>Alopecurus pratensis</i>, <i>Festuca pseudovina</i>, <i>Achillea setacea</i>, <i>Limonium gmelinii</i>, <i>Artemisia santonicum</i>, <i>Puccinellia limosa</i>, <i>Camphorosma annua</i>, <i>Bolboschoenus maritimus</i>, <i>Peucedanum officinale</i>, <i>Aster punctatus</i></p>	
Élőhely természetességi - degradáltsági értékelése:	Az élőhelytípust alkotó élőhelyek állományai zömében 4-es és 5-ös természetességűek (Németh-Seregélyes-féle természetességi skálán), az élőhely nem leromlott, megfelelően fajgazdag.
Élőhely veszélyeztetettsége:	A csatornahálózat megépítése és a klimatikus vízhiány okozta talajvízszint-süllyedés miatt kilúgozódás által veszélyeztetettek. Különösen a felszín közeli sófelhalmozódást, felszín közeli talajvízszintet kedvelő vakszikek, mézpzásitos szikfokok, ürmöspuszták vannak veszélyben. A kilúgozódási folyamat – a csapadék várható csökkenése, egyenlőtlen eloszlása miatt – a talajvízszint további csökkenését feltételezve a klímaváltozás hatására továbbfolyhat. Szántás, erdőtelepítés, taposás, a kezelés hiánya, a tápanyagok felhalmozódása is veszélyezteti őket. A szikes rétek a víztöbblet, a morfológiai adottságok valamint a tápanyagfelhalmozódás és a kezelés hiánya miatt nádasodhatnak. A szikes mocsarakat kiszáradás, s a kilúgozódással a nem szikes nádasokká történő átalakulás veszélyezteti.
Veszélyeztető tényezők:	<ul style="list-style-type: none"> • gyepterület átalakítása szántóvá • biocid termékek, hormonok, kemikáliák használata • trágyázás • beerdősítés / fásítás őshonos fajokkal • csatornázás és vízvezetés • aszály és csapadékmennyiség csökkenés

Síksági pannon löszgyepek

Élőhely kódja:	6250*
Élőhely előfordulásai a területen:	Az élőhely elterjedését lásd a 3.3. térképmellékletben. A szikes élőhelyi környezetből kiemelkedő területeken, kisebb kiterjedésű foltokban fordul elő.
Élőhely kiterjedése a területen:	380 ha. Az aktuális felmérés alapján kapott kiterjedés 1012,5 ha.

	Az eltérés oka, hogy a mostani felmérés alapján pontosabb becslést tudunk adni.
Élőhely jellemzése:	<p>Ősmeder-peremek nem felszántott oldalaiban, illetve a nem szántott folyóhátakon, övzátonyokon, út menti mezsgyéekben, a Berettyó gáton, a Kutas- és Ölyvös-ér gátján és a csatlakozó csatornahálózat gátjain fordulnak elő. A löszsziepprét (H5a) élőhelybe sorolt löszgyepek a környező táj intenzív használata (beszántás, mezőgazdasági vegyszerhasználat, mezőgazdasági és lakossági tápanyagterhelés) miatt erősen jellegtelenedtek, fragmentálódtak. Jellegtelenedésük, gyomosodásuk és egyes helyeken kezdeti cserjésedésük is jellemző. Jellemző fajok: <i>Festuca rupicola</i>, <i>Festuca pseudovina</i>, <i>Galium verum</i>, <i>Salvia nemorosa</i>, <i>Ononis spinosa</i>.</p>
Élőhely természetességi - degradáltsági értékelése:	Az élőhely zömében 3-as, fragmentumokban 4-es természetességű.
Élőhely veszélyeztetettsége:	<p>A környező táj intenzív használata (beszántás, mezőgazdasági vegyszerhasználat, mezőgazdasági és lakossági tápanyagterhelés) miatt erősen jellegtelenedtek, fragmentálódtak, erős szerves anyagfelhalmozódás jellemzi talajaikat. Sajnos a helyi lakosság (lásd Komádi térsége: Közös-legelő) is tisztában van azzal, hogy a löszmaradványfelszínek peremein, azaz a löszmaradványfelszínek közti erek mederoldalain nem szikes, jobb termőképességű réti csernozjomok vannak, így a beszántásnak akár recensebben is áldozatul esnek ezen gyepek. Cserjésedésük is megkezdődött, s rajtuk özöngyomok is jelen vannak, de e probléma a rendszeres kezelés miatt még nem számít jelentősnek. Ezen kívül az erdőtelepítés, taposás is probléma. A klímaváltozás által kevésbé veszélyeztetett élőhelyek, de fajkészletük átalakulhat.</p>
Veszélyeztető tényezők:	<ul style="list-style-type: none"> • gyepterület átalakítása szántóvá • biocid termékek, hormonok, kemikáliák használata • beerdősítés / fásítás őshonos fajokkal

Euro-szibériai erdőssziepptölgyesek tölgyfajokkal (Quercus spp.)

Élőhely kódja:	9110*
Élőhely előfordulásai a területen:	<p>Az élőhely elterjedését lásd a 3.3. térképmellékletben. A területen igen szórványosan (Zsáka, Vekerd, Csökmő és Komádi külterületén) található olyan nyílt tölgyes állományok, amelyek ide sorolhatók</p>
Élőhely kiterjedése a területen:	<p>70 ha. Az aktuális felmérés alapján kapott kiterjedése 5,74 ha. Az eltérés oka, hogy a mostani felmérés alapján pontosabb becslést tudunk adni.</p>

Élőhely jellemzése:	
	A löszmaradvány-felszínnek ősmédrektől kissé távolabb lévő, szárazabb löszsziepprétekre és szikésekre telepített kiligetesedő kocsányos tölgyes telepítések, amelyek regenerálódó nyílt lösztölgyesek (M2) illetve sziki tölgyesek (M3) degradáltabb változatába sorolhatók. A telepítés miatt, a tájban lévő lágyszárú propagulumforrás hiánya miatt ezen erdők jellegtelenek. Sokszor az elegyfajok megválasztása, az elegyítés módja, az elegyarány sem megfelelő. Jellemző fajok: kocsányos tölgy (<i>Quercus robur</i>), mezei szil (<i>Ulmus minor</i>), magyar kőris (<i>Fraxinus angustifolia ssp. pannonica</i>).
Élőhely természetességi - degradáltsági értékelése:	A Németh-Seregélyes-féle természetességi skálán 3-2. Ennek az az oka, hogy a kiligetesedett ültetvény kocsányos tölgyesek csak ezekbe a kategóriákba sorolhatók, a szerint, hogy van-e bennük sziki rétsztyep, vagy nincs. Itt mind a két típus előfordul.
Élőhely veszélyeztetettsége:	Erősen veszélyeztetett. Az élőhelyek tájban jelenlévő hiánya, fragmentáltsága jelentősen nehezíti további regenerációjukat. Az invazív fásszárúak (akác (<i>Robinia pseudo-acacia</i>), ezüstfa (<i>Elaeagnus angustifolia</i>)) telepítése közelükben, illetve terjeszkedésük az erdőszegélyeken, tisztásokon, a nem megfelelő fajválasztás, a kísérő őshonos fajok hiánya, a korai vágásforduló, a szelektív cserjeirtás, a homogén, azonos korú erdőszerkezet, a szomszédos mezőgazdasági tájból érkező szennyezések (lásd tápanyagok felhalmozódása) mind nehezíti további regenerációjukat. Az erdők eleve fiatalok. A klímaváltozás várható hatásai által kevésbé veszélyeztetettek, további kiligetesedésük várható, amivel a famagasság is csökkenhet, de a fajkészletük további szelekciója (sztyeppfajok megjelenése) is várható.
Veszélyeztető tényezők:	Erdőfelújítás idegenhonos fajokkal idegenhonos inváziós fajok jelenléte

1.2.2. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű növényfajok

Irányelv melléklete	Faj név	Állomány adatlap szerint (A-D)
II., IV.	Kisfészkes aszat (<i>Cirsium brachycephalum</i>)	C

A Natura 2000 adatlap (SDF) szerinti jelölő növényfajra vonatkozó részletes információk
kisfészkes aszat (*Cirsium brachycephalum*)

Írányelv melléklete:	II., IV.
Faj előfordulásai a területen:	A faj előfordulási területeit a 3.4. térképmellékletben. Szikes rétek környezetének mélyebben fekvő területein kialakult harmatkásás (<i>Glyceria maxima</i>) mocsarak, valamint magassásosok szegélyében fordulnak elő állományai. A területen előfordulása szórványos. foltjainak egyedszáma a néhány tő és az ezres nagyságrend között váltakoznak.
Állománynagyság (jelöléskor):	25 000-120 000 tő
Állománynagyság (tervkészítéskor):	878.000 – 880.000 tő
Állomány változásának tendenciái és okai:	Az állomány növekedett, ami a jobb, részletes kutatásnak is betudható, mivel az élőhelytérképezés során minden egyedi élőhelyfolt felkeresése volt az eredeti cél.
Faj veszélyeztetettsége:	Az állományok jelenleg nem veszélyeztetettek.
Veszélyeztető tényezők:	Nincs veszélyeztető tényező

1.2.3. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű állatfajok

Írányelv melléklete	Faj név	Populáció (országos állományhoz viszonyított arány) (A-D)
II., IV.	hegyesorrú denevér (<i>Myotis blythii</i>)	B
II., IV.	nagy tűzlepke (<i>Lycaena dispar</i>)	C
II., IV.	nagy szikibagoly (<i>Gortyna borelii lunata</i>)	C
II., IV.	skarlátbogár (<i>Cucujus cinnaberinus</i>)	C
II.	vágó csík (<i>Cobitis taenia</i>)	C
II.	réti csík (<i>Misgurnus fossilis</i>)	C
II.	szivárványos ökle (<i>Rhodeus sericeus amarus</i>)	C
II.	lápi póc (<i>Umbra krameri</i>)	C

Irányelv melléklete	Faj név	Populáció (országos állományhoz viszonyított arány) (A-D)
II., IV.	vöröshasú unka (<i>Bombina bombina</i>)	C
II., IV.	mocsári teknős (<i>Emys orbicularis</i>)	C
II., IV.	ürge (<i>Spermophilus citellus</i>)	C
II., IV.	vidra (<i>Lutra lutra</i>)	D
II.	nagy szarvasbogár (<i>Lucanus cervus</i>)	D
II., IV. (újjonnan előkerült)	dunai tarajosgöte (<i>Triturus dobrogicus</i>)	Javasolt érték: D
II. (újjonnan előkerült)	Halványfoltú küllő (<i>Gobio albipinnatus</i>)	Javasolt érték: D

A Natura 2000 adatlap (SDF) szerinti jelölő állatfajra vonatkozó részletes információk

nagy szikibagoly (*Gortyna borelii lunata*)

Irányelv melléklete:	II., IV.
Faj előfordulásai a területen:	Lásd 3.4. térképmelléklet. A Natura 2000 terület határain belül 25 sziki kocsordos gyepek vizsgálata alapján összesen 13 élőhelyről mutattuk ki a fajt.
Állomány nagyság (jelöléskor):	100-300 egyed
Állomány nagyság (tervkészítéskor):	Becslésünk szerint a Natura 2000 természetmegőrzési területen a lepkefaj egyedszáma 8000- 10000. A lepkefaj állomány nagyságának meghatározásához extrapolálást végeztünk az egyes élőhelyek reprezentatív mintáin rögzített hernyórágások adatai és a vizsgált sziki kocsord (<i>Peucedanum officinale</i>) termőhelyek összes becsült tőszáma alapján.
Állomány változásának tendenciái és okai:	Az eltérés oka, hogy a mostani felmérések alapján a korábbiakhoz képest számottevően precízebb adatokat tudunk biztosítani.

Faj veszélyeztetettsége:	A faj veszélyeztetettsége a Natura 2000 területhatáron belül vizsgált állományok egyedszáma és kiterjedése, valamint felmért élőhelyeinek természeti állapota alapján általában véve közepes mértékű. Ha ugyanakkor a sziki kocsordos (<i>Peucedanum officinale</i>) gyepek kezelése tekintetben érvényre jutnak a lepkefaj fejlődésmenete szempontjából alapvető fontosságú szempontok és elvek (különös tekintettel például a kaszálások hatókörére és ütemezésére, továbbá egyes élőhelyeken a legeltetés mértékére), úgy a lepkepopulációk jó állapotban, hosszú távon is megőrizhetők.
Veszélyeztető tényezők:	<ul style="list-style-type: none"> • Intenzív, vagy intenzívebb kaszálás • Intenzív szarvasmarha-legeltetés • Fajösszetétel változás, szukcesszió

nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*)

Irányelv melléklete:	II., IV.
Faj előfordulásai a területen:	Lásd 3.4 térképmelléklet. A Natura 2000 természetmegőrzési terület határain belül megvizsgált potenciális élőhelyek közül összesen 22 területen mutattuk ki a faj jelenlétét.
Állománymagyság (jelöléskor):	5000-20000 egyed
Állománymagyság (tervkészítéskor):	Becslésünk szerint a a Natura 2000 természetmegőrzési területen a lepkefaj egyedszáma 4500-5000. Mintavételi módszerként transzekt menti egyedszámlálást alkalmaztunk, becslésünk alapját pedig a regisztrált példányok számára és a faj poligonon lehatárolt élőhelyeinek teljes kiterjedésére vetített extrapolálás képezte.
Állomány változásának tendenciái és okai:	Az eltérés oka, hogy a mostani felmérések alapján a korábbiakhoz képest számottevően precízebb adatokat tudunk biztosítani.
Faj veszélyeztetettsége:	A faj veszélyeztetettsége a Natura 2000 területhatáron belül vizsgált állományok egyedszáma és kiterjedése, valamint felmért élőhelyeinek természeti állapota alapján általában véve közepes, míg egyes biotópokban magas mértékű.

Veszélyeztető tényezők:	<ul style="list-style-type: none"> • Intenzív, vagy intenzívebb kaszálás • Intenzív szarvasmarha-legeltetés • Fajösszetétel változás, szukcesszió • Aszály és csapadékmennyiség csökkenés
-------------------------	---

skarlátbogár (*Cucujus cinnaberinus*)

Irányelv melléklete:	II., IV.
Faj előfordulásai a területen:	<p>Lásd 3.4 térképmelléklet.</p> <p>Hazánkban a hegy-, domb- és síkvidék szinte minden fás élőhelytípusában megtalálható, leginkább a fűz-nyár ligeterdőkben gyakori. Lárvája az elhalt fák nedves, laza, de még nem leváló kérge alatt él, elsősorban lombos fákban, de tülevelűekben is megfigyelték. Fejlődési ideje 1–2 év.</p> <p>A faj jelenlétét a terület három pontján sikerült bizonyítani lárva vedlésbőre alapján: Komádi, tölgyes, „Komáditól Vekerdnek birkás csfk tölgyes”, „Darvas, Gáltanya, tölgyes”.</p>
Állománymagyság (jelöléskor):	50-500 egyed
Állománymagyság (tervkészítéskor):	<p>50-300 egyed</p> <p>A faj állománymagyságának megállapításához a Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer VI. Bogarak füzetében ajánlott egyelűes módszert alkalmaztuk (Merkl & Kovács 1997). Az imágók mellett a lárvákat és vedlésbőreiket is figyeltük, mert az újabb kutatások ezek fontosságát emeli ki – többek közt a skarlátbogár példáján: az Északi-középhegységi vizsgálatokban a 46 adatból 35 vonatkozott lárvára, 11 pedig imágóra. A könnyebb megtalálhatóság annak köszönhető, hogy a lárvák és vedlésbőreik egész évben gyűjthetők (Kovács & Németh 2012). A lárvák elkülönítése a hozzájuk hasonló fajokétól Vávra & Drozd (2006) munkája alapján történt.</p> <p>Az átvizsgált terület nagyság, a potenciális de nem vizsgált (lombkoronaszint) élőhelyek és az előkerült példányok mennyiségének tükrében állománymagysága 50-300 egyed lehet.</p>
Állomány változásának tendenciái és okai:	Nincs változás a Natura adatlapon szereplő értékhez képest.
Faj veszélyeztetettsége:	A faj a jelenlegi körülmények között nem veszélyeztetett a területen. Ez

	elsősorban polifág voltának köszönhető: az itteni fafajok közül valamennyi potenciális tápnövénye. Jelenléte azt bizonyítja, hogy a vízborításos időszakokat is elviseli.
Veszélyeztető tényezők:	<ul style="list-style-type: none"> • lábonálló és/vagy elfekvő holt faanyag eltávolítása (A fejlődéséhez szükséges megfelelő méretű (átmérő > 10-15 cm) és nedvességtartalmú holt faanyag mennyiségének csökkenése.)

vágó csík (*Cobitis taenia*)

Irányelv melléklete:	II.
Faj előfordulásai a területen:	<p>Lásd 3.4 térképmelléklet.</p> <p>Nagyobb és kisebb vízfolyásokban és állóvizeinkben egyaránt előfordul, az iszapos medrű vizekben gyakori (Harka & Sallai 2004), így a Közép-Bihar (HUHN20013) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület 6 helyszínén is regisztráltuk előfordulását (Berettyó, Ölyvös-ér, Lucernás-csatorna, Szöcsköd-Komádi-csatorna és a Kutas-csatorna 2 szakaszán is). A Berettyó darvasi szakaszán (EOV: 821077, 196587) és az Ölyvös-ér zsákai szakaszán (EOV: 826488, 196027) jelentős állománya él.</p>
Állomány nagyság (jelölés):	P (előfordul)
Állomány nagyság (tervkészítés):	<p>Becsült egyedszám: 500-2.500 példány</p> <p>A halfauna felmérését a Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer mintavételi protokolljának a halfauna vizsgálatára vonatkozó ajánlásai alapján végeztük.</p> <p>A mintavételek során összesen 41 példányt sikerült kimutatnunk, a CPUE: 0,66 és 8,66 ind./100m között változott. A területre vonatkozó állománybecslést nehezíti, hogy a halászat több esetben is erősen akadályozott volt a medret borító dús vegetáció miatt.</p>
Állomány változásának tendenciái és okai:	A Közép-Bihar (HUHN20013) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület kijelölésekor a vágócsík (<i>Cobitis taenia</i>) állományára vonatkozóan csak a faj előfordulását jelezték (P), így az állomány változásának a nyomon követéséhez nincs megfelelő alapadatunk.
Faj veszélyeztetettsége:	A faj nem veszélyeztetett a területen, az ismert élőhelyein hosszútávú megőrzésének esélye jó.

Veszélyeztető tényezők:	<ul style="list-style-type: none"> - állóvizek vízháztartásának megváltoztatása - kiszáradás - természetes élőhely átalakulások, szukcessziós folyamatok <p>Állományaik megóvása érdekében a legjelentősebb veszélyeztető tényezőnek élőhelyeinek kiszáradását nevezhetjük meg.</p>
-------------------------	--

réti csík (Misgurnus fossilis)

Irányelv melléklete:	II.
Faj előfordulásai a területen:	<p>Lásd 3.4 térképmelléklet.</p> <p>Alföldi mocsarakban és csatornában általánosan elterjedt faj (Harka & Sallai 2004), így a Közép-Bihar (HUHN20013) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület 5 helyszínen is regisztráltuk előfordulását (Ölyvös-ér, Lucernás-csatorna és a Kutas-csatorna 3 szakaszán is).</p>
Állománymagyság (jelölés):	P (előfordul)
Állománymagyság (tervkészítés):	<p>Becsült egyedszám: 500-2.000 példány</p> <p>A halfauna felmérését a Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer mintavételi protokolljának a halfauna vizsgálatára vonatkozó ajánlásai alapján végeztük.</p> <p>A mintavételek során összesen 24 példányt sikerült kimutatnunk, a CPUE: 2 és 7,33 ind./100m között változott. A területre vonatkozó állománybecslést nehezíti, hogy a halászat több esetben is erősen akadályozott volt a medret borító dús vegetáció miatt.</p>
Állomány változásának tendenciái és okai:	<p>A Közép-Bihar (HUHN20013) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület kijelölésekor a réticsík (<i>Misgurnus fossilis</i>) állományára vonatkozóan csak a faj előfordulását jelezték (P), így az állomány változásának a nyomon követéséhez nincs megfelelő alapadatunk</p>
Faj veszélyeztetettsége:	<p>A faj nem veszélyeztetett a területen, az ismert élőhelyein hosszútávú megőrzésének esélye jó.</p>
Veszélyeztető tényezők:	<ul style="list-style-type: none"> - állóvizek vízháztartásának megváltoztatása

	<p>- kiszáradás</p> <p>- természetes élőhely átalakulások, szukcessziós folyamatok</p> <p>Állományaik megóvása érdekében a legjelentősebb veszélyeztető tényezőnek élőhelyeinek kiszáradását nevezhetjük meg.</p>
--	---

szivárványos ökle (*Rhodeus sericeus amarus*)

Irányelv melléklete:	II.
Faj előfordulásai a területen:	<p>Lásd 3.4 térképmelléklet.</p> <p>A Berettyóban általánosan elterjedt faj (Harka & Sallai 2004, Halasi-Kovács et al. 2011), így a Közép-Bihar (HUHN20013) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területen a Berettyó darvasi szakaszán regisztráltuk előfordulását, de más mintavételi helyen nem volt kimutatható.</p>
Állománynagyság (jelölés):	P (előfordul)
Állománynagyság (tervkészítés):	<p>Becsült egyedszám: 500-1.000 példány</p> <p>A halfauna felmérését a Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer mintavételi protokolljának a halfauna vizsgálatára vonatkozó ajánlásai alapján végeztük.</p> <p>A mintavételek során összesen 18 példányt sikerült kimutatnunk a Berettyóból, így a CPUE: 6 ind./100m volt.</p>
Állomány változásának tendenciái és okai:	<p>A Közép-Bihar (HUHN20013) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület kijelölésekor a szivárványos ökle (<i>Rhodeus sericeus amarus</i>) állományára vonatkozóan csak a faj előfordulását jelezték (P), így az állomány változásának a nyomon követéséhez nincs megfelelő alapadatunk</p>
Faj veszélyeztetettsége:	<p>A faj a makrovegetációval közepesen benőtt állóvizeket és a lassú folyású kis- és közepes vízfolyásokat preferálja. A HUHN20013 Natura 2000 területen ilyen élőhelyi feltételeket biztosító állandó víztér csupán egy van, a Berettyó. A fajnak stabil, önfenntartó állománya él a vízfolyásban, így a szivárványos ökle állományát nem tekintjük veszélyeztetettnek a területen.</p>
Veszélyeztető tényezők:	

	<ul style="list-style-type: none"> - állóvizek vízháztartásának megváltoztatása - kiszáradás - természetes élőhely átalakulások, szukcessziós folyamatok
--	---

lápi póc (Umbra krameri)

Irányelv melléklete:	II.
Faj előfordulásai a területen:	<p>Lásd 3.4 térképmelléklet.</p> <p>A Berettyó déli vízgyűjtőjéhez tartozó kis vízfolyásokban és az azokat kísérő mocsarakban stabil állományú a faj (Harka & Sallai 2004, Halasi-Kovács et al. 2011), így a Közép-Bihar (HUHN20013) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület 4 helyszínen is regisztráltuk előfordulását (Ölyvös-ér, Lucernás-csatorna és a Kutas-csatorna 2 szakaszán is).</p>
Állomány nagyság (jelölés):	V (nagyon ritka)
Állomány nagyság (tervkészítés):	<p>Becsült egyedszám: 500-1.000 példány</p> <p>A halfauna felmérését a Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer mintavételi protokolljának a halfauna vizsgálatára vonatkozó ajánlásai alapján végeztük.</p> <p>A mintavételek során összesen 14 példányt sikerült kimutatnunk, a CPUE: 0,66 és 12 ind./100m között változott. A területre vonatkozó állománybecslést nehezíti, hogy a halászat több esetben is erősen akadályozott volt a medret borító dús vegetáció miatt.</p>
Állomány változásának tendenciái és okai:	<p>A Közép-Bihar (HUHN20013) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület kijelölésekor a lápi póc (<i>Umbra krameri</i>) állományára vonatkozóan csak a faj ritkaságát jelezték (V), így az állomány változásának a nyomon követéséhez nincs megfelelő alapadatunk.</p>
Faj veszélyeztetettsége:	<p>A faj nagyon ritka, fokozottan védett endemikus és közösségi jelentőségű halfajunk, ezért minden állománya – függetlenül annak nagyságától – kiemelt érték. A faj az élőhelyét jelentő mocsarak és lápok kiterjedésének/vízellátottságának csökkenése, valamint a faj számára konkurenciát jelentő inváziós amurgéb (<i>Perccottus glenii</i>) megjelenése miatt közepesen veszélyeztetett a területen.</p>
Veszélyeztető tényezők:	

	<ul style="list-style-type: none"> - állóvizek vízháztartásának megváltoztatása - kiszáradás - természetes élőhely átalakulások, szukcessziós folyamatok <p>Állományaik megóvása érdekében a legjelentősebb veszélyeztető tényezőnek élőhelyeinek kiszáradását nevezhetjük meg.</p>
--	--

vöröshasú unka (*Bombina bombina*)

Irányelv melléklete:	II., IV.
Faj előfordulásai a területen:	Lásd 3.4 térképmelléklet. A vöröshasú unka a területen található legtöbb vizes élőhelyen megtalálható, gyakori faj.
Állománynagyság (jelölés):	P (előfordul)
Állománynagyság (tervkészítéskor):	<p>A becslés alapján a területen az állománynagyság 15 000 – 20 000 egyed.</p> <p>A megalapozó vizsgálat során az állománynagyság becslése DISTANCE módszerrel, vonal transzektek menti távolságmérési mintavétellel történt (Buckland és mtsai, 2004). Az állománynagyságot a tervezési területen felmért vöröshasú unka szaporodó- és élőhelyek területére számítottuk ki (57.04 ha).</p> <p>Az állomány becsült denzitása 268.65 ± 121.15 egyed/ha, az alkalmas élőhelyek területére számítva $15\ 323.79 \pm 6\ 930.36$ egyed. Az észlelési valószínűség nem volt minden mintavételi egység esetében maximális, ezért a becslést a potenciális egyedszám minimumának kell tekinteni.</p>
Állomány változásának tendenciái és okai:	Nem adható meg, a Natura adatlapon korábban nem szerepelt egyedszám
Faj veszélyeztetettsége:	A terület a vöröshasú unkanak (<i>Bombina bombina</i>) nagy egyedsűrűségű, stabil állománya található.
Veszélyeztető tényezők:	Konkrét veszélyeztető tényezőről nincs tudomásunk.

mocsári teknős (*Emys orbicularis*)

Irányelv melléklete:	II., IV.
Faj előfordulásai a területen:	Lásd 3.4 térképmelléklet. A területen szórványos előfordulását tapasztaltuk, de az állandó vizű élőhelyeken általában előfordul.
Állomány nagyság (jelölés):	P (előfordul)
Állomány nagyság (tervkészítéskor):	A becslés alapján, a területen az állomány nagyság 450-900 egyed. A megalapozó vizsgálat során az állomány nagyság becslése DISTANCE módszerrel, vonal transzektek menti távolságméréses mintavétellel történt (Buckland és mtsai, 2004). Az állomány nagyságot a tervezési területen felmért élőhelyek területére számítottuk ki (57.04 ha). Az állomány becsült denzitása 7.58 ± 7.46 egyed/ha, az alkalmas élőhelyek területére számítva 432.36 ± 425.52 egyed. Az észlelési valószínűség nem volt minden mintavételi egység esetében maximális, ezért a becslést a potenciális egyedszám minimumának kell tekinteni.
Állomány változásának tendenciái és okai:	Nem adható meg, a Natura adatlapon korábban nem szerepelt egyedszám
Faj veszélyeztetettsége:	Nem veszélyeztetett.
Veszélyeztető tényezők	A faj állományát veszélyeztető tényezőt nem tapasztaltunk.

ürge (*Spermophilus citellus*)

Irányelv melléklete:	II., IV.
Faj előfordulásai a területen:	Lásd 3.4 térképmelléklet. A faj két kisebb állománya (10-20 egyedből és 10 egyedből álló kolónia) található a területen (Zsáka: Álom-zug, Kígyós-Nagy-Nyomás). Szórványos megfigyelési adatai ezeken kívül többfelé

	vannak.
Állománynagyság (jelölés):	P (előfordul)
Állománynagyság (tervkészítés):	20-30 egyed
Állomány változásának tendenciái és okai:	Nem adható meg, a Natura adatlapon korábban nem szerepelt egyedszám
Faj veszélyeztetettsége:	A faj a területen aktuálisan veszélyeztetett, mivel nagyon kicsi az egyedszáma.
Veszélyeztető tényezők:	<ul style="list-style-type: none"> • gyepterület átalakítása szántóvá • élőhelyi összeköttetések, konnektivitás csökkenése emberi hatásra • fajösszetétel-változás (szukcesszió) • ragadozás (predáció) • állatok csökkenő termékenysége/genetikai leromlása (beltenyésztés) <p>A legfontosabb veszélyeztető tényező a kis egyedszámból eredeztethető állomány sérülékenység (beltenyésztés, bármilyen diszturbáns hatás (legeltetés intenzitásának csökkenése, talajvízszint emelkedése hosszú csapadékos időszakban, pásztor és kóbor kutyák okozta predációs hatás) a teljes állomány pusztulását eredményezheti.</p>

hegyesorrú denevér (*Myotis blythii*)

Irányelv melléklete:	II. IV:
Faj előfordulásai a területen:	<p>Lásd 3.4 térképmelléklet.</p> <p>A faj épületlakó kolóniái Darvas, Furta, Zsáka és Bakonszeg településekről kerültek meg. A négy kolóniában összesen 224 egyedet számoltunk meg, mind a négy kolóniában észleltünk juvenilis egyedeket, tehát az adott bűvőhelyeken a faj kölykezik, így azok kiemelten értékesek.</p>
Állománynagyság	80 egyed

(jelöléskor):	
Állománymagyság (tervkészítéskor):	250 egyed
Állomány változásának tendenciái és okai:	Az eltérés oka, hogy a mostani felmérések alapján pontosabb becslést tudunk adni
Faj veszélyeztetettsége:	A faj veszélyeztetett, hazai állománya folyamatos csökkenést mutat, a területen korábban nagyobb állománnyal volt jelen.
Veszélyeztető tényezők:	<p>A faj épületlakó, szálláshelyeit a Natura 2000 terület környékén találjuk. Az épületlakó kolóniákat a zavarás, épületfelújítás, az épületek kivilágítása, valamint ragadozók megjelenése veszélyeztetheti. A terület még meglévő, őshonos fajokból álló erdői a faj fontos táplálkozóhelyei, ezek átalakítása (véghasználat) negatívan hathat a fajra. további veszélyeztető tényezők:</p> <ul style="list-style-type: none"> • biocid termékek, hormonok, kemikáliák használata • erdő felújítás idegenhonos fajokkal • lábönálló és/vagy elfekvő holt faanyag eltávolítása

1.2.4. A tervezési területen előforduló egyéb jelentős fajok

Egyéb jelentős fajok a felmérések során nem kerültek regisztrálásra

1.3. Területhasználat

1.3.1. Művelési ág szerinti megoszlás

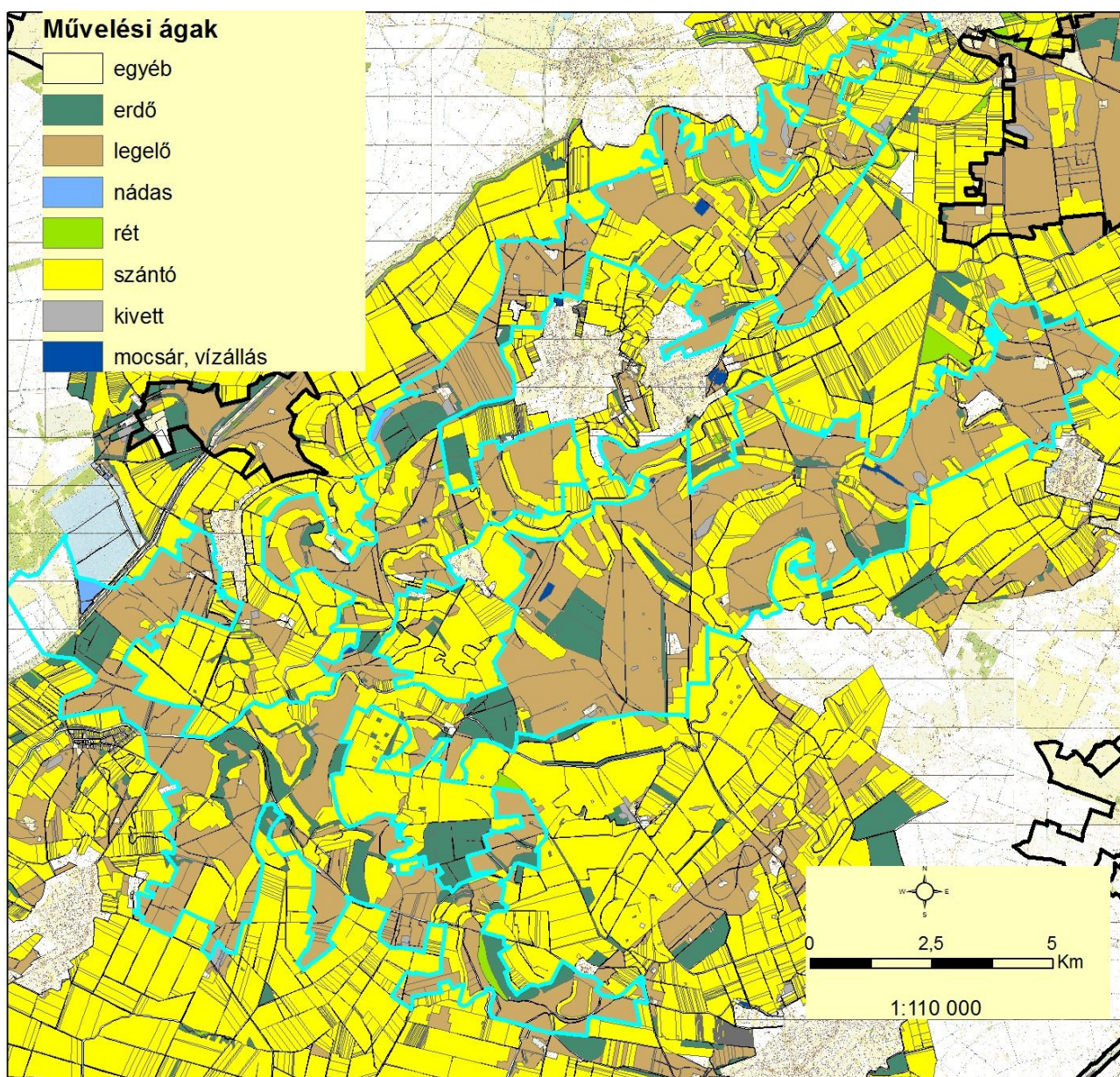
A területhasználatot a CORINE felszínborítási adatbázis (1. táblázat) és a művelési ágak (1. melléklet) alapján egyaránt jellemeztük.

1. táblázat Főbb művelési ágak eloszlása a CORINE alapján

Területhasználati formák	Területi érintettség (%)
Szikes gyepek és szikes mocsarak	75.00
Száraz gyepek, sztyeppék	5.00
Extenzív művelésű szántóföldek (pl.: váltógazdálkodás rendszeres ugaroltatással), felhagyott szántók, ugarok	12.00

Felülvetett gyepek	4.00
Mesterséges faültvények	2.00
Állóvizek és vízfolyások	1.00
Egyéb burkolt és roncsolt területek (település belterület, utak, bányaterületek, személtlerakó helyek)	1.00
	100 %

1. melléklet Főbb művelési ágak aránya földhivatali nyilvántartás alapján

1.3.2. Tulajdoni viszonyok

1.3.2.1. táblázat: Tulajdoni viszonyok megoszlása szektoronként

Tulajdonos	Terület arány (%)
Állami tulajdon	70,9
Magántulajdon	21,0
Mezőgazdasági TSZ	4,4
Önkormányzatok	1,7
Egyéb tulajdon	1,9

A tervezési területből 4148 ha a Hortobágyi Nemzeti Park vagyonekezelésében van.

A szántók jelentős része a igazgatóság kezelésében, kisebb részben magán tulajdonban vannak. A magántulajdon a részarány-tulajdonból, ill. a kárpótlás során magánkézbe adott területekből tevődik össze. A gyepek java része állami tulajdonban van. A kivett területek, csatornák, utak, néhány mocsár és vízfelület nagyrészt szintén állami tulajdonban van.

1.3.3. Területhasználat és kezelés

1.3.3.1. Mezőgazdaság

A Bihari-sík természeti, domborzati, talajtani adottságai következtében kis mezőgazdasági potenciállal rendelkező terület. A termőföld minősége igen gyenge, többnyire szikes, 7-8 aranykorona átlagértékű.

Hosszú ideig igazán jellemző mezőgazdasági művelési mód a tanyai, kisparaszti gazdálkodás volt. Az 50-es évektől az erőszakolt nagyüzemi mezőgazdaság ezt a területet is utolérte, de itt a természeti adottságok miatt nem tudtak mindenhol igazán nagy parcellákat kialakítani. Az átgondolatlan víz- és tereprendezési meliorációs tevékenységnek köszönhetően sok értékes élőhely tűnt el végleg, miközben rossz minőségű szántóterületeket hoztak létre. A nagyobb táblákon főleg lucerna, kukorica, búza, őszi árpa, valamint cukorrépa és napraforgó termesztéssel foglalkoztak. A nagyüzemi gazdálkodásnak ez a terület soha sem felelt meg igazán.

A rendszerváltást követően, a tulajdonviszonyok megváltozása során a termelőszövetkezetek (TSZ) a számukra gazdaságtalanabb üzemeltetésű, gyengébb minőségű, szabdaltszerű területektől próbáltak megszabadulni, illetve sok TSZ meg is szűnt. Jelenleg a tervezési területen jelentősen háttérbe szorultak a TSZ területek, a földterületek magántulajdonba kerültek.

Hagyományosan számos nedvesebb fekvésű, kisebb kiterjedésű kaszálórét és nagy szikes legelő volt a területen. Ez kedvező lehetőséget biztosított az állattartáshoz. Ma már kevés helyen találkozunk a félig külterjes állattartással – az ősztől tavaszig istállózott, tavasztól őszig, nap mint nap a falusi legelőre kijáró csordákkal. E mellett egy-egy TSZ, egy-egy birkatartó gazda – nagyobb létszámban is –, saját gulyát, nyáját tartott. A legeltetett állatok jórészt magyar tarka marha, szürke marha, és merinói juh. Az utóbbi időben részben a tartott állatok számának visszaesése, részben az istállózott tartás előretörése miatt csökkent a legeltetett állatlétszám, ami a legelők elgyomosodásához, a feleslegessé vált legelők feltöréséhez vezetett, míg ugyanakkor a száraz időjárás, a nem megfelelő legeltetési technika és helyenként a legelő karbantartás hiánya szintén a legelők degradációjához vezetett. Ugyanakkor az intenzív gyepek aránya még mindig alacsony.

A szántóterületeken az őszi és a tavaszi kalászosok, a kukorica, a lucerna és a napraforgó a legelterjedtebb termesztett növények. Kisebb területeken természetnek repcét. Több gyenge minőségű szántónál – amelyeken már több éve nem történt művelés – megfigyelhető a

visszagyepesedés.

A területen található gyepekről általánosságban elmondható, hogy azokon legeltetés, illetve kaszálás folyik. Azokon a gyepek művelési ágú területeken, ahol nem történik hasznosítás (kaszálás, legeltetés) rövid időn belül megjelennek a gyomnövények. A területen váltakozó létszámú állatállományokat legeltetnek, elsősorban birkával és szarvasmarhával, kivételes esetben lóval.

1.3.3.2. Erdészet

Az erdőterületek zöme szálerdő üzem módú, míg kisebb részben sarjerdő üzem módúban kezeltek. A sarj üzem módú területek arányának emelkedése a tuskózás és a mélyforgatás erdészeti támogatásának jelentős csökkenése óta tapasztalható, elsősorban az akácos állományokban.

Az erdők az Alföldön több évtizede tartó talajvízszint csökkenést megsínylik. Különösen szembetűnő e jelenség az idős tölgyeseknél, amelyek gyengült állapotukban gyökereikkel már nem tudják követni a talajvízszint viszonylagosan gyors süllyedését. Ezekben a leggyengült állományokban képesek igazán nagy károkat okozni a károsítók.

A fenti folyamatokat felgyorsította az elmúlt évtizedben tapasztalt csapadékszegény periódus, amely a páratartalom csökkenésével és a hőmérséklet emelkedésével párosult. Mindez oda vezetett, hogy a tölgyesek mellett szinte minden állománytípusban megfigyelhettünk károsodási jelenségeket. Az erdősítések sikerét e fenti folyamatok különösen hátrányosan érintették. Igen magas a hátralékos erdősítések aránya.

Az erdőállomány jellemzése:

A terület üzemtervezett erdőállománya 266 alrészletben 975,1 hektáron helyezkedik el. Az erdők főként magántulajdonban, kisebb részben állami tulajdonban vannak.

Nem őshonos és őshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok, akácültetvények, nemes nyarasok, őshonos fafajú keményfás és puhafás jellegtelen, valamint idegenhonos lombos és vegyes erdők, nem őshonos fafajok spontán állományok, fiatal erdősítések, nyílt lösztölgyesek, nyílt sziki tölgyesek, őshonos fafajú fiatalosok, egyéb ültetett tájidegen fenyvesek jellemzik.

Az alrészletek jelenlegi fatípusai változatosak, de nagyjából egyenlő arányban vannak a kocsányos tölgy és elegyes kocsányos tölgyes állományok az akácokkal, elegyes akácokkal, illetve nagyjából ezzel megegyező számú nemes nyáras és elegyes nemes nyáras erdő van.

A távlati célállományok között már túlsúlyban vannak a kocsányos tölgyes és elegyes kocsányos tölgyes állományok, illetve az egyéb kemény lombos erdők. A célállományok között előfordulnak akácok és nemes nyarasok is, itt is az előző célállományok lennének a megfelelőek.

Ezekben a területeken a körzeti erdőtervnek megfelelő gazdálkodás folytatható, a felújítások során azonban a természetvédelmi célkitűzéseknek az intenzíven terjedő fafajok arányának csökkentése felel meg, illetve törekedni kell arra, hogy az egyéb keménylombos fafajok közül a hazai, termőhelyhonos fajokat alkalmazzák az elegyítésekben.

1.3.3.3. Vadgazdálkodás, halászat, horgászat

Vadgazdálkodás

A terület az I/3. Hajdú-bihari apróvadás körzetben helyezkedik el.

A területen hasznosított nagyvadfajok a vaddisznó (*Sus scrofa*) és az őz (*Capreolus capreolus*). A területek nagy részén a gímszarvas (*Cervus elaphus*) csak váltóvad. A tervezési terület, mint az alföldi területek jelentős része nem kimondottan nagyvadás terület. A Bihari-sík, mint apróvadás

terület jelentős.

Az említett két nagyvad faj állományai általában egy-egy adott gazdálkodási egység területén állandónak mondhatók. A területre történő ki- és bevándorlás, vagy nem túl jelentős, vagy kiegyenlítik egymást.

Elsősorban az őz (*Capreolus capreolus*) állománya az, amelyet a vadásztársaságok nagyobb számban tudnak hasznosítani. Az őz (*Capreolus capreolus*) populációja, és a vadgazdálkodásban betöltött szerepe Bihari-síkon sokkal jelentősebb, mint a vaddisznó (*Sus scrofa*) esetében. A vaddisznó (*Sus scrofa*) néhány példánya él ezeken a területeken, de ennek hasznosítása egyrésztől nem tekinthető a vadásztársaságok főbb tevékenységei közé, másrésztől pedig sokkal jelentősebb ennek az állománynak a változása, tehát hosszútávon nem lehet tervszerű gazdálkodást kialakítani erre a vadra.

Apróvad faj a mezei nyúl (*Lepus europaeus*), a fácán (*Phasianus colchicus*) és esetenként a vízivad: vetési lúd (*Anser fabalis*), nagy lilik (*Anser albifrons*), tőkés réce *Anas platyrhynchos*), csörgő réce (*Anas crecca*), barátréce (*Aythya ferina*). Mint már említettük a Tájvédelmi Körzet elsődlegesen apróvadás terület. Természetvédelmi szempontból, az apróvadaknak nincs nagy jelentősége, inkább az esetleges természetvédelmi élőhely-fejlesztések segíthetik az apróvadállomány fennmaradását és fejlődését.

A tervezési területen a vadászterületek határa a vadászati jog földtulajdonhoz kötésével gyökeresen átalakultak. Mivel a tájvédelmi körzet mozaikos, egymástól távol eső területekből áll, egy vadászterületként való kialakítására nincs lehetőség. .

Halászat, horgászat

A területen horgászati tevékenységet folytatni a Horgászat Általános Szabályai alapján és az attól eltérő alábbi rendelkezések szerint lehet.

A Kutas-főcsatorna és a Berettyó minősül horgászati víztestnek, a területek kezelője a Körösi Halász Szövetkezet.

Fogható halak: ponty, csuka, harcsa, keszeg, kárász, balin, busa, törpeharcsa, tokfélék, domolykó, naphal.

Az idegenhonos halfajok előretörésével a víztest halállományának természetessége csökken, a víztest ökológiai minőségi állapota az adott víztest referencia állapotához viszonyítva kedvezőtlen irányba változik.

Érvényben lévő halgazdálkodási tervek:

Berettyó (Vízterkód: 000118). Érvényes: 2011. január 1-től 2015. december 31-ig. (jogosult: Körösi Halász Szövetkezet)

Kutas-főcsatorna (Vízterkód: 000121) Érvényes: 2011. január 1-től 2015. december 31-ig. (jogosult: Körösi Halász Szövetkezet)

Darvasi-halastavak (AIG939): halászati víznek minősül, a területre vonatkozó halgazdálkodási terv nem áll rendelkezésre.

1.3.3.4. Vízgazdálkodás

A Natura 2000 terület a 2-15 „Berettyó” vízgazdálkodási alegység része. A Berettyó tervezési alegység (2-6-3) területét sűrűn hálózák belvízcsatornák,

Árvízvédelmi szempontból a két meghatározó vízfolyás: a Berettyó és mellékfolyója az Ér-főcsatorna. Tározásban, vízjárásban meghatározó emberi beavatkozásokat árvízvédelmi és

belvízvédelmi okokból végeztek. Vízhasznosítási céllal tározó a tervezési alegység területén nem épült.

Az alegység területén a tavaszi (hóolvadásból és/vagy esőből) illetve őszi (esőből) belvizek jellemzőek. A belvíz gyors levezetésére az egyes meglévő csatornákat összekötötték, medrüket a mértékadó belvizek levezetésére tették alkalmassá.

A tervezési alegység területén a vízfolyások néhány kivétellel időszakosnak tekinthetők. A vegetációs időszakban az alegység területén lévő belvízcsatornák ki is száradhatnak. Időközönként a vízhozamuk felszín alatti vizekből, a talajvíz megcsapolásából adódik. A tervezési alegység rétegadottságai miatt az időszakos vízfolyásokba történő vízbevezetés esetén a felszíni és felszín alatti vizek keveredését okozhatják. A vízfolyásokban a szennyezések nem hígulnak, az öntisztulási folyamatok nem zajlanak le. Ezáltal előállhat a szennyezőanyagok felszín alatti vízbe történő közvetett vagy közvetlen bevezetés. Különösen érdekes ez a szennyvíztisztítók, szennyvizek, sósvíztározók, halastavak, ipari üzemek használt és szennyvizeinek bevezetésekor.

A felszíni vízfolyásokban lévő vízkészletek a mindenkori hidrometeorológiai folyamatok, a véletlenszerű csapadéktevékenységek függvényében alakulnak. A Tiszalöki Öntözőrendszerből illetve a Sebes-Körös jobb parti Öntözőrendszerből el nem látott területeken feltételes vízhasználatok lehetségesek. Az 1992-től jelentkező vizes élőhelyek, de szélsőséges helyzetekben vízpótló öntözésekhez sem áll mindig rendelkezésre megfelelő vízkészlet.

A tervezési terület gyepein található vízelvezető árkok. A földnyilvántartásban külön helyrajzi számmal szereplő árkokon kívül több is található, de feliszapolódásuk, és növényzettel való benövésük előrehaladott mértékű, ezért már nem kerültek az újabb földkönyvi módosítások során bejegyzésre. Lényegében ez mondható el a helyrajzi számmal rendelkező árkok egy részéről is.

A Berettyó-Sebes-Körös közti tájegység területe 896 km², amihez 59 km² határon túli vízgyűjtő is tartozik. A tájegység mértékadó helyzetben szintén csak szivattyúsan belvízmentesíthető. Főbb csatornái a Kutas-, az Ölyvös, a Kódombszigeti- és a Kis-Körös csatornák. A tájegység a fokozottan belvízveszélyes területek közé tartozik.

A fejlesztések megvalósításán túl a legfontosabb feladat a meglévő belvízvédelmi művek üzemeltetése és fenntartása. Erre a célra rendelkezésre álló források elmaradnak a szükségestől, csak részleges feladat végrehajtásra van lehetőség. A szivattyútelepek és a hírközlő berendezések üzemeltetése, karbantartása elsőbbséget élvez, így állapotuk megfelelő. A műtárgy- és épület karbantartásra, a csatorna iszapeltávolítási munkák végzésére, valamint kaszálásra és gaztalanításra csak a maradék pénz fordítható. Mindez megmutatkozik a belvízvezető csatornák állapotában, melyekben tervszerű iszapeltávolítási munkák már évek óta nem történtek. A gaztalanításra sem jut elég pénz, a csatornák jelenlegi állapotukban a tervek szerinti vízelvezetést már nem biztosítják. Mivel az utóbbi évek aszályosak voltak, ez nem szembetűnően mutatkozott meg. A kialakult helyzet miatt egy közepes nagyságú belvíz esetén is komoly károk keletkezhetnek.

1.3.3.5. Turizmus

A tervezési területen és a természetvédelmi tájegységben nem jelentős az idegenforgalom és az üdülés. Az egyik fő idegenforgalmi vonzerőt éppen a természeti értékek bemutatása jelentené. Az ehhez szükséges bemutató területek száma viszont meglehetősen csekély.

1.3.3.6. Ipar

Ipari fejlesztés nem tervezett, intenzív területhasználat nem fenyegeti.

1.3.3.7. Infrastruktúra

A tervezési terület közúthálózatának jelentős fejlesztése nem várható. Kisebb jelentőségű út a Komádi 0275/1 sz. út, a Zsáka 092, 0164, 0200, 0201, 0766, 0769, 0789 sz. utak.

A területen található villamos távvezetékek: Berettyóújfalu: 32.184 (17.463), Csökmő: 2.564 fkm, Darvas: 1.525 (448) fkm, Furta: 2.091 fkm, Komádi: 3.904 fkm, Mezőpeterd: 1.455fkm, Mezősas: 2.6546 fkm, Tetétlen: 1.662 fkm, Vekerd: 378 fkm és Zsáka: 4.479 (2.648) fkm, illetve gázvezetékek: Csökmő: 1.285 fkm, Komádi 0.223. fkm.

A tervezési területet a Püspökladány-Biharkeresztes, Debrecen-Nagykerekai, illetve a Püspökladány-Hajdúszoboszló vasútvonalak érintik.

Természetvédelmi szempontból a Püspökladány-Hajdúszoboszló vasútvonalnak nincs jelentős hatása. Ezzel szemben a Püspökladány-Biharkeresztes és a Debrecen-Nagykerekai vasútvonalak néhány szakasza a területen helyezkedik el.

1.3.3.8. Egyéb

A tervezési területet egyéb terv nem érinti.

2. Felhasznált irodalom

- Bakowski M., Filipiak A. & Fric Z. (2010) Foregoing behaviour and nectar use in adult Large Copper Butterflies, *Lycaena dispar* (Lepidoptera: Lycaenidae). – *Entomologica Fennica* 21: 49-57.
- BÁNÓ, L. (1943): *Hydroecia leucographa* Bkh. Budán. *Folia entomologica hungarica* 8: 102.
- BARANYI, T., KOROMPAI, T., JÓZSA Á. CS., KOZMA P. (2006): *Gortyna borelii lunata* (Freyer, 1838). In: Varga, Z. (ed.): *Natura 2000 fajok kutatása I. – Natura 2000 species studies I.* [Dél-Nyírség-Bihari Tájvédelmi és Kulturális Értéktörző Egyesület, Debrecen. pp. 3-69.]
- BORKHAUSEN, M. B. (1972): *Naturgeschichte der Euroäischen Schmetterlinge nach systematischer Ordnung. 4. Teil: Der Phalaenen zweite Horde: Eulen* [Varrentrap C Wenner, Frankfurt. 809 pp.]
- BOURSIN, C. (1961): Zum Artikel von Herrn Friedrich König über *Hydroecia leucographa* Bkh. [Entomologische Zeitschrift 71.]
- BUSCHMANN, F. (1998): Újra megtaláltam a „Jászsági borelli-t”! [Folia Historico-Naturalia Musei Matrensis 23: 255-257.]
- CARBONELL, J., CERVELLO, A. (1991): Nova treballa de *Gortyna borelii* Pierret a Catalunya i altres heterócers recollit a Saló (Bages) el novembre de 1991. [Butlletí de la Societat Catalana de Lepidopterologia, Barcelona 68: 27-28.]
- CHALMERS-HUNT, J. M. (1972): Notes on the Discovery of the Larva and Pupa in Britain of *Gortyna borelii* Pierret: Fisher's Estuarine Moth. [Entomologist's Record and Journal of Variation 84: 52-53.]
- Duffey E. - The re-establishment of the large copper butterfly *Lycaena dispar batava* obth. on Woodwalton Fen National Nature Reserve, Cambridgeshire, England, 1969–73
- Duffey E. – Ecological studies on the large copper butterfly *Lycaena dispar* HAW. *Batavus OBTH.* at Woodwalton Fen National Nature Reserve, Huntingdonshire
- DUMONT C, 1925-1926. Observations biologiques sur les *Hydroecia* Françaises. [Encycl. Ent. 1: 53-72.]
- DUMONT, C. (1909): Note sur *Gortyna borelii* Pierret (Lep. Noctuidae). [Bulletin de la Société Entomologique de France. 286-287.]
- Ebert G., (ed.) (1991) *Die Schmetterlinge Baden Württembergs, Band 2. Tagfalter II.* – E. Ulmer Verlag, Stuttgart, 535 pp.
- ERNST, M. (2005): Verbreitung der Haarstrangwurzeleule (*Gortyna borelii* Pierret 1837) in Hessen. [Naturschutz und Landschaftsplanung 37 (12): 376-383.]
- FISHER, J. B. (1971): *Gortyna borelii* Pierret (ssp. *lunata* Freyer?): a new British moth. [Entomologist's Record and Journal of Variation 83: 51-52.]
- GIBSON, C. (2000): The conservation of *Gortyna borelii lunata* Freyer (Lep: Noctuidae). [Entomologist's Record and Journal of Variation 112: 1-5.]
- GOATER, B. (1973): A note on rearing *Gortyna borelii* Pierret (Lep., Noctuidae). [Entomologist's Gazette 24: 12–14.]
- GYULAI, P. (1987): Notes on the distribution of *Gortyna borelii lunata* Freyer in the Carpathian Basin. [Nota lepidopterologica 10 (1): 54-60.]

- Halasi-Kovács B., Sallai Z., Antal L. (2011): A Berettyó hazai vízgyűjtőjének halfaunája és halközösségeinek változása az elmúlt évtizedben. – *Pisces Hungarici* 5: 43–60.
- Harka Á., Sallai Z. (2004): Magyarország halfaunája. – Nimfea Természetvédelmi Egyesület, Szarvas, pp. 269.
- HART, C. (1998-99): An estimate of the range and population levels of Fisher's estuarine moth (*Gortyna borellii lunata* Freyer), (Lep.: Noctuidae) in Essex, July and October 1996. [*British Journal of Entomology and Natural History* 11: 129-138.]
- HILL, J., RINGWOOD, Z. & ROUSE, T. (2002): Distribution and status of *Gortyna borellii* Pierret ssp. *lunata* Freyer (Lep.: Noctuidae) in southeast England. [*Entomologist's Record and Journal of Variation* 114: 49-53.]
- IPPOLITO, R., PARENZAN, P. (1978): Contributo alla conoscenza delle *Gortyna* Ochs. Europee (Lepidoptera, Noctuidae). [*Entomologica, Bari* 14: 159-202.]
- JOYCE D & PULLIN A, 2002. *Gortyna borellii* pilot study. [December 2002. Unpublished report for English Nature.]
- KOKOT, A. (2001-2002): *Gortyna borellii* Pierret, 1837 (Lepidoptera: Noctuidae) gatunek nowy dla fauny Polski. *Gortyna borellii* Pierret, 1837 (Lepidoptera: Noctuidae) new to the Polish fauna. [*Acta entomologica silesiana* 9-10: 87.]
- KOROMPAL, T., KOZMA, P. (2005): A *Gortyna borellii lunata* (Freyer, 1843) elterjedésének vizsgálata a Bükki Nemzeti Park Igazgatóság működési területén (Lepidoptera: Noctuidae). [*Folia Historico-naturalia Musei Matrensis* 29: 209-212.o.]
- Kovács T. & Németh T. (2012): Ritka szaproxilofág álpattanóbogarak, pattanóbogarak és lárváik a Mátra és a Bükk területéről (Coleoptera: Cerophytidae, Elateridae) – *Folia Historico-naturalia Musei Matraensis*, 36: 19–28.
- KOVÁCS, L. (1955): The occurrence in Hungary of *Hydroecia leucographa* Bkh., with new data on its life history. [*Acta Zoologica Academiae Scientiarum Hungaricae* 1. 323-329.o.]
- KÖNIG, F. (1941): A *Hydroecia leucographa* Bkh. új lelőhelyei a Bánságban. [*Folia Entomologica Hungarica* 6: 48-63.]
- KÖNIG, F. (1959): Beiträge zur Kenntnis der Lebensweise von *Hydroecia leucographa* Bkh. [*Folia Entomologica Hungarica (Series Nova)* 12: 481-493.]
- KÖNIG, F. (1960b): Erfolgreiche Eizuchten von *Hydroecia leucographa* Bkh. [*Entomologische Zeitschrift* 70 (5-7): 69-75.]
- Kühne L., Haase E., Wachlin V., Gelbrecht J., Dommair R. (2001) Die FFH-Art *Lycaena dispar* – Ökologie, Verbreitung, Gefährdung und Schutz im norddeutschen Tiefland (Lepidoptera, Lycaenidae). – *Märkische Entomologische Nachrichten* 3: 1–32
- Lafranchis T., Heaulme V. & Lafranchis J. (2001) Biologie, écologie et répartition du Cuivre des marais (*Lycaena dispar* Haworth, 1803) en Quercy (sud-ouest de la France) (Lepidoptera: Lycaenidae). – *Linneana Belgica* 18: 27-36.
- Lai G. B. & Pullin A. S. (2004) Phylogeography, genetic diversity, and conservation of the large copper butterfly *Lycaena dispar* in Europe. – *Journal of Insect Conservation* 8: 27-36.
- LE CERF, F. (1911): Sur *Hydroecia leucographa* Bkh. var. *borellii* Pierret (Lep.). [*Bulletin de la Societe Entomologique de France*. 217.]

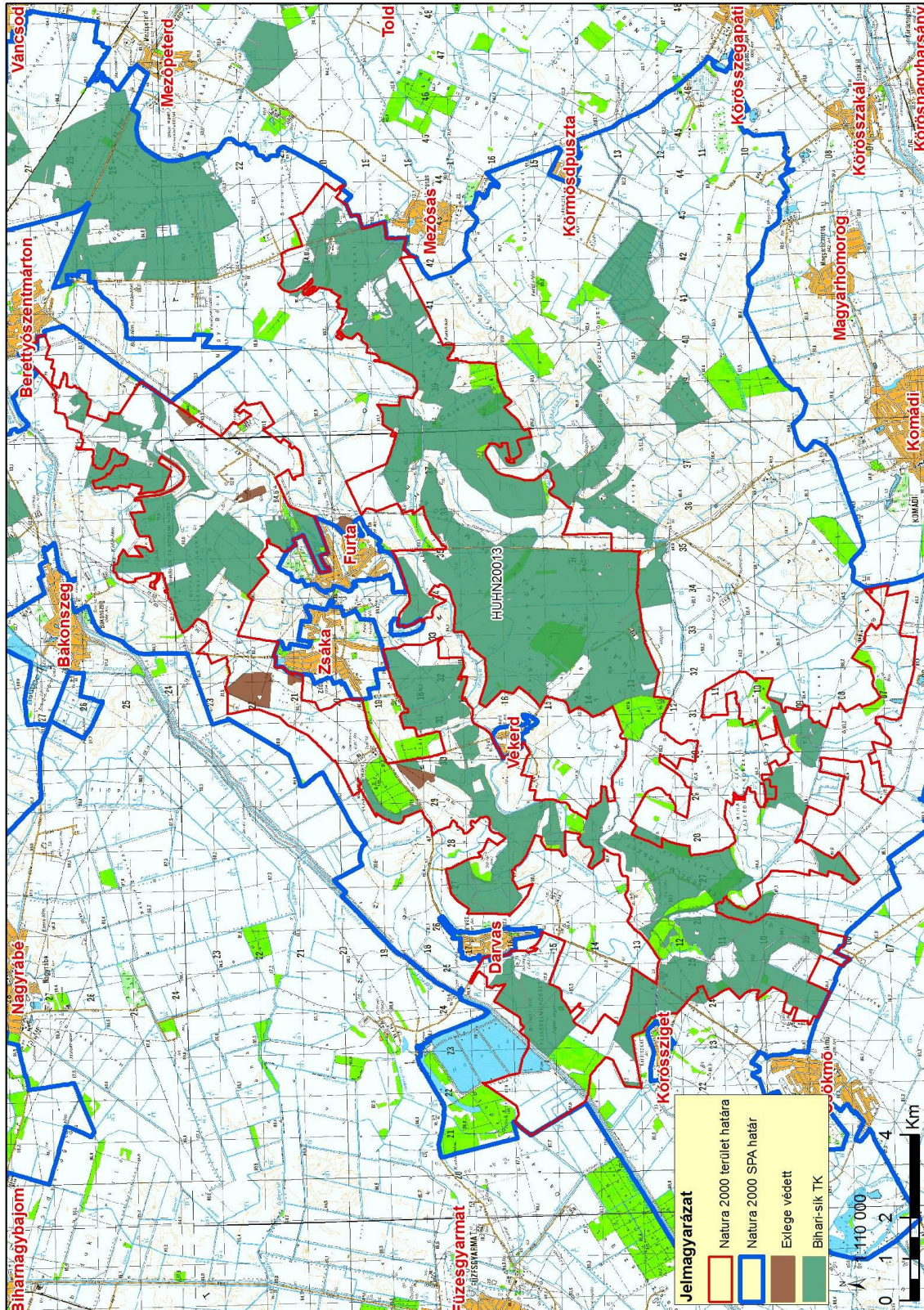
- LE CERF, F. (1925-26): Caractères sexuels de quatre *Hydroecia* françaises. [Encyclopédie Entomologique, Série B, B/3 1: 73-87.]
- Martin L. A. & Pullin A. S. 2004. Host-plant specialisation and habitat restriction of an endangered insect, *Lycaena dispar batavus* (Lepidoptera: Lycaenidae). – *European Journal of Entomology* 101: 51-56 (part I: Larval feeding and oviposition preferences), 57-62 (part II: Larval survival on alternative host plants in the field).
- Martin L. A., Pullin A. S. - Host-plant specialisation and habitat restriction in an endangered insect, *Lycaena dispar batavus* (Lepidoptera: Lycaenidae) II. Larval survival on alternative host plants in the field
- Merkl O. & Kovács T. (1997): Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer VI. Bogarak. – Magyar Természettudományi Múzeum, Budapest: 1–35.
- NAGY, L. (1942): A *Hydroecia leucographa* Bkh. újabb lelőhelye Vácon. [Folia entomologica hungarica 7: 96-97.]
- Nicholls C. N. & Pullin A. S. (2003) The effects of flooding on survivorship in overwintering larvae of the Large Copper Butterfly *Lycaena dispar batavus*, and its possible implications for restoration management. – *European Journal of Entomology* 100: 65–72.
- Nicholls C. N. & Pullin A. S. (2000) A comparison of larval survivorship in wild and introduced populations of the Large Copper Butterfly (*Lycaena dispar batavus*). – *Biological Conservation* 93: 349–358.
- OROZCO I SANCHIS, A., OROZCO I SANCHIS, R. (1985): *Gortyna borelii* (Pierret, 1837) nou per a la Faun Iberica, i confirmacio de la presencia a Catalunya d'*Episema glaucina* (Esper, 1789) (Lepidoptera, Noctuidae). [Treballs de la Societat Catalana de Lepidopterologia, Barcelona 7: 49-50.]
- PEKARSKY, P. (1961): Ein fund von *Hydroecia leucographa* Bkh. [Entomologische Zeitschrift 71 (4): 44-45.]
- PIERRET, M. (1837): Description d'une nouvelle espèce du genre *Gortyna* (Treits). [Annales de la Société Entomologique de France VI: 449-451.]
- PLATTS, J. (1981): Observations on the egg-laying habits of *Gortyna borelii lunata* Freyer in the wild. [Entomologist's Record and Journal of Variation 93: 44.]
- Pullin A. S. (1997) Habitat requirements of *Lycaena dispar batavus* and implications for re-establishment in England. – *Journal of Insect Conservation* 1: 177-185.
- Pullin A. S., Bálint Zs., Balletto E., Buszko J., Coutsis J. G., Goffart P., Kulfan M., Lhonoré J. E., Settele J. & van der Made J. G. (1998) The status, ecology and conservation of *Lycaena dispar* (Lycaenidae: Lycaenini) in Europe. – *Nota lepidopterologica* 21: 94-100.
- RADOVANOVIC, E. (1972): Pojave rijetke Noctuidae *Gortyna borelii* Pierr. u Jugoslaviji. [Acta entomologica Jugoslavica 7 (2): 71-72.]
- RAUCH, H. (1976): Die Zucht von *Gortyna borelii* (Lep., Noctuidae). [Entomologische Zeitschrift 86: 214-216.]
- RINGWOOD Z K, 2004a. The Ecology and Conservation of *Gortyna borelii lunata* (Lepidoptera: Noctuidae) in Britain. [PhD thesis, University of Essex.]
- RINGWOOD Z, 2004b. Fisher's Estuarine Moth: an Essex speciality. In: Goodey B, (ed.) *The Moths of Essex*. [Wimbish: Lopinga Books, pp. 6-16.]

- RINGWOOD Z, 2006. The conservation of *Gortyna borelii lunata* (Fisher's Estuarine Moth) on a landscape-scale through agri-environment schemes. [Essex Naturalist 23:89-96.]
- RINGWOOD, Z. (2011): Possible Special Area of Conservation *Gortyna borelii lunata* (Fisher's Estuarine Moth) [Hamford Water, Essex - Selection Assessment Document]
- RINGWOOD, Z., GARDINER, T., STEINER, A., HILL, J. (2002b): Comparison of factors influencing the habitat characteristics of *Gortyna borelii* and its larval foodplant *Peucedanum officinale* in the United Kingdom and Germany. [Nota lepidopterologica 25 (1): 23-38.]
- RINGWOOD, Z., HILL, J., GIBSON, C. (2000): A study of *Gortyna borelii lunata* Freyer (Lep.: Noctuidae): Results from the first season of behavioural observation sessions. [Entomologist's Record and Journal of Variation 112: 93-99.]
- RINGWOOD, Z., HILL, J., GIBSON, C. (2002a): Observations on the ovipositing strategy of *Gortyna borelii* Pierret, 1837 (Lepidoptera, Noctuidae) in a British population. [Acta Zoologica Academiae Scientiarum Hungaricae 48 (2). 89-99.]
- RINGWOOD, Z., HILL, J., GIBSON, C. (2004): Conservation management of *Gortyna borelii lunata* (Lepidoptera: Noctuidae) in the United Kingdom. [Journal of Insect Conservation 8: 173-183.]
- RONKAY, L. (2001): *Gortyna borelii lunata* (Freyer, 1839) országos értékelése. [(Kézirat – unpublished paper) MTM Állattára, Budapest, 3 pp.]
- STEINER, A. (1985): Bemerkungen über *Gortyna borelii* in Südwestdeutschland (Lepidoptera: Noctuidae). [Entomologische Zeitschrift 95 (12): 161-173.]
- STEINER, A. (1998): *Gortyna borelii*. In: Ebert G. (ed): Die Schmetterlinge Baden – Württembergs, Band 7. Nachtfalter V. – Spezieller Teil: Noctuidae. [Verlag Eugen Ulmer, Stuttgart. – p. 79-86.]
- Strausz M. - Habitat and host plant use of the Large Copper Butterfly *Lycaena dispar rutilus* (Lepidoptera: Lycaenidae) in Vienna (Austria)
- Strausz M., Fiedler K., Franzén M & Wiemers M. (2011) Habitat and host plant use of the Large Copper Butterfly. – Journal of Insect Conservation 16: 709–721.
- SUM, SZ. (2001): Beszámoló a védett nagy szikibagoly-lepke populációinak állapotát érintő vizsgálatokról Hajdú-Bihar megyében [jelentés a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság részére (kézirat)]
- SUM, SZ. (2008): A nagy szikibagoly-lepkéről [*Gortyna borelii* (Pierret,1837)], valamint előfordulásáról a Körös-Maros Nemzeti Park működési területén [a faj tárgyalása és kutatási jelentés a Körös-Maros Nemzeti Park Igazgatóság részére (kézirat), 359 o.]
- SUM, SZ. (2014): Natura 2000 Fajok és élőhelyek Magyarországon – nagy szikibagoly (*Gortyna borelii* Pierret, 1837) [Szerk. Haraszthy László, pp. 351-359]
- Szabó R. (1956): Magyarország Lycaenidái. – Rovartani Közlemények (Folia entomologica hungarica, Series Nova) 9(13): 235-362.
- SZABÓ, S. (1993): Nagy sziki bagolylepke (*Gortyna borelii lunata*) a debreceni Nagyerdőn. [Calandrella, Debrecen 7 (1-2): 148.]
- TARPEY T, 1999. Sea Hog's Fennel (*Peucedanum officinale*) and Fisher's Estuarine Moth (*Gortyna borelii lunata*) in Hamford Water. [Unpublished report for English Nature.]

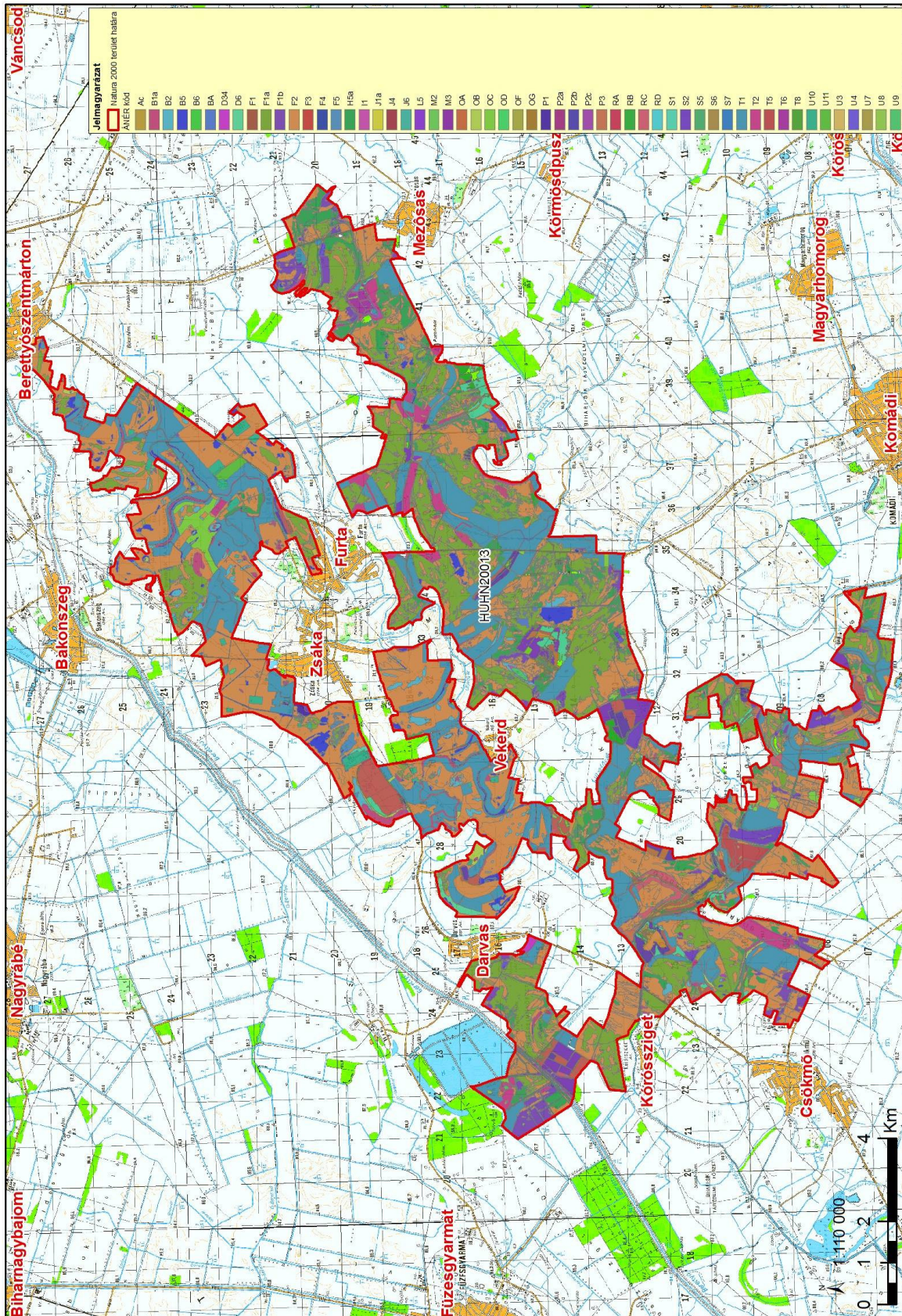
- Thomas J. & Lewington R. (2010) *The Butterflies of Britain and Ireland*. – British Wildlife Publishing, Dorset, 288 pp.
- VARGA, Z., BARANYI, T., (2003): A nagy szikibagoly-lepke (*Gortyna borelli lunata* (Freyer, 1838)) természetvédelmi akcióterve. [Debrecen. 34 pp.]
- Vávra, J. & Drozd, P. (2006). II.F.6 Metodika monitoringu evropsky významného druhu lesák rumělkový (*Cucujus cinnaberinus*). – Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, Praha, 12 pp. http://www.nature.cz/publik_syst2/files08/Methodika-Cucujus-cinnaberinus.pdf
- WARNECKE, G. (1959): Über die Verbreitung von *Hydraecia leucographa* Borkh. sowie Beschreibung einer neue Form (Lep. Noct.). [Entomologisches Nachrichtenblatt Österreich und Schweizer Entomologen 11 (1): 4-6.]
- Webb M. R & Pullin A. S. (1996) Larval survival in populations of the Large Copper Butterfly *Lycaena dispar batavus*. – *Ecography* 19: 276–286.
- Webb M. R: & Pullin A. S. (2000) Egg distribution in the Large Copper butterfly *Lycaena dispar batavus* (Lepidoptera: Lycaenidae): Host plant versus habitat mediated effects. – *European Journal of Entomology* 97: 363-367.
- YLLA, J., MACIA, R., BLAZQUEZ, A., HERNANDEZ, J. (2001): *Gortyna borelii* (Pierret, 1837) nueva especie para la fauna aragonesa (Lepidoptera, Noctuidae). [Boletín de la Sociedad Entomológica Aragonesa 28: 119.]

3. Térképek

3.1. A tervezési terület áttekintő térképe

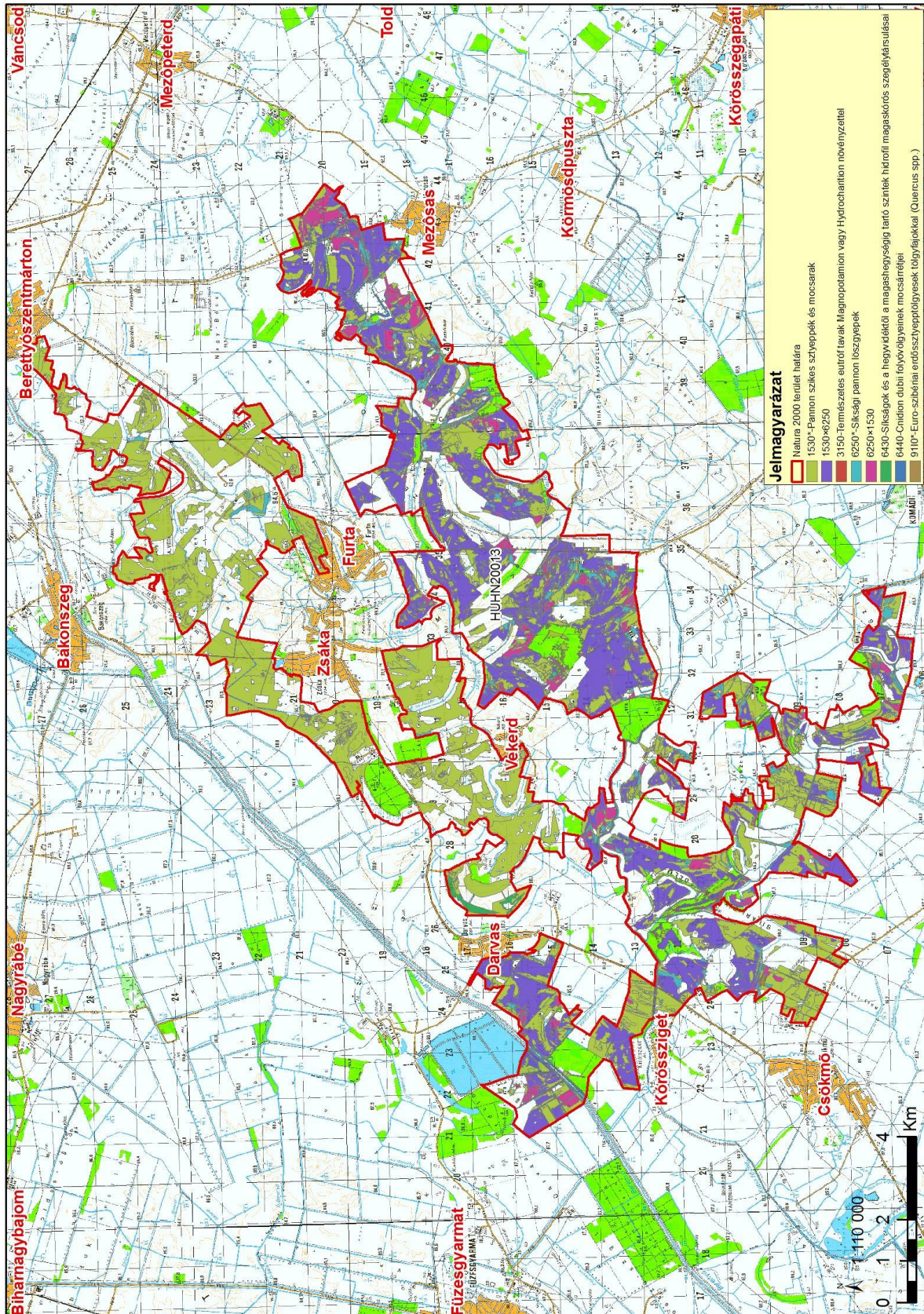
3.2. Domináns élőhelytípusok (2013.08.22.)

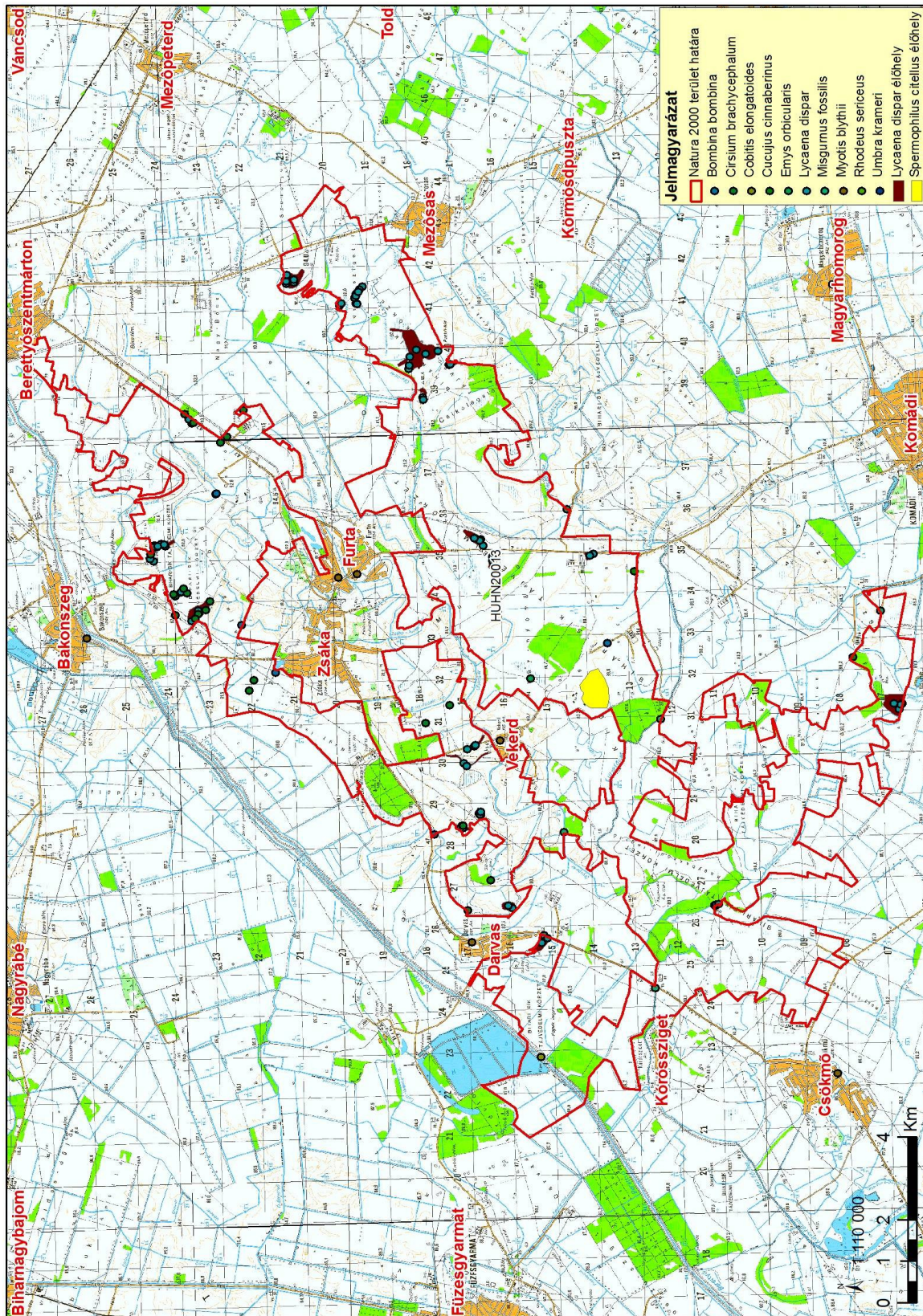
3.2.1. Jelmagyarázat a domináns élőhelytípusokhoz

Ac	Alló- és lassan áramló vizek hínárnövényzete
B1a	Nem tőzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások
B2	Harmatkásás, békabuzogányos, pántlikafüves mocsári-vízparti növényzet
B5	Nem zombékoló magassásrétek
B6	Zsíókás, kötő kákás és nádas szikes vízü mocsarak
BA	Fragmentális mocsári- és/vagy hínárnövényzet mozaikok álló és folyóvizek partjánál
D34	Mocsárrétek
D6	Ártéri és mocsári magaskórósok, árnyas-nyirkos szegénynövényzet
F1b	Cickóros puszták
F1a	Ürmöspuszták
F2	Szikes rétek
F3	Kocsordos-őszirózsás sziki magaskórósok, rétsztyepek
F4	Üde mézpázsitos szikfokok
F5	Padkás szikesek, szikes tavak iszap- és vakszik növényzete
H5a	Lőszgyepek, kötött talajú sztyeprétek
I1	Nedves felszínek természetes pionír növényzete
J1a	Fűzlápok
J4	Fűz-nyár ártéri erdők
J6	Keményfás ártéri erdők
L5	Alföldi zárt kocsányos tölgyesek
M2	Nyílt lősztölgyesek
M3	Nyílt sziki tölgyesek
OA	Jellegtelen fátlan vizes élőhelyek
OB	Jellegtelen üde gyepek
OC	Jellegtelen száraz-félszáraz gyepek
OD	Lágyszárú özönfajok állományai
OF	Magaskórós ruderális gyomnövényzet
OG	Taposott gyomnövényzet és ruderális iszapnövényzet
P1	Őshonos fafajú fiatalosok
P2a	Üde és nedves cserjések
P2b	Galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések
P2c	Idegenhonos cserje vagy japánkeserűfű-fajok uralta állományok
P3	Újonnan létrehozott, őshonos vagy idegenhonos fafajú fiatal erdősités
RA	Őshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok
RB	Őshonos fafajú puhafás jellegtelen vagy pionír erdők
RC	Őshonos fafajú keményfás jellegtelen erdők
RDb	Őshonos lombos fafajokkal elegyes idegenhonos lombos és vegyes erdők
S1	Akácültetvények
S2	Nemesnyárasok
S5	Egyéb ültetett tájidegen fenyvesek
S6	Nem őshonos fafajok spontán állományai
S7	Nem őshonos fajú ültetett facsoportok, erdősávok és fasorok
T1	Egyéves, intenzív szántóföldi kultúrák
T2	Évelő, intenzív szántóföldi kultúrák
T5	Vetett gyepek
T6	Extenzív szántók
T8	Extenzív szőlők és gyümölcsösök
U10	Tanyák, családi gazdaságok
U11	Út- és vasúthálózat
U3	Falvak, falu jellegű kisvárosok
U4	Telephelyek, roncssterületek és hulladéklerakók
U7	Homok-, agyag-, tőzeg- és kavicsbányák, digó- és kubikgödörök, mesterséges lőszfalak
U8	Folyóvizek
U9	Allóvizek

3.3. Községi jelentőségű élőhelytípusok (2013.08.22.)

3.4. Jelölő fajok előfordulása a tervezési területen (2013. 08. 22.)

4. A társadalmi egyeztetés melléklete

Kommunikációs címzett	Alkalmazott eszköz	Visszajelzett-e?	Hogyan?	Beépült-e a tervbe?	Hogyan? Ha nem, miért?
Berettyóújfalu település képviselői	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen, de nem formált véleményt a fenntartási tervről	-	-	-
Csökmő település képviselői	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen, de nem formált véleményt a fenntartási tervről	-	-	-
Darvas település képviselői	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen, de nem formált véleményt a fenntartási tervről	-	-	-
Furta település képviselői	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen, de nem formált véleményt a fenntartási tervről	-	-	-
Füzesgyarmat település képviselői	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen, de nem formált véleményt a fenntartási tervről	-	-	-
Komádi település képviselői	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen, de nem formált véleményt a fenntartási tervről	-	-	-
Mezősas település képviselői	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés,	igen, de nem formált véleményt a	-	-	-

	e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	fenntartási tervről			
Újiráz település képviselői	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen, de nem formált véleményt a fenntartási tervről	-	-	-
Vekerd település képviselői	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen, de nem formált véleményt a fenntartási tervről	-	-	-
Zsáka település képviselői	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen, de nem formált véleményt a fenntartási tervről	-	-	-
Helyi gazdálkodók (összesen 19-en)	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen, de nem formáltak véleményt a fenntartási tervről	-	-	-
Vadásztársaság (Ölyvösmenti Vadásztársaság)	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen, de nem formáltak véleményt a fenntartási tervről	-	-	-
Falugazdász (összesen 4-en)	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen, de nem formáltak véleményt a fenntartási tervről	-	-	-
Tiszántúli Vízügyi Igazgatóság	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a	igen, kérest fogalmazott meg, miszerint szükséges a	Fórumon részt vettek, e-mailben	részben	a jogszabályi hivatkozásokat a megalapozó dokumentáció

	társadalmi egyeztetésről	terveket kiegészíteni azokkal a jogszabályi hivatkozásokkal, amelyek alapján az Igazgatóság kezelői feladatait ellátja. Ezek t.i. felülírják a természetvédelmi érdekeket (pl. 1995 évi LVII. törvény)			vízgazdálkodási fejezetébe bemásoltuk
Tiszántúli Környezetvédelmi és Természetvédelmi Felügyelőség	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen, de nem formált véleményt a fenntartási tervről	-	-	-
Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen	fórumon és terepbejáráson megjelentek (jegyzőkönyv)	igen	Ügyféli minőségében a HNPI a fenntartási terv egy részét maga készítette. A maga által elkészített fejezetrészeken túlmenően madárvédelemmel kapcsolatos kérdésekben további segítséget nyújtott.
NAK	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen, de nem formált véleményt a fenntartási tervről	-	-	-

